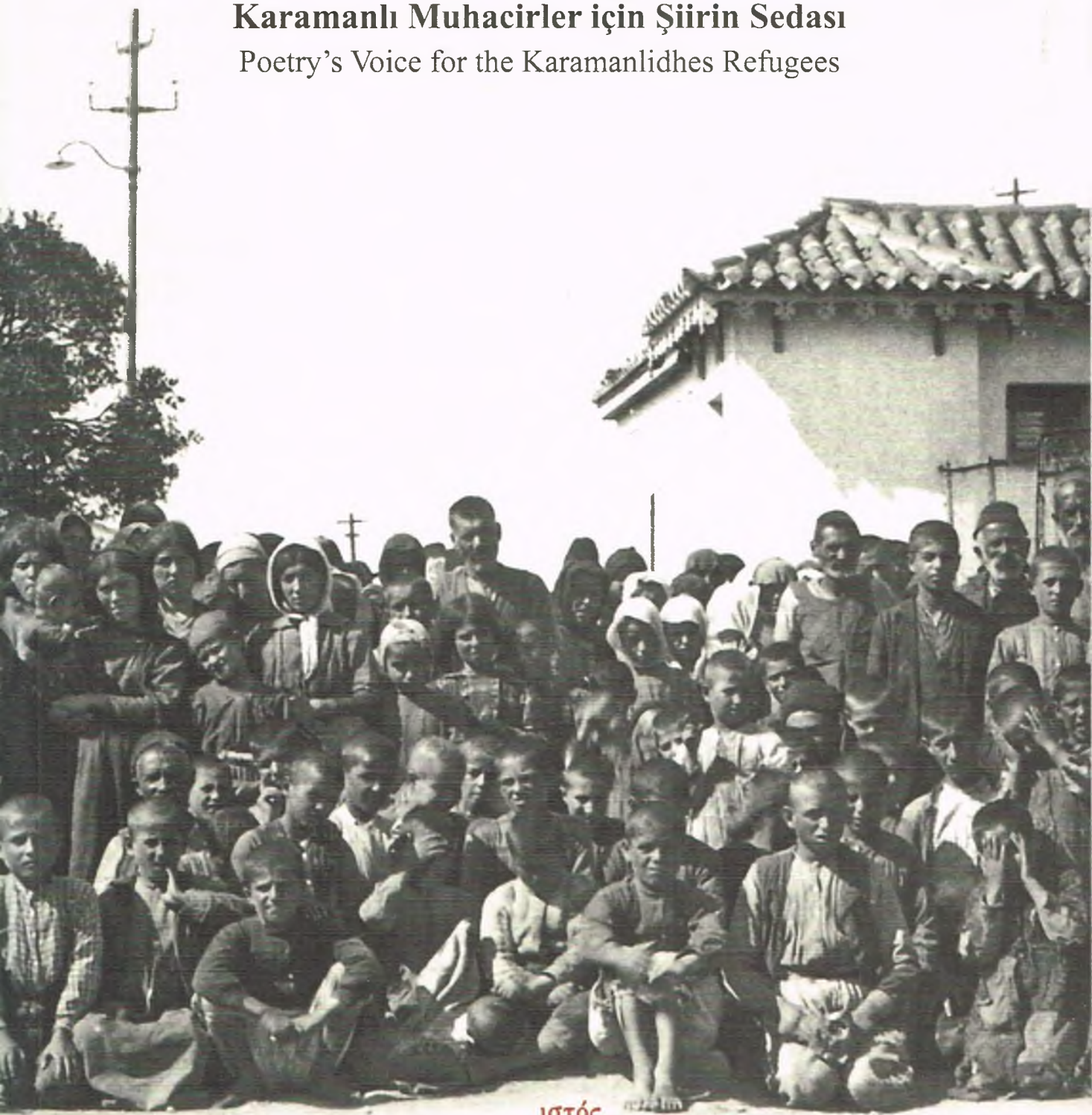
Μουχατζηρναμέ

Muhacirnâme

Karamanlı Muhacirler için Şiirin Sedası

Poetry's Voice for the Karamanlidhes Refugees

ιστός
istos

Μουχατζηρναμέ-Muhacirnâme

ΜΟΥΧΑΔΖΗΡ ΣΕΔΑΣΗ

ΤΑΛΙΓΙΝ ΔΖΙΛΒΕΛΕΡΙ

ζμιύρ βακααση̈ντά ξερδζεσινί βέ τσοδζουκλαρινί γε̈ίπέτμίς
ενδουσί έαίρ δουσέν πίρ χίμσενιν νασηλ ταχλίς όλδουγού.

ΑΝΑΤΟΛ ΒΕ ΤΟΥΡΚΙΑ
ΧΑΒΑΔΙΣΛΕΡΙ

ΤΟΥΡΚΙΑ ΠΑΧΡΙΕΣΗ

ΚΟΥΡΔ ΙΣΓΙΑΝΙ ΕΤΡΑΦΗΝΔΑ

ΑΝΑΤΟΛ ΜΕΣΕΛΕΣΙ

ΓΙΕΡΑΗ-ΒΕ ΜΟΥΧΑΔΖΗΡ

ΜΟΥΝΑΖΑΛΕΡΗ

istos yayın: 31
politika historika: 7

Μουχατζηρναμέ – Muhacirnâme
Karamanlı Muhacirler için Şiirin Sedası - Poetry's Voice for the Karamanlidhes Refugees
Evangelia Balta-Aytek Soner Alpan
© istos yayın, 2016

Birinci Basım/First Edition: Mart 2016

Kapak ve İç Tasarım/Cover and Page Design:
Maria Stefossi
istos yayın
Mumhane Caddesi, No: 39, Aziz Andrea Manastırı Hanı,
Karaköy-İstanbul
Tel: +90 212 243 41 61
www.istospoli.com | info@istospoli.com
Sertifika No: 25219

ISBN: 978-605-4640-47-8

Baskı/Print:
Figür Grafik ve Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti
Yıldırım Oğuz Göker Cad., Nilüfer Sk. 5. Gazeteciler Sitesi,
No: A 19/5 Akatlar-İstanbul
Tel: +90 212 282 77 01
Sertifika No: 14746

Kapak:
Attika topraklarında muhacirler (Nelly's, Benaki Müzesi Fotoğraf Arşivi). 2006'da Yunan Parlamentosu Vakfı tarafından gerçekleştirilen *Η αττική γη υποδέχεται τους πρόσφυγες του 1922* [Attika toprakları muhacirleri ağırlıyor, 1922] adlı serginin kataloğunda yayınlandı.

Cover:
Refugees in the land of Attica (Nelly's, Benaki Museum's Photographic Archive). Published in the catalogue of the exhibition *Η αττική γη υποδέχεται τους πρόσφυγες του 1922* [The land of Attica wellcomes the refugees of 1922] held by the Hellenic Parliament Foundation in 2006.

Μουχατζηρναμέ – Muhacirnâme

Μουχατζηρναμέ – Muhacirnâme

Karamanlı Muhacirler için Şiirin Sedası

Semih Poroy'un Çizgileri Eşliğinde Türkçe ve İngilizce 25 Şiir

Hazırlayanlar: Evangelia Balta ve Aytek Soner Alpan
İngilizceye Çevirenler: Aytek Soner Alpan ve David Selim Sayers
Sunuş Yazısı ve Notlar: Evangelia Balta

ιστός
istos

Μουχατζηρναμέ – Muhacirnâme

Poetry's Voice for the Karamanlidhes Refugees

A bilingual edition with 25 sketches by Semih Poroy

Edited by Evangelia Balta & Aytek Soner Alpan
Translated by Aytek Soner Alpan & David Selim Sayers
Introduction and notes by Evangelia Balta

ιστός
istos

Ποὺ κιοὺν πουλτοὺκ ποὺ κιοὺν γεμελή
Ποὺ τουνιανὶν τατηνὰ πὶρ ἄν ἐββὲλ ἐρμελὴ
Ποὺ κιοὺν βάρσακ γιάρην πέλκι τὲ γιολδζούγιουζ

Bugün bulduk bugün yemeli
Bu dünyanın tadına bir an evvel ermeli
Bugün varsak yarın belki de yolcuyuz

Find something today? Then eat it now
There's not much time to taste it anyhow
We're here today, tomorrow we'll be gone

İÇİNDEKİLER

Teşekkürler 13
Sunuş 15
Kaynaklar Üzerine 23
Şiirlerin Yayını ve Çevriyazıları Hakkında Not 25

ŞİİRLER

I. Ποὺ κιοὺν κὶδ γιάριν κιέλ. Τζιρκὶν μουχατζὴρ καδινὶν ναμεσὶ ... 33
Bugün Git Yarın Gel! Çirkin Muhacir Kadının Namesi 34
II. Χαγιατὶγγ λεζετὶ 37
Hayatın Lezzeti 38
III. Κουροὺ καφὰ 41
Kuru Kafa 42
IV. [Ἔϊ μουχατζίρ, τούρμα ἀγλὰ ἰμτὰτ γιόκτιρ, κίμσετεν] 45
[Ey Muhacir Durma Ağla İmdat Yoktır Kimseden] 46
V. Κοδζασινὶ γαΐπ ἰτμὶς κιὲνδζ μουχαδζὴρ καδινὶν πεγιδὴ 49
Kocasını Kaybetmiş Genç Muhacir Kadının Beyiti 50
VI. Κουλαβοὺζ ὀλαδζὰκ ρεΐς κάλμαδι 53
Kulavuz Olacak Reis Kalmadı 54
VII. Ἐβλαδινὶ γαΐπ ἰτμὶς ζεβαλὶ πὶρ μουχατζὴρ καδινὶν πεϊτδὴ 57
Evladını Kaybetmiş Zavallı Bir Muhacir Kadının Beyiti 58
VIII. Ἔϊ χαμιλὲρ μερχαμὲτ ἴδινιζ σὶζ 61
Ey Hamiler Merhamet Ediniz Siz 62
IX. Κίσιν δζιλβελερὶ 65
Kışın Cilveleri 66
X. Δάϊμα φελακιὲτ φακιρὲ πινὲρ 69
Daima Felaket Fakire Biner 70
XI. [Νίγδελι μουχαδζιρλὲρ] 73
[Niğdeli Muhacirler] 74
XII. Μακεδονία κογλοὺ μουχαδζὴρ 77
Makedonya Köylü Muhacir 78
XIII. Δεδὶ κοδοὺ πιτμελὶ 81
Dedikodu Bitmeli 82
XIV. Γίλπασι μινασιπετὶ ἰλὲ μουχατζὴρ δεστανὶ 85
Yılbaşı Münasebeti İle Muhacir Destanı 86
XV. Μουχαδζὴρ περουσανιγιετινὲ δαΐρ πὶρ ναμὲ 89
Muhacir Perişaniyetine Dair Bir Nâme 90
XVI. Ζενκὶν ἰλὲ φουκαρὰ 93
Zengin İle Fukara 94
XVII. Μουχατζηρὶν τεστανὶ 97
Muhacirin Destanı 98

XVIII. Ζεμανὲ σαζὴ 101
Zemane Sazı 102
XIX. Μουχαδζηρὶν Πασχἄλιαση 105
Muhacirin Paskalyası 106
XX. Μουχαδζηρὶν ἰσκὰν ἐτραφινδὰ 109
Muhacirin İskân[ı] Etrafında 110
XXI. Χασρὲτ 113
Hasret 114
XXII. Χαλιμ[ὶ]ζ γιαμὰν 117
Halimiz Yaman 118
XXIII. Σίμτικη Τουρκία 121
Şimdiki Turkíya 122
XXIV. Τζανιμὶζ φεδὰ ὀλσοὺν Γιονανιστανὰ 125
Canımız Feda Olsun Yonanistan'a 126
XXV. Σούϊ ἰστιμὰλ μουπτελασὴ ὀλἄν μεμουρέϋν χακιντὰ 129
Suiistimal Müptelası Olan Memureyn Hakkında 130

Notlar 133
Şiirlerin Muhacir Sedası*'ndaki Yayın Tarihleri* 165

CONTENTS

Acknowledgments 14
Foreword 19
Bibliographic note 27
Note on the edition and the translation 29

POEMS

I. Leave Now, Come Back Tomorrow: The Ugly Refugee Woman's Song 35
II. The Taste of Life 39
III. Blockhead 43
IV. [O Refugee, Don't Spare your Tears, There is No Help from Anyone]... 47
V. Poem of a Young Refugee Woman who Lost Her Husband 51
VI. No Leader is Left now to Guide us 55
VII. Refugee Woman who Lost her Son. Poem of a Wretched 59
VIII. O Protectors, Show Mercy 63
IX. The Coqueteries of Winter 67
X. Always, the Needy are those to be Burned 71
XI. [Refugees from Nigde] 75
XII. Peasant Refugee in Macedonia 79
XIII. The Hearsay Must End 83
XIV. Refugee Epic on the Occasion of the New Year 87
XV. Poem on the Misery of Refugees 91
XVI. The Rich and the Poor 95
XVII. Epic of the Refugee 90
XVIII. Saz on the Times 103
XIX. Easter of the Refugee 107
XX. Concerning the Housing of Refugees 111
XXI. Longing 115
XXII. We're Done For 119
XXIII. Turkey Today 123
XXIV. For Greece, We Would Gladly Lay Down our Lifes 127
XXV. Regarding Civil Servants who Abuse their Positions 131

Notes 149
List of poems as published in the newspaper Muhacir Sedası 165

TEŞEKKÜRLER

Bu kitabın yayımlanması ancak geniş bir dost ve akademisyen çevresinin desteği sayesinde mümkün oldu.

İki yıldan fazladır çekmecede bekleyen bu kitabın basılmasını verdikleri maddi destekle mümkün kılan yakınlarıma ve dostlarıma teşekkürlerimi dile getirmek isterim: Kiryakos, Evgenis ile Dimitris Yeorgiadis, Hristos Elmatzioglu, Thanasis Nikolaidis, Andonis Parizianos, Fanis Theodoropulos, Paraskevas Sariboyas, Sami Vodina ve de Türkiye'deki Yunanistan İstanbul Başkonsolosluğu. Her birinin başvurularıma gecikmeksizin verdiği cevaplar, Mübadele üzerine yazılmış Karamanlıca şiirlerden oluşan ikinci bir cildin yayını planlamak için de ayrıca umut verdi.

Bu seçkiyi çizimleriyle bezemeyi kabul eden dostum ve büyük sanatçı Semih Poroy'a şükran borçluyum. Çizimlerindeki duyarlık, şiirlerin dizelerine sinmiş ıstırabı tam anlamıyla tasvir ediyor. Serez yakınlarındaki Poroy'dan (bugün Poroia) göçmüş bir Mübadil ailenin üçüncü kuşak mensubu olarak, Mübadil atalarımızın hatırasına kendi kalemiyle ve çizgileriyle bir saygı ifadesinde bulunmak için bir an bile tereddüt etmedi.

Ferasetli tavsiyeleri için dostlarım Niki Stavridi, Sabri Koz, Ari Çokona, Harid Fedai, Aslıhan ve Michael Sheridan ile Peri Efe'ye de sonsuz teşekkür borçluyum. Keza o muazzam birikimini ve uzmanlık bilgilerini cömertçe paylaşmaktan çekinmeyen Victoria Holbrook'a da.

Kitabı tasarlayan Maria Stefossi'ye, metinlerimi İngilizceye çeviren Carol Haros'a ve onları Türkçeye çeviren Emre Yalçın'a da teşekkürler. Bir kez daha kısacık bir zaman içinde mükemmel işler çıkardılar.

E.B.

ACKNOWLEDGMENTS

This book would not have been possible without the support of a diverse community of friends and scholars.

I wish to thank relatives and friends for their financial support which made possible the publication of this book, left in a drawer for over two years. Kyriakos, Evgenis and Dimitris Georgiadis, Christos Elmatzioglou, Thanasis Nikolaidis, Andonis Parizianos, Fanis Theodoropoulos, Paraskevas Saribogias, Sami Vodina and last but not least, the General Consulate of Greece in Istanbul. Their immediate response to our appeal raised our hopes for scheduling another volume of Karamanlidika poems about the Exchange.

I am grateful to my friend, the great artist Semih Poroy, who agreed to illustrate the anthology. The sensitivity of his drawings depicts the pain in the verses. A third generation refugee from the village of Poroïa near Serres, he hastened to pay tribute with his pen to the memory of our Exchangeable forefathers.

I am eternally and deeply grateful to my friends Niki Stavridi, Sabri Koz, Ari Cokona, Harid Fedai, Aslihan and Michael Sheridan, and Peri Efe for their insightful suggestions. Likewise, my thanks go to Victoria Holbrook, who has always generously shared her considerable knowledge and expertise with me.

Thanks go also to Maria Stefossi for the design of the book, Carol Haros for the English translations of my texts and Emre Yalcın for the corresponding Turkish ones. Once again they have done an excellent job in a minimum amount of time.

E.B.

SUNUŞ

Acı bile uygun bir müzik olmaksızın çekilmez.

Lozan Antlaşması, tarihin kaydettiği ilk resmi ve mecburi nüfus mübadelesinin –yani resmi bir etnik temizlik harekâtının– yapılması hükmünü içeriyordu. Anlaşma İstanbul, İmroz ve Bozcaada Rumlarıyla Batı Trakyalı Müslümanlar dışında Türkiye sınırları içindeki Rum Ortodoks kilisesine bağlı nüfusla Yunanistan sınırları içindeki Müslümanlar karşılıklı olarak yer değiştirmesi esasına dayalıydı. Uluslararası camia bu mübadeleyi onayladı ve zorunlu göç başladı. Aslında bu zorunlu göç Yunan ordusunun Anadolu'dan çekilişiyle –Yunanlıların deyişiyle Küçük Asya yani Anadolu Faciası'yla– birlikte fiilen başlamıştı, antlaşma bu göçü resmileştiriyor ve istenen nihai sonuca ulaşmasını güvence altına alıyordu. Yunanistan'dan göçen 350.000 Müslüman'a karşılık Türkiye'den 1.200.000 Rum Ortodoks göç etti. Mübadil olsun olmasın, Anadolulu muhacirlerin mukadderatı ortaktı: Yunanistan'da iskân edileceklerdi, bu da ülke nüfusunun iki yılda % 25 artması demekti. O ana dek memleketleri olan Anadolu'daki iktisadi ve kültürel bakımdan gelişmiş köylerini, kasabalarını, şehirlerini sonsuza dek terk edeceklerdi. Antlaşma, ahlaki ve insani tüm ilkeleri göz ardı ederek, koşullarının hemen, gecikmeksizin yerine getirilmesini emrediyordu. Bunun sonucu olarak Mübadiller apar topar yollandıkları Yunanistan'da kendilerini çaresiz durumda mülteciler –yabancı, evsiz, işsiz, fakir– olarak buldular.

Bu kitap, Nüfus Mübadelesi'nden sonra Yunanistan'da muhacirlerin anadili olan Türkçede ama Yunan harfleriyle de –yani Karamanlıca– basılan *Prosfigiki Foni / Muhacir Sedası* gazetesinden derlenen 25 şiir içeriyor. Bu şiirlerin her biri, modern Yunan tarihinin en can alıcı olaylarından biri olan Nüfus Mübadelesi'nin, Yunan ordusunun faciayla biten Anadolu seferinin sonunda başlayan meşakkatli sürgün sürecini tasvir ediyor. Anadolulu muhacirleri memleket ve dünya olaylarından kendi dillerinde haberdar etmek için yayımlanan *Muhacir Sedası*'nı 1924-27 döneminde Atina'da avukat Hariton Polatoğlu çıkarttı. Burada Türkçe çevriyazıları ve İngilizce çevirileriyle birlikte yayımlanan şiirler, Eylül 1924-Mart 1926 arasında düzensiz aralıklarla gazetede basılmıştır. Şiirlerin büyük bölümünün Mübadillerin varışını izleyen ilk yıl olan 1924'te yayımlanması da bir tesadüf değildir.

Bu şiirlerin her dizesi memleketinden sürgün edilmiş, yersiz yurtsuz kalmış, başa çıkılması güç dertlerle tek başına boğuşmak zorunda

bırakılmış, trajik bir facianın serseme döndürdüğü ve yeni bir ülkede kök salma mücadelesi veren insanların çektiği ıstırapları, sıkıntıları, meşakkatleri yansıtır. Bu insanlar muhacir yaftasıyla birlikte geldikleri ve anavatanları olacak bu yeni ülkede milli, toplumsal ve siyasi hayatın bir parçası olmak için çabalamaya koyulmuşlardı. Kişisel facialar, ortak sefaleti ve kayıpları ifade eden tasvirlere indirgeniyor; üzerlerine çöken felakete yakılmış ortak bir ağıta dönüşüyordu. Şiirlerini kendi dillerinde, memleketlerinde atalarının kuşaklardır anadili olan Türkçede yazıyorlar; hemşehrileriyle paylaşmak için de kendilerini temsil eden bu gazetede bastırıyorlardı. Çoğu imzasız basılan bu popüler şiirler, muhacirlerin memleketi olan Anadolu'nun destanlarından ve halk şiirlerinden dizeler kopyalamakla kalmıyor, onları taklit de ediyorlardı. Yine aynı sıralarda Makedonya'daki muhacir yerleşimlerinde, şairlerinin kendi imkânlarıyla bastırdıkları şiir kitapçıkları elden ele dolanıyordu. Kast ettiğim örnekler, Gelverili Kosmas Çekmezoğlu ile Papa Neofitos İkonomu'nun şiirleridir; bu sürgün dalgasında şairlerden ilki kendini Kavala'da, diğeri Selanik'te bulmuştur.

Bu kitapta yayımlanan şiirlerde geride bırakılan anavatanın yası tutulmaz. Şiirlerden yalnızca biri geride bırakılan o "Vaat Edilmiş Toprak"ı hasretle yâd eder. Onlara düşmanca davranan insanlarla dolu ve çetin koşulları olan bu yeni çevrede ayakta kalmak için tek dayanakları anılarına sığınmaktı. Şiirlerin çoğunluğu şimdiki zamanda –muhacirlerin o insafsız ve gayriinsani tecrübelerden geçtikleri ve kimliklerini hem bireysel hem kolektif düzeyde yeniden inşa etmek, yeni bir hale sokmak zorunda bırakıldıkları bu yeni ülkelerini daha insani bir yere çevirerek ondan sonra kök salarak memleket haline getirmek için mücadele verdikleri o şimdiki zamanda– geçer.

Anlatılması güç derecede amansız koşullarda, başını sokacak bir yer ve karnını doyuracak bir lokma bulma mücadelesiyle geçen gündelik hay huyun ortasında, Türkçe konuşan Anadolulu Ortodoksların kaleme aldığı bu şiirler tüm bu koşulları incelikle ve derinlemesine tasvir eder:

Göç yolunda hayatını kaybeden sevilenler, geldiklerinde sığındıkları bataklıklarla çevrili arazilerde nüfusun büyük bölümünü kırıp geçiren verem, tifo ve sıtma, yiyecek bir lokma için verilen mücadeleler ve ekmek kavgası... Bunlar da yetmezmiş gibi böyle bir durumla başa çıkmak üzere doğru düzgün hiçbir hazırlık yapmamış Yunan devletinin, dağ başlarında veya kuş uçmaz kervan geçmez bataklık düzlüklerde kendi başlarına bıraktığı bu muhacirlerin seyirci olduğu siyasi çatışmalar ve ihtiraslar, siyasi hayatın düzeysizliği, küçük hesaplar peşindeki siyasetçiler, görevlerini yapması gerekirken umursamazlık ve mantıksızlığa boğulmuş hükümet görevlileri... Mübadilleri iskân politikasının hem onların hem de devlet mallarıyla gelirlerinin istismarına imkân sağlayan düzeni... Yoksulların vahşice sömürülmesine karşılık, zenginlerin ayrıcalıklı muamele görmeleri... Zaten kıt olan kaynakların paylaşımı üzerinde yerli halkla muhacirler arasında çıkan ölümüne çatışmalar, yerlilerin tahkir edici

saldırıları, yerel halkın muhacirlere karşı şüpheci ve tepeden bakan tavrı, Türkçe konuşan muhacirlerin maruz kaldığı pek çok şey arasında ilk akla gelenlerdir. Bu kitaptaki Karamanlıca şiirlerin dizeleri işte bu türden tecrübelerle örülüdür. Ve her şiir, muhacirlerin bütün umutlarını bağladıkları o ortak anavatan tahayyülünün yerle bir olmasından kaynaklanan o dinmek bilmez acıyla biter –milli ve dini birliğe sahip olan bu yeni vatanda maruz kaldıkları şiddetin ve vatan bildikleri bu topraklarda kendilerini içinde buldukları sürgünün yol açtığı travmatik şok bu dizelerde tezahür eder.

İfadeler kısa ve çarpıcıdır. Bu şiirlerin ortaya çıkışı, biçimlenişi, ifade şekilleri ve kâğıda dökülüşü, aynı zamanda niteliklerinin de göstergesidir. Herkes bilir ki iyi bir şiir, kederin mirasını taşır.

Dizelerden çok azında bu istismara uğramış mazlum muhacirin bir gün rahata ereceğine dair umutlar dile getirilir. İlk yılların şokunu atlattıktan sonra Atatürk devrimlerine dair yorumlar yapan ve fesini çıkarıp şapka takan eski yurttaşı/hemşerisi *Mehmet*'le samimiyetle dertleşen dizeler de eksik kalmamıştır. Bunlar, hayal kırıklığına uğramış ve gündelik hayatın amansız gerçekliğinin çehresinden tebessümün son izlerini de sildiği muhaciri biraz olsun gülümsetmek için yapılmış cüretkâr bir şakaya benzer.

Muhacir Sedası'nda basılan şiirlerin konuları, Mübadele'yi izleyen o hareketli ilk birkaç yılda olup biten tarihi olaylarla örtüşür. Bu dizeler şöyle bir tablo çizer: En acımasız biçimde yerinden yurdundan edilen, elindekinden avucundakinden mahrum bırakılan mağdur muhacir, yeni vatanının ona sunduğu eksik gedik koşullarda ve yerli halkın husumetine rağmen canını dişine takarak hayatta kalma mücadelesi içinde; bu zelil ve çaresiz haline karşılık, muhaceretin sefaleti içinde elinden kayıp giden izzetinefsini, burada yeni bir hayata başlayarak geri kazanma isteğine de sahiptir.

Bu şiirlerin dönemin tarihi için birer kaynak olduğuna şüphe yoktur, ama bu onların aslen edebi eserler olduğu gerçeğini de değiştirmez. Psikiyatrist Grigoris Abacoglu'nun ifade ettiği gibi, tarihçi de tıpkı bir bilim adamı gibi *sadece ilmiyle "şifa bulmaz", ilmi aynı zamanda onun şifasının ta kendisidir* –edebiyat okumak da, işte tam da bu acıtıcı etkisi dolayısıyla, şifa vericidir.

Muhacirlik üzerine dizelerle örülü unutulmuş Karamanlıca şiirlerin derlenmesiyle hazırlanan bu eser, sadece geri dönüşü olmayan bir gurbete gönderilmiş Türkçe konuşan Anadolulu Ortodoksların bu kubbede kalan hoş sedaları değildir, bu derleme her şeyden önce onların hatırasına bir saygı ifadesidir. Muhacirlik denen şey özünde değişmez, bundan dolayı da bu şiirler şu günlerde yaşadığımız muazzam muhacir krizini de dile getirirler.

Bu şiirler ilk olarak, numaralanmış 100 risalede basılarak 2 Kasım 2013'te Uçhisar'da toplanan III. Uluslararası Karamanlıca Çalışmaları Sempozyumu'nun katılımcılarına dağıtıldı. Bu aynı zamanda, doksan yıl kadar önce anavatanları olan Anadolu'yu terk etmek zorunda bırakılan o insanlar için düzenlenmiş bir tür anma toplantısıydı.

Elinizde tuttuğunuz bu iki dilli yayında, şiirlerin İngilizce çevirilerinin yanı sıra şiirlere dair notlarla yorumlar da Türkçe ve İngilizce olarak yer alıyor. Kitabın İngilizce alt başlığı olan *Poetry's Voice for the Karamanlidhes Refugees* [Karamanlı Muhacirler için Şiirin Sedası], Walter G. Andrews'un başlığını bu şiirlerin derlendiği *Muhacir Sedası*'na atfen koyduğu ve 1985'te yayımlanan *Poetry's voice, society's song: Ottoman lyric poetry* [Şiirin sedası, cemiyetin şarkısı: Osmanlı lirik şiiri] adlı çalışmasından esinlenmiştir.

FOREWORD

Pain requires a fitting song

The Treaty of Lausanne sanctioned the first compulsory Population Exchange in the annals of history, a campaign of ethnic cleansing. With the exception of the Christians of Istanbul, Imvros and Tenedos, and the Muslims of Western Thrace, it endorsed the reciprocal compulsory expulsion of Orthodox Christians from Turkish soil and Muslims from Greece. The international community approved and forcibly imposed the expulsion, thus finalizing and also maximizing the impact of exile, which had already begun in late August 1922 with the Asia Minor Disaster. 350,000 Muslims were forced to leave Greece and a total of 1,200,000 Christians fled Turkey. Exchangeable or otherwise, all refugees with a common fate, they settled in Greece, increasing the country's population by 25% in two years. They were forced to abandon forever the economically and culturally thriving Anatolian communities which up until then had been their home. Violating all moral and humanitarian principles, the Treaty demanded the immediate implementation of its terms, filling with despair the Exchangeables who in no time at all found themselves in Greece as refugees (strangers, homeless, unemployed, poor).

Twenty five poems were handpicked for this volume, all of them describing the painful process of exile that sealed the Asia Minor Disaster, the most crucial event in Modern Greek history. They were published in the Turkish language with Greek characters in the pages of the newspaper *Μουχατζίρ Σεδασί* (*Muhacir Sedası*), the Karamanlidika edition of the *Prosphygiki Foni* (*Προσφυγική Φωνή, Refugee Voice*). The aim of this newspaper, as the title suggests, was to provide information for refugees. It was published in Athens from 1924 up to 1927 by the lawyer Chariton Polatoglou. The poems we are presenting were published intermittently between September 1924 and March 1926. The majority were published in 1924, the first year following the arrival of the Exchangeables in Greece, which is certainly no coincidence.

Their verses reflect the suffering of people who, exiled, homeless, encumbered by the unbearable, debilitating burden of a tragic disaster, struggle to put down new roots. Classified now as refugees, they strive to become part of the ethnic, social and political life of their new homeland. Individual dramas are reduced to illustrative expressions of collective

misery and loss, to a common lament for the calamity that has befallen them. They write the poems in their own language, Turkish, which they and their forefathers spoke in their native land, and they publish them through the newspaper representing them, to be shared with their compatriots. This popular production of poetry, for the most part unsigned, imitates and often borrows lines and themes from epics sung in the fatherland, Anatolia. Similar poetry circulated at the same time in Macedonia in small pamphlets, printed at the expense of the writers themselves. I refer to the poems of Papa-Neophytos Economou and Kosmas Tsekmezoglou from Gelveri (today Güzelyurt), who were carried along by the wave of exile and deposited in Thessaloniki and Kavala respectively.

The Karamanlidika poems we have gathered together in this book do not grieve for the abandoned fatherland. Only one of the poems yearns for the Promised Land left behind. Taking refuge in memories was the only way to arm themselves for survival in the harsh and hostile conditions of the new environment. Most of the poems speak of the present, the relentless, inhuman present experienced by the refugees in the motherland, which they strive to make human so they can put down roots and make it their home, forced to rebuild and reshape their identities at both an individual and a collective level.

In the midst of the daily toil for food and shelter, the struggle for survival and their daily bread, in indescribably harsh conditions, the Turkish-speaking Anatolian refugees penned poetry whose inner depths portray it all. The death of loved ones during the flight from their native lands, tuberculosis, typhoid and malaria that wiped out many people sheltering in the swamplands, the hunger, the search for shelter, land and a day's wages. The inability of the ill-prepared Greek state to deal with such misery, the political conflicts and passions they observe in bewilderment, ignorant of politicized life, petty politics, the callousness and irrationality shown by government officials in the execution of their duties. The mechanisms that allowed for the exploitation of refugees and state wealth under the pretext of Resettlement. The savage exploitation of the poor and the persecuted by the wealthy opportunist, the daily confrontations and the fierce clashes with the natives over the sharing of the paltry resources, the scurrilous attacks, the local community's suspicion and scornful behaviour towards the refugee, made manifold in the case of the Turkish-speaking refugee.

These and many more experiences are portrayed in the Karamanlidika verses we are publishing. And they all end with the acute pain felt by the refugee when the image of the motherland he was brought up to believe in is shattered. They all show the traumatic shock of a homoethnic community's exposure to violence, of experiencing exile within their own country.

The words cut to the quick, sting. Their creation, formation, the way they are expressed and written on the paper, show the quality of these

important poems. Good poetry as we all know, inherits pain.

A few of the verses express the belief that one day these persecuted and wronged refugees will have a better life. There is no shortage in the years that follow of verses humorously commenting on Mustafa Kemal Atatürk's reforms in Turkey and sympathizing with *Mehmetçik*, their former compatriot, who now has to exchange his fez for a hat. Something like a rash joke to bring back the hint of a smile to the disillusioned face of the refugee, wiped off by the harsh reality of everyday life.

The content of the Karamanlidika poems on the pages of the *Muhacir Sedası* follows the historic developments during the first eventful years after the Exchange. And they portray the following picture: the victim of the cruelest displacement and utter loss, the refugee struggles desperately to survive amidst inadequate state welfare and at odds with the local community; he feels abject yet has the desire to start over in the new land, the need to regain human dignity of which he was stripped by the misery of refugeeness.

The poems, doubtlessly, constitute primary sources for the historian of the period. Yet they are also, or primarily, literature. Moreover, the historian, as the psychiatrist Grigoris Abatzoglou has written, *like a scientist not only practices his science. He is also healed by it, and reading literature heals, precisely because it can hurt.*

The collection and publication of these unknown Karamanlidika verses on refugeeism, which echo the very words of the expatriated Turkish-speaking Orthodox Christians of Anatolia, is first and foremost a tribute to their memory. The same verses, as refugeeism never changes, also speak of the enormous refugee crisis we are experiencing today.

The poems were first circulated in a brochure (100 numbered copies), distributed to the audience at the III International Workshop of Karamanlidika Studies we held in Uçhisar on 2 Nov 2013. It was a memorial service in memory of those forced to leave their fatherland, Anatolia, over ninety years ago.

The current bilingual edition includes, apart from the English translation of the poems, notes and comments on them in two languages, English and Turkish. The subtitle of the book *Poetry's Voice for the Karamanlidika Refugees*, inspired by the title of the study by Walter G. Andrews *Poetry's voice, society's song: Ottoman lyric poetry* (1985), refers primarily to the source from which the poems were gathered, the newspaper *Μουχατζίρ Σεδασί* (Refugee Voice).

KAYNAKLAR ÜZERİNE

Bu kitabın amacı Nüfus Mübadelesi üzerine bir kaynakça yayımlamak ya da modern Yunan edebiyatında Küçük Asya/Anadolu Faciası üzerine bir sunum yapmak değildir. Her iki alanda da var olan kapsamlı ve sayıca da azımsanamayacak kaynaklar, son birkaç yılda yeni çalışmalarla daha da zenginleşmiştir. Sağlam bir başlangıç noktası olarak önemini hiç yitirmeyecek olan Thomas Doulis, *Disaster and Fiction. Modern Greek Fiction and the Asia Minor Disaster of 1922*, University of California Press, 1977 ile Peter Mackridge "Kosmas Politis and the literature of exile", *Deltio Kentrou Mikrasiatikon Spoudon*, c. 9 (1992), s. 223-240, ve yine aynı yazara ait "The Myth of Asia Minor in Greek Fiction", Renée Hirschon (yay. haz.), *Crossing the Aegean. An Appraisal of the 1923 Compulsory Population Exchange Between Greece and Turkey*, Berghahn Books, 2003, s. 235-245, önerilir. Antonia Kafetzaki'nin doktora tezi de konuya önemli bir katkı sağlamıştır: *Προσφυγιά και λογοτεχνία. Εικόνες του μικρασιάτη πρόσφυγα στη Μεσοπολεμική Λογοτεχνία* [Muhacirlik ve edebiyat: İki dünya savaşı arası edebiyatta Anadolulu muhacir imgesi], Atina, Poreia, 2003.

Yukarıda zikredilen çalışmalar Anadolu Faciası'nın ve muhacirliğin modern Yunan edebiyatında yarattığı etkiyi, özellikle de düzyazı kurgu alanına odaklanarak keşfeder ve inceler. Düzyazıya odaklanılması tesadüf değildir, zira edebi yapıtların ezici çoğunluğu bu türde verilmiştir. Thomas Doulis, zikredilen eserinin "Faciaya ait anlatıların eleştirisi" başlıklı son bölümünde şiirden de bahsederek şu hususlara dikkat çeker:

> Facianın hemen ardından yaşananların hissettirdiklerinin edebi açıdan kalitesi düşük olsa da gayet vazıh, tanımlayıcı, hissi ve bunun sonucunda ciddi şiirle, tıpkı gazeteci üslubundaki düzyazının ciddi kurguyla kurduğuna benzer bir ilişki kuran şiirlerde dile getirildiği, ilk fark edilen hususlardandır... Faciayla biten askeri harekâtın sonucunda Anadolu'nun kaybedilişini ya da muhacirlerin meşakkatli hayatını ifade eden şairlerin önde gelenleri arasında ya bu konularda yazdıkları estetik açıdan başarılı olmasa da derin duyguları ustalıkla dile getiren Palamas, Skipis, Malakasis ya da Athanasiadis-Novas gibi rüştünü ispatlamış şairler ya da Mihail Argiropulos, Stergios Skiadas ve benzerleri gibi manzume ustaları yer alıyordu.

Anadolu Faciası'nı konu alan şiirlere dair kapsamlı bir sunum Nikos Milioris'in şu çalışmasında da yer alır: "Η μικρασιατική τραγωδία στη λογοτεχνία και στη τέχνη" [Edebiyatta ve sanatta Küçük Asya trajedisi], *Mikrasiatika Chronika* 13 (1967), s. 338-400. Buradaki kaynak çalışmasında sadece 1925'e dek bilinen şiirler, yani *Muhacir Sedası*'nda basılan şiirlerle dönemdeş olanlar sunuluyor.

Muhacirlerle ilgili bilinen ilk şiir Kostis Palamas'ındır [1859-1943]. 3 Kasım 1922 tarihli bu şiir *Τραγούδι των προσφύγων* [Muhacirin şarkısı] başlığını taşır. Aynı yıl 8 Aralık'ta Parnassos Edebiyat Cemiyeti'nde okunmuş, ilk olarak da Ocak 1923'te *Mousa* dergisinde basılmıştır. Milioris *Ο Παλαμάς και οι πρόσφυγες* [Palamas ve muhacirler] başlıklı, 1976 tarihli çalışmasında bu şiirler ilgili şunları yazmıştır:

> Yaşadığı dönemde milli-manevi lider olarak tanınıp kabul edilmenin getirdiği büyük itibarın tadını çıkaran Palamas, hem Yunan şiirinde hem de daha genel anlamda Yunan düşünce hayatında Anadolu Faciası denen milli drama karşı nasıl bir tavır ve yaklaşım sergileneceğini, gayet erken bir zamanda belirlemiştir.

1924'te Sotiris Skipis şiirlerini *Προσφυγικοί Καημοί* [Muhacirin kederleri] adlı kitabında yayımlamıştır. Kitabın alt başlığında da belirtildiği gibi şiirler, olayların yaşanmasından kısa süre sonra, 1923'te yazılmıştır. Muhacirlerin kendilerini içinde buldukları perişan durumla, çektikleri acının uyandırdığı merhamet hislerini şair lirik biçimde ifade eder. Sotiris Skipis'in *Muhacir Sedası*'nın ilk sayılarından birinde basılan bir şiiri, sonraki sayılarda basılacak olan Karamanlıca şiirlerin önünü açmıştır. 1924'te Silvios [Andreas Papadopulos] İzmirli muhacirlerin memleket hasretini ve acılarını dile getiren şiirlerinden oluşan *Ματωμένα Συντρίμια* [Kanlı kalıntılar] kitabını yayımladı. 1925'te Mihalis Argiropulos *Τ'Ανιστόρητα* [Anlatılmamış hikâyeler] başlıklı kitabında, kapağında da belirtildiği gibi, Anadolu Faciası'nın hemen ardından, 1922-24'te yazdığı şiirlerini toplamıştır. 1926'da Angelos Simiryotis'in *Επί των ποταμών Βαβυλώνος* [Babil nehirlerinin kıyısında] kitabında topladığı şiirleri, Kitab-ı Mukaddes'teki Yahudi sürgününe yakılmış ağıtlara benzer. Son olarak da, sürgünü izleyen ilk birkaç yılda Dimitris Hamudopulos'un üç şiiri yayımlanmış ve bunlar ölümünün ardından 1928'de Kıbrıs'ta *Ανσμονημένοι σκοποί* [Unutulmuş nağmeler] adıyla basılan bir derlemede yer almıştır. Facianın hemen ardından yazılan şiirler arasında yer alan Romos Filiras'ın *Θρήνος των Προσφύγων* [Muhacirin ağıtı] sonradan derlenen yapıtlarının yer aldığı *Άπαντα, Έμμετρα και πεζά* [Bütün eserleri – şiirler ve düzyazılar], gözden geçiren ve sunuşu yazan Emilios Hurmuzios, Atina, Govostis, s.110-111'de yer alır.

Papa Neofitos İkonomu'nun Selanik'te, Kosmas Çekmezoğlu'nun Kavala'da göçten hemen sonra bastırdığı şiirleri, sınırlı sayıdaki muhacir okuyucusu dışında bilinmedi ve uzun yıllar unutuldu. Ufak ve ucuz kitapçıklarda yayın yeri ve yılı belirtilmeden ve Yunanca başlıkla basılan bu destanlar muhacirlerin kederlerini dile getirir. Bu kitapçıklar Karamanlıca Bibliyografya'da yer alır [bkz. Evangelia Balta, *Karamanlidika. Bibliographie analytique d'ouvrages en langue turque en caractères grecs. XXe siècle*, Athènes, Centre d'Études d'Asie Mineure, 1987, no. 118 ile Evangelia Balta, *Karamanlidika. Nouvelles additions et compléments I*, Athènes, Centre d'Études d'Asie Mineure, 1997, no 107].

Papa Neofitos İkonomu'nun destanına dair ilk yayın için bkz. Iordanis T. Pamboukis, "Παπα Νεόφυτος, τουρκόφωνος Έλληνας από την Καισάρεια, θρηνωδός των παθημάτων του Πόντου" [Papa-Neofitos, Kayserili Türkçe konuşan bir Ortodoks, Pontusluların çektiklerine ağıt yakan bir ozan], *Pontiaki Stoa* 1 (1971), s. 277-285. Gelverili Kosmas Çekmezoğlu'nun destanı hakkındaki ilk yayınsa onu Küçük Asya Araştırmaları Merkezi Arşivi'ndeki sözlü tarih tanıklıklarıyla bir arada değerlendiren bir makaledir (bkz. Evangelia Balta – Herkül Millas, "Mübadillerin Dilinden Bir Destan ve Anılar. Sözlü Kaynak Kullanımı Yöntemleri Üzerine Notlar", (yay.) Evangelia Balta, *Gerçi Rum İsek de, Rumca Bilmez, Türkçe Söyleriz Karamanlılar ve Karamanlıca Edebiyat Üzerine Araştırmalar*, İstanbul, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2014, s. 73-102).

Her iki destan da, başka pek çok unutulmuş şiirler birlikte Eugène Dalleggio'nun arşivinde keşfedilmiştir ve bunlar Karamanlıca şiirlerden derlenen ikinci bir ciltte yayımlanacaktır.

ŞİİRLERİN YAYINI, ÇEVRİYAZILARI HAKKINDA NOT

Şiirler kitapta *Muhacir Sedası*'nda yayımlandıkları sırayla yer alıyor. Kitabın sonunda hangi şiirin gazetenin hangi tarihli, kaç numaralı nüshasında basıldığını gösteren bir liste sunulmuştur.

Muhacir Sedası, Yunan harflerini Karamanlıcada alışıldığı biçimde, yani noktalarıyla birlikte basma imkânından yoksundu. Bu yüzden de 19. yüzyıl ortalarından itibaren Karamanlıca basılı metinlerde Türkçe sesleri vermek üzere icat edilen <ẋ>, <ṫ>, <ṫζ>, <ȯ>, <ȯ> <ȯυ> gibi harfler bu gazetede yer almaz. Ancak Türkçe çevriyazı, bu harfler varmışçasına hazırlanmıştır. Karamanlıca metinlerde /i/ ve /ı/ harfleri arasında belirgin bir ayrım da yoktur. Türkçe çevriyazıda dönemin kendine özgü (*güzel* yerine gözel gibi) ortografik özellikleri ve cümle yapısı (*gözel işini görür*) korunmuştur. Çevriyazıda, Osmanlı Türkçesinden kaynaklanan, son eklerin ses uyumuna bağlı kalmaması (görür yerine *görir*, olmuş yerine *olmış*) ve sessiz sertleşmesine uymaması (şaştı yerine *şaşdı*) ve *deyi/deyu*, *içün*, *eyi*, *geru* vb yazımlar korunarak aynen aktarılmıştır. Yine modern Türkçede ayrı biçimde yazılmayan artdamaksıl (ya da nazal) n sesi için kullanılan <νγ> <νκ> <γγ> <γ> işaretlerine karşılık olarak <ŋ> kullanılmıştır: ἀνκλαδίρ [aŋladır], πιγγλέρτζε [biŋlerce] gibi. Yukarıda bahsedilen –ya da bahsedilmeyen başka bir dizi– unsurun çevriyazıda korunmasının amacı,

Karamanlıcanın dilbilimsel kimliğini belirleyen unsurlarına dikkat çekmek ve bunları kayıt altına almaktır. Bu şiir derlemesinin yazı sistemleri üzerinde çalışan dilbilimciler için de zengin bir malzeme sunduğuna şüphe yoktur.

Muhacir Sedası'nda basılan şiirlerde de, tıpkı makalelerde olduğu gibi, bolca dizgi hatası bulunur. Bu yayında bu hatalar ayrıca belirtilmeden düzeltilmiştir. Bu derlemede düzeltileri yıldızlarla ya da dipnotlarla işaretleyerek düzeltmek, faydasız bir akademik titizlikten öte bir anlam taşımayacaktı. Yıldız işareti ancak ağız farklarından kaynaklanan yazım farklılıklarını belirtmek için kullanıldı. Köşeli parantezlerse yayına hazırlayanın eklediklerini belirtir. Metnin içinde italik olarak belirtilen Yunanca kelimeler ya da deyimler, Karamanlıca metinde geçtikleri şekliyle korunmuş ve karşılıkları ya da açıklamaları kitabın sonunda yer alan "Notlar" bölümünde verilmiştir.

Bu yayında eklemeleri, düzeltmeleri, Yunanca kelimeleri belirten bu işaretlerin yanı sıra, dizelerde adı geçen bazı kurumlar ve kişilerle ya da belli başlı tarihi olaylarla da ilgili temel bilgilerin de aktarıldığına dikkat çekmek isterim. Şiirlerde ifade ya da ima edilen ya da göndermede bulunulan bu kabil olguların açıklamalarına bazen ayrıntılı olarak yer verilmesinin sebebi, okuyucuların muhacir meselesinin ya da Mübadele'nin mühim veçhelerine dair dikkatini çekmek ve bu hususlarda bilgi edinmesini sağlamaktır. Bu açıklamaların hepsi kitabın sonunda, "Notlar" başlığı altında ve ilgili oldukları şiirin numarasıyla başlığının altında verilmiştir.

BIBLIOGRAPHIC NOTE

It is not the aim of this publication to provide the bibliography of the Exchange or to present the Modern Greek fiction on the Asia Minor Disaster. The extensive bibliography on both subjects has over the last few years been enlarged by new studies. Good starting points are always the work by Thomas Doulis, *Disaster and Fiction. Modern Greek Fiction and the Asia Minor Disaster of 1922*, University of California Press, 1977, as well as the studies by Peter Mackridge ("Kosmas Politis and the literature of exile", *Deltio Kentrou Mikrasiatikon Spoudon*, t. 9 (1992), 223-240, and "The Myth of Asia Minor in Greek Fiction", in: Renée Hirschon (ed), *Crossing the Aegean. An Appraisal of the 1923 Compulsory Population Exchange Between Greece and Turkey*, Berghahn Books, 2003, 235-245). A contribution to the topic has also been made by Antonia Kafetzaki's published doctoral thesis, *Προσφυγιά και λογοτεχνία. Εικόνες του μικρασιάτη πρόσφυγα στη Μεσοπολεμική Λογοτεχνία* [Refugeeism and literature. Images of the Asia Minor refugee in Interwar Literature], Athens, Poreia, 2003. The aforementioned studies that assess the influence of the Asia Minor Disaster and refugeeism on Modern Greek literature focus exclusively on prose fiction, since this makes up the bulk of the literary production. In the last chapter of his book 'Critics of the Fiction of Disaster' Doulis refers to poetry, noting the following:

> The first thing one notices is that the immediate feelings The Disaster excited were expressed in poetry of a fairly low quality in verse that is explicit, descriptive, emotional and that has in effect, the same relation to serious poetry that journalistic prose has to serious fiction. ... The poets who dominated the expression of the loss of Anatolia in the Disaster, or the hard life of the refugees, were either established poets like Palamas, Skipis, Malakasis, or Athanasiadis–Novas, whose verse in this respect, though it shows strongly felt emotion, appears esthetically unsuccessful, or versifiers like Michael Argyropoylos, Stergios Skiadas, and others.

An extensive presentation of poetry on the Asia Minor Disaster also appears in the study by Nikos Milioris, "Η μικρασιατική τραγωδία στη λογοτεχνία και στη τέχνη" [The Asia Minor tragedy in literature and art], *Mikrasiatika Chronika* 13 (1967), 338-400. In this bibliographic note we are presenting only poetry production up until 1925, namely that contemporary with the Karamanlidika poems published in the issues of the newspaper *Muhacir Sedası*.

The first poem about refugees is by Kostis Palamas (1859-1943). It

bears the title "Τραγούδι των προσφύγων" [Refugees' Song] and the date 3rd November 1922. It was recited on 8th December of the same year at the "Parnassos Literary Society" and first published in the periodical Mousa in January 1923. Milioris would write about it in his study *Ο Παλαμάς και οι πρόσφυγες* [Palamas and the refugees] (1976):

> Palamas, who enjoyed enormous prestige in his time as a fully recognized national spiritual leader, sets the tone from very early on of the recommended attitude of Greek poetry and more generally Greek thought to the national drama of the Asia Minor Disaster.

In 1924 Sotiris Skipis published his poetry collection of *Προσφυγικοί Καημοί* [Refugee Sorrows]. As indicatively noted in the title of the book, the poems were written in 1923, a short time after the events took place. A lyrical expression of the poet's compassion and heartache for the refugees and the wretched condition in which they found themselves. A poem by Sotiris Skipis was published in the first issues of the *Refugee Voice*, which paved the way for the publication of the Karamanlidika poems that were to follow. In 1924 Sylvios (Andreas Papadopoulos) published *Ματωμένα Συντρίμια* [Bloody Remains], lyrical poems portraying the nostalgia and pain of the Smyrniotis. In 1925 Michalis Argyropoulos released *Τ'Ανιστόρητα* [Untold stories], a collection of poems written just after the Disaster in 1922-1924, as stated on the title page. In 1926 Angelos Simiriotis published his collection *Επί των ποταμών Βαβυλώνος* [By the rivers of Babylon]. A lament similar to that of the exiled Jews of biblical tradition. Lastly during the first few years of exile three poems by Dimitris Chamoudopoulos were published, which are included in a collection released posthumously in 1928 in Cyprus, entitled *Λησμονημένοι σκοποί* [Forgotten melodies]. The poems written directly after the disaster include *Θρήνος των Προσφύγων* [Refugees' Lament] by Romos Filyras, a poem contained in his collection *Άπαντα, Έμμετρα και πεζά* [Complete Works, Rhyme and Prose], review-introduction Emilios Chourmouzios, Athens, Govostis Publishing, 110-111.

Karamanlidika poetry, that to be published by Papa-Neophytos Economou in Thessaloniki and Kosmas Tsekmezoglou in Kavala, would remain unknown for years and limited to a refugee audience. They are epics describing the sorrow of refugeeism that were released in small, cheap pamphlets, with no place or date of issue, with Greek titles. These poetry collections were incorporated into Karamanlidika bibliography (see respectively, Evangelia Balta, *Karamanlidika. Bibliographie analytique d'ouvrages en langue turque en caractères grecs. XXe siècle*, Athènes, Centre d'Études d'Asie Mineure, 1987, no. 118 and Evangelia Balta, *Karamanlidika. Nouvelles additions et compléments I*, Athènes, Centre d'Études d'Asie Mineure, 1997, no 107).

The epic of Papa-Neophytos Economou was presented by Iordanis T. Pamboukis, "Παπα Νεόφυτος, τουρκόφωνος Έλληνας από την Καισάρεια,

θρηνωδός των παθημάτων του Πόντου" [Papa-Neophytos, Turkish-speaking Greek from Caesarea, threnodist of the sufferings of the Pontus] *Pontiaki Stoa* 1 (1971), 277-285. The epic of Kosmas Tsekmezoglou from Gelveri was the subject of a study that compared it with oral history material from the archive at the Centre for Asia Minor Studies (see Evangelia Balta – Herkül Millas, "Mübadillerin Dilinden Bir Destan ve Anılar. Sözlü Kaynak Kullanımı Yöntemleri Üzerine Notlar", in: Evangelia Balta, *Gerçi Rum İsek de, Rumca Bilmez, Türkçe Söyleriz Karamanlılar ve Karamanlıca Edebiyat Üzerine Araştırmalar*, Türkiye İş Bankası, Kültür Yayınları, 2014, 73-102).

Both these epics, along with other unknown poems discovered in Eugène Dalleggio's archive, will comprise the second small volume of the Karamanlidika anthology of poetry.

A NOTE ON THE EDITION AND THE TRANSLATION

The poems are presented in the chronological order of their publication in the newspaper *Μουχατζίρ Σεδασή* [Muhacir Sedası]. At the end of the book a list of the poems is given with the date and number of the issue in which they appear.

The refugee newspaper *Μουχατζίρ Σεδασή* could not afford to mark Greek letters with the usual accompanying dots (<ϊ>, <τ̈>, <τ̈ζ>, <ὀ̈>, <ὸ> <ὸυ> etc.) which are found from the mid-19th century onwards in Karamanlidika texts to convey the corresponding phonemes in the Turkish language. In the Turkish text they were transcribed as if they existed. It should also be noted that in the Karamanlidika text there is no clear distinction between /i/ and /ı/. In its transeription into the Latin alphabet care was taken to preserve the singularities of the Turkish language, namely idiomatic types of words (*gözel* for *güzel*) and syntax (*gözel işini görür*). Also preserved in the Turkish text were the suffixes which do not follow the vowel harmony (e.g. κιορὶρ [*görir*]) and the consonants which remain unchanged like in older forms of the Ottoman language (σασδὶ [*şaşdı*] ὸλμὶς [*olmış*]), as well as old Ottoman forms *deyi/deyü, içün, eyi, geru* etc.

We must also point out in the Turkish text the velar nasal phoneme <ŋ> for the graphemes <νγ> <νκ> <γγ> <γ>, eg. ἀνκλαδίρ [*aŋladır*],

πιγγλέρτζε [*biŋlerce*]. The preservation of the aforementioned elements, as well as a variety of others, in the transcription of the Karamanlidika text into the Latin alphabet, aims at saving and highlighting the elements of its linguistic identity. Without a doubt this poetry collection provides plenty of material for linguists studying writing systems.

The published texts of the poems in the newspaper *Μουχατζίρ Σεδασί* contain abundant typographical errors, as do its articles too. In our edition they have been quietly corrected. Marking and correcting them with asterisks would have encumbered the poetry collection with pointless scholasticism. An asterisk is used to clarify dialectological elements. Square brackets denote editors' additions. Italics indicate Greek words or expressions used in the Karamanlidika text and which are explained in the "Notes" accompanying the edition.

Alongside these distinctively marked points that are adopted in this edition of poems to indicate additions, corrections, Greek words, it should be noted that it was considered appropriate to provide some basic information about persons, institutions, etc., mentioned in the verses, as well as explanatory comments on major historical issues addressed in the poems. Sometimes these comments have to be more extensive as they aim to draw the reader's attention to important aspects of the refugee issue and the Exchange, which are hinted at in the verses. All these are listed together in the last pages of the book, in the chapter entitled "Notes", beneath the number and title of the poem.

Translating metrical poetry is challenging work, almost doomed a priori, as it is inevitable that many aspects of the original poem will have to be overlooked or even mercilessly excluded. It's like balancing on a tightrope as you are well aware that if you proceed in one direction, you will have to rule out another path; if you strain your ears to one sound, you will sacrifice conceptual completeness; if you speak with the rhythm, you will not hear the syntax. Even more so when you have to translate Turkish poetry into English meters. The approach and the sacrifices that have to be made when translating such a project depend on the sensitivity of the translator, his courage and skill when faced with painful choices.

THE POEMS

ŞİİRLER

ΠΟΥ ΚΙΟΥΝ ΚΙΔ, ΓΙΑΡΙΝ ΚΙΕΛ!
ΤΖΙΡΚΙΝ ΜΟΥΧΑΤΖΗΡ ΚΑΔΙΝΙΝ ΝΑΜΕΣΙ

I

Καρισὶ κιοζὲλ ὀλὰν κιορὶρ ἰσινὶ
Ὄλμαγιαν δελπεδὲρ σικὰρ δισινί.
Γιονὰν μεμουρλαρὶ πιλοὺρ ἰσινὶ
Τζιρκινὲ διρλὲρ (*ἔλα αὔριον*).

Κιοζὲλ κιορτίκτζε τζανδὰν σεβερλὲρ
Δουσιὲν ἰσλερινὶ χέμαν κιορουρλὲρ
Ποὺ κιπιλερὲ (*ἔλα αὔριον*) ἄσλα δεμεζλέρ.

Τσιρκὶν δελπεδερὲ δερλὲρ πὲκ ἐγὶ
Κιοζλερὶ τζαγιριρλὰρ κελσὶν ἰλερὴ
Βεριρλὲρ δὸρδ κιοζὶ κοτζὰ πὶρ ἐβί.

Φερδασὶ κιοὺν κιδὲρ δουρούρδα δουροὺρ
Γίνε κιοζὲλ κελοὺρ ἰσινὶ κιορούρ.
Μεμοὺρ τζιρκινὶ κιορὶρ χιτετὲ κελοὺρ
Δὲρ τζιρκινὲ *Κυρά μου, ἔλα αὔριον.*

Οὐτζουντζὶ κιοὺν κιδὲρ γινέδε ὀγλὲ
Ἀνκλαδὶρ τζιρκὶν σογλέδε σογλέ.
Κιοζὲλ ἰσινὶ κιοροὺρ ὀγλέδε ὀγλὲ
Γίνε δερλὲρ τζιρκινὲ *ἔλα αὔριον.*

Νὲ *αὔριον* τουκενὶρ Νὲ *μεθαύριον*
Ζαβαλὶ μουχατζηρλὰρ ὀλμὶστιρ διλχούν.
Σιρὰ κελμεγιετζέκμι πιζέδε πὶρ κιοὺν[;]
Πίζδε ὀνλαρὰ διετζέγιζ *ἔλα αὔριον.*

Πακαλὶμ κολάϊμι πὶρ ἀνκλασινλὰρ
Μουχατζηρλερὶν νὲ τζεκτιγινὶ πιλσινλέρ.
Σιρὰ ὀνλαρίνδιρ χέμαν κιουλσινλὲρ
Ζεμανινδὰ πίζδε ὀνλαρὰ διετζέγιζ *ἔλα αὔριον.*

Τεχαμοὺλ ὀλινμὰζ πόγλε ἰσλερὲ
Μερχαμὲτ γιόκτιρ σίμδι πιζλερέ.
Ἐμανὲτ ὀλδοὺκ πογλὲ πὶζ ρεϊσλερὲ
Κιοὺν κελετζὲκ διετζέγιζ *ἔλα αὔριον.*

Ἰσιρκὶν

BUGÜN GİT YARIN GEL!
ÇİRKİN MUHACİR KADININ NAMESİ

I

Karısı gözel olan görir işini
Olmayan delbeder* sıkar dişini. *derbeder
Yönan memurları bilür işini
Çirkine dirler *ela avrion*.

Gözel gördikçe candan severler
Düşen işlerini heman görürler
Bu gibilere *ela avrion* asla demezler.

Çirkin delbedere derler pek eyi
Göz[el]leri çağırırlar gelsin ileri
Verirler dört gözi koca bir evi.

Ferdası gün gider durur da durur
Yine gözel gelür işini görür.
Memur çirkini görir hiddete gelür
Der çirkine *Kira mu, ela avrion.*

Üçünci gün gider yine de öyle
Anladır çirkin şöyle de şöyle.
Gözel işini görür öyle de öyle
Yine derler çirkine *ela avrion.*

Ne *avrion* tükenir ne *methavrion*
Zavallı muhacirlar olmıştır dilhûn.
Sıra gelmeyecek mi bize de bir gün[?]
Biz de onlara diyeceğiz *ela avrion.*

Bakalım kolay mı bir anlasınlar
Muhacirlerin ne çektiğini bilsinler.
Sıra onlarındır hemen gülsinler
Zemanında biz de onlara diyeceğiz *ela avrion.*

Tehamül olınmaz böyle işlere
Merhamet yoktur şimdi bizlere.
Emanet olduk böyle biz reislere
Gün gelecek diyeceğiz *ela avrion.*

Çirkin

LEAVE NOW, COME BACK TOMORROW: THE UGLY REFUGEE WOMAN'S SONG

I

Those with beautiful wives have it made
The poor vagrants without one are just left to wait
Greek civil servants know what's going on
And they tell the ugly refugee "*ela avrion*".

They're ignited by love when a beauty's in town
And they instantly deal with her problems, hands down
To her and her like they never say "*ela avrion*".

To the vagrant who's ugly, they just say "alright"
But the beautiful woman, they invite inside
And give her a home with four rooms, is this right?

She goes there again, waits and waits the next day
Again, the fair one is helped right away
The officer gets angry when he sees the ugly one
And tells her again, "*Kyra mou, ela avrion*".

And the third day she goes there, she goes yet again
The ugly one, and tells her story of pain
While the beauty's business is handled and done
Once again, they tell the ugly one "*ela avrion*".

Neither *avrion* nor *methavrion* ever come
Poor refugees are left weak and undone
Our turn will surely come thereupon
At that time we shall tell them "*ela avrion*".

Let them see if this life is easy and sure
Let them know what refugees have to endure
It's their turn now, let them see what they've done
When the time comes, we shall tell them "*ela avrion*".

A plight such as ours simply cannot be borne
We're shown no compassion, we're lost and forlorn
Such are the leaders we must call upon
One day we too shall say "*ela avrion*".

Signed: *The Ugly*

II

Γιονανισταντὰ ἀρτὶκ σεφὰ ἀράμα
Ἰχφαντὰ ἀχπαπτὰ βεφὰ ἀράμα
Τάσα βουρούλμαμις καφὰ ἀράμα
Χελὲ μερχαμετὶγ ἀδὶ κάλματι.

Ζουγουρτλὶκ δερδιμὶζ χαττινὶ ἀσδί
Γιουρεκδὲ ταχαμοὺλ καΐναδι δασδὶ
Μουχατζὴρ κελδίκδζε κιαΐνατ σασδὶ
Βὲλ χασὶλ χαγιατὶγ δαδὶ κάλμαδι.

Καδινλὰρ κιζλὰρ ἐλινδὲ καζμὰ κουρὲκ
Πουνὰ δαγιανίρμι ἄτζαπα τὰς κιπὶ γιουρὲκ[;]
Ἐσιδιλμὲζ ὀλτοὺ δζενὰπ χακὰ πούντζα διλὲκ
Ἐτζελινὶ ἀράματικ μουχατζὴρ κάλμαδι.

Μιρχαμὲτ τσανὴ γιόκμι τζαλαλὶμ
Πιρὰζ ἰνσαφλὶ ἀδὰμ ὀλσοὺν σατοὺν ἀλαλὶμ
Καπίλμικι πόϊλεσι χαγιαττὰν λεζὲτ ἀλαλὶμ
Ἀρτὶκ πόϊλεσι τζεφαγιὰ τακὰτ κάλμαδι.

Ἀνταλλαγὴ πορουσούτουρ· τζαλιντί,
Πουτοὺν μιλλὲτ καραλαρὰ σαριντί,
Ἐλευθερία κοκουσουνδὰν παΐλδὶ
Σκενδζέγι κορδούκδζε γαφλετινδὲν ἀΐλδί.

Ἰσδὲ ποὺ φιργιατίλε ἐΐλέριζ. Χιτάμι-κελὰμ
Ποϊλεσὶ χαγιατὶγ δαδὶ γιόκτουρ. Βεσσελάμ.

Τσιπλὰκ

II

Yönanistan'da artık sefa arama
İhvanda ahbapta vefa arama
Taşa vurulmamış kafa arama
Hele merhametin adı kalmadı.

Züğürtlik derdimiz haddini aşdı
Yürekte tahammül kaynadı daşdı
Muhacir geldikçe kainat şaşdı
Velhasıl hayatın dadı kalmadı.

Kadınlar kızlar elinde kazma kürek
Buna dayanır mı acaba taş gibi yürek?
Eşidilmez oldu cenab[-ı] hakka bunca dilek
Ecelini aramadık muhacir kalmadı.

Merhamet çanı yok mu çalalım
Biraz insaflı adam olsun satun alalım
Kabil mi ki böylesi hayattan lezzet alalım
Artık böylesi cefaya takat kalmadı.

Antallagi borusudur; çalındı,
Bütün millet karalara sarındı,
Eleftheria kokusundan bayıldı
[İ]şkenceyi gördükçe gafletinden ayıldı.

İşte bu feryad ile eyleriz hitam-ı kelam
Böylesi hayatın tadı yoktur. Vesselam.

Çıplak

II

In Greece, look no more for tranquility
Among friends and fellows there's no loyalty.
Don't look for a person who's not to pity
The word mercy? Long-forgotten and debased.

We suffer from limitless poverty, dearly
No patience is left, our hearts burn severely
Refugees pour in, the world marvels sincerely
For good and all this life has no taste.

Women and girls with tools, digging like moles
Who can endure that, which stone-hearted souls?
These days no one, not even God, hears our calls
All refugees despair, gladly death is embraced.

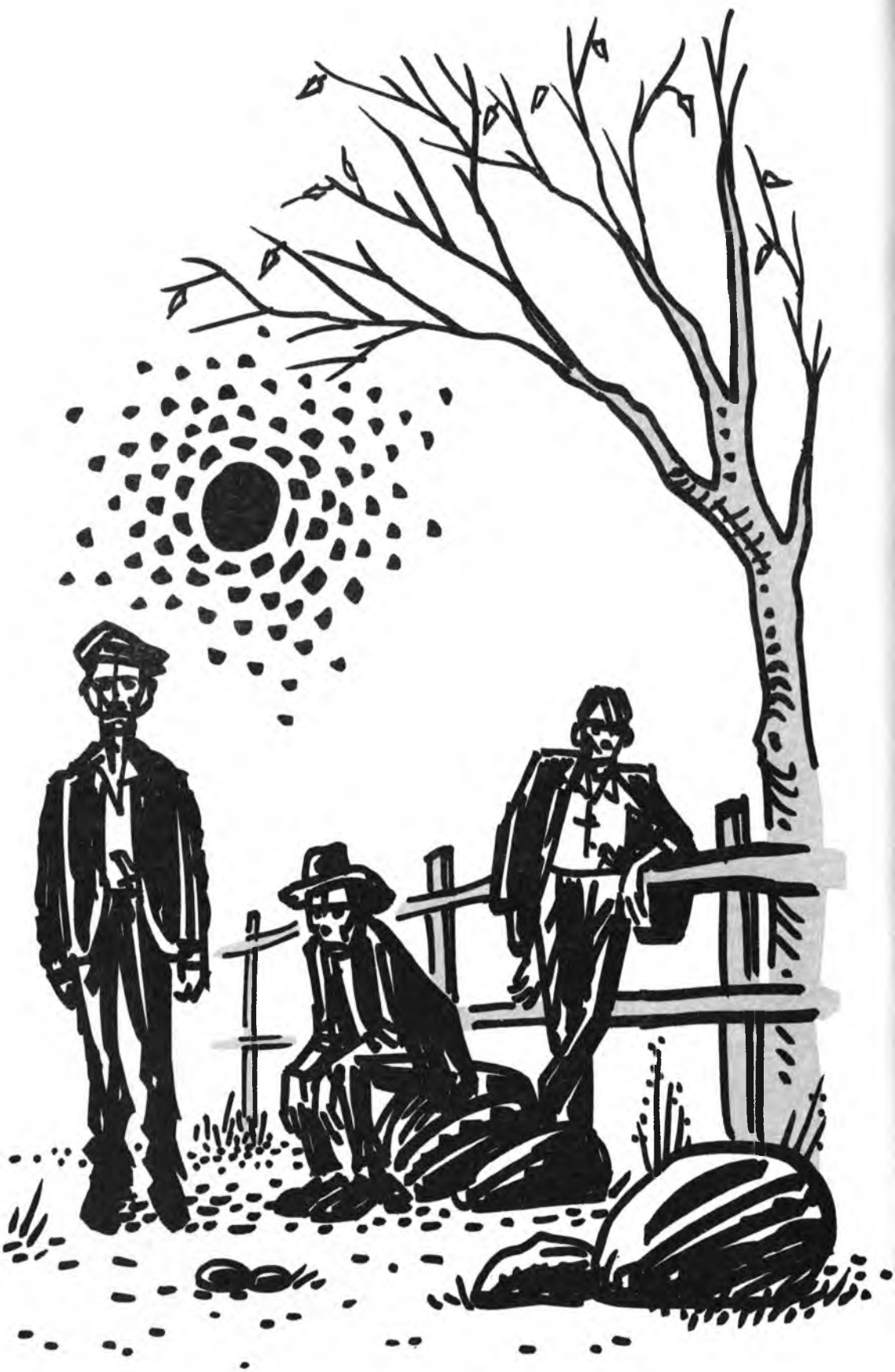
Isn't there a bell of mercy to toll?
Anyone with mercy we'll gladly bankroll
Is it possible to enjoy such a life at all?
We can't bear these rigors, our lives gone to waste.

The trumpet of *Antallagi* was sounded before
When sackcloth and ashes were all that we wore
Eleftheria fainted from fright with uproar
Then awoke again to the torment she faced.

Thus, crying out, we must share our grief
Such a life has no taste, and there is no relief.
And that's all.

Signed: *The Naked*

III

Ζενκινλὲρ ἰτζούνδηρ δάϊμα σεφὰ
Φακιρλὲρ τζεκερλὲρ δάϊμα δζεφὰ
Σίμδικι δεβιρδὲ ἀρὰμα βεφὰ
Πίλσενιζ νελὲρ τζεκέρ ποὺ κουροὺ καφά.

Βιντζδανλὰρ πὲκ ποζουλδὴ ποὺ δὴρ ἰσὶν περπαδὴ
Φαζιλετὶν χὶτζ κάλμαδη νὲ λιζουμὶ νὲ δαδὴ
Γιετισμέζμι Γιὰ Ρὰππ φακιρλερὶν φεργιαδὴ
Νὲ ζεμὰν γετισεδζὲκ σοὺ φελεγὶν ἰμδατή.

Γιαλαντζηλὴκ κολαϊλασδὴ χεπιμιζὶν διλινδὲ
Πὶρ γιαλαντζὴ τεραζίδιρ ἐσναφλαρὴν ἐλινδὲ
Πουλουνμήσηζ σοὺ δουνγιανὴν τεχλικελὶ δεβρινδὲ
Σιλὰχ πητζὰκ κιζλενμεκδὲ δζουμλεμιζὶν πελινδέ.

Σαγδὰν σολδὰν βουρμὰκ ἰτζοὺν ἀτάρηζ πὶζ τηρπανὴ
Δογρουσὴ ποὺ ἀλκησλάρηζ δογρουληκδὰν σαπανὴ
Ἄβφ ἰδέριζ χοκιουμετδὲν μιλιαρλὰρ καπανὴ
Χατδὴ γιόκδηρ ἰλτιμασὴν τασβιενὶν ρουσφετὶ
Ἀδὴ καλδὴ κιταπλαρδὰ φαζιλετὶν ἰφφετί.

Φακὶρ

III

Zenginler içündir daima sefa
Fakirler çekerler daima cefa
Şimdiki devirde arama vefa
Bilseniz neler çeker bu kuru kafa.

Vicdanlar pek bozuldı budır işin berbadı
Faziletin hiç kalmadı ne lüzumu ne tadı
Yetişmez mi ya Rabb fakirlerin feryadı
Ne zeman yetişecek şu feleğin imdadı.

Yalancılık kolaylaşdı hepimizin dilinde
Bir yalancı terazidir esnafların elinde
Bulunmışız şu dünyanın tehlikeli devrinde
Silah bıçak gizlenmekte cümlemizin belinde.

Sağdan soldan vurmak içün ararız biz tırpanı
Doğrusı bu alkışlarız doğrulıkdan sapanı
Afv ideriz hökümetden milyarlar kapanı
Haddi yokdır iltimasın, tasfiyenin,* rüşveti[n] *tavsiyenin
Adı kaldı kitaplarda faziletin, iffeti[n].

Fakir

III

For the wealthy, life is always fun and gay
While the poor must always toil and waste away
Don't you dare to search for loyalty today
If only you could hear all that this blockhead has to say.

Consciences are rotten and perverse
No need for virtues, they just make things worse
O Lord, please hear the prayer in this verse
When will the heavens finally lift our curse?

Our tongues have become used to speaking lies
While shopkeepers, they cheat before our eyes
We've lived to see an age of terror rise
Come, bring your guns and daggers, I advise.

The scythe, we only use to slash each other left and right
It's true that we applaud the one who can't tell wrong from right
If you embezzle millions, we'll forgive you with no fight
There is no end to nepotism, liquidation, graft
The chastity of virtue is on paper, just a draft.

Signed: *The Destitute*

IV

Ἔι μουχατζίρ, τούρμα ἀγλὰ ἰμτὰτ γιόκτιρ, κίμσετεν
Τουρκίατεν, πὶζ κοβουλτούκ. Χὶτζ καπαχὰτ ἴτμετεν
Γιουρτιμιζτὰν, Γιουνὰν τεγιού, Τουρκλὲρ πιζὶ κοβτιλὰρ
Πουρτακινλὰρ Τουρκτὲν πετὲρ τζουμλεμὶζ οὐζτιλὲρ
Χὲμ πογτιλάρ, χὲμ σοϊτιλάρ, τζὸκ περουσὰν ἰττιλέρ,
Τζανιμιζί, ὀβαλαρὰ, ἄτζ μεσκιανσὶζ ἀττιλάρ.

Πιζὲ ἀΐτ, Τοὺρκ ἐβλερί, ζαπιτλερὲ βιριλμίς,
Πὶρ κισμινὰ μεμουρλάρτε φιρσὰτ πουλμὶς γερλεσμίς.
Χάττα ζενκίν, Ροὺμ, Μουσαβί, γερλὶ ἀλτζὰκ κουρτλαρί.

Σεράϊ κιπὶ ἐβλὲρ παγλὲρ πὶζ Τουρκλερὲ πιρακτίκ,
Φαπρικαλάρ, βὲ τουκιανλάρ ταχὰ νελὲρ τὲρκ ἰττὶκ
Πουρτὰ ἐσέ, βιτζδανσιζλάρ πὶρ ὀτατζὶκ βίρμιορ
Ποὺ κιούν, γιάριν κὶτ κέλ, οὐμιτλὲρ κάλμαγιορ.
Πιζὲ ἀΐτ, Τοὺρκ μιλκλερὶ πιζτὲν νίτζουν γὰσπ ὀλσοὺν;
Ἰτζλερινέ, ζαπίτ, μεμούρ, γερλὶ ζενκιλὲρ τολσούν;

Ἔϊ Σοφούλι, ἀνλασιλτί, σέντε ὀλτὶν φαϊτεσὶζ
Πασιντακὶ μεμουρλαρὶν πὶρ τζοκλαρὶ βιτζτανσίζ.
Ἀμάν γιαρὰπ, ἰμτὰτ τεγιού, πὶζ κιμλερτὲν τιλιλίμ,
Μεμουρλαρίν, τζογὶ ζαλίμ, νὰσιλ πὶρ χὰκ ἀλαλίμ.
Ἄσλα πιζέ, πακὰν γιόκτιρ, χακκιμιζὶ βιρὲν χίτζ,
τερτιμιζί, τικλεγὲν γιόκ, καλπλεριντὲ ἰνσὰφ χίτζ.

Γερλὶ ζενκίν, μιλιονερλερὶ Τοὺρκ ἐβιντὲ ὀτουρσίν!
Πὶζ πιτζαρέ, μουχατζιρλάρ, ὀβαλαρὰ ἀτιλσίν!
Σιζτὲ ἄσλα ἰνσὰφ γιόκμι ἔϊ ριτζὰλ χουκουμὲτ
Γετὲρ ἀρτίκ, σαπὶρ τασί, γιάπμαγιαλίμ, ρεζαλὲτ
Ἰόκσα σόνρα, κιορίρσινιζ, ἀτζλὶκ νελὲρ τογουροὺρ
Ποὺ κιτίσλε, τζὸκ γιακιντὰ πιζὶ σιζτὲν σοβουτίρ.

Ἔϊ Σοφούλι, σένκι παστά, ποὺ τοβλετὶ τζερκέρσιν
Τεκὲρ κιρίκ, ἀτλὲρ κεμσὶζ ποὺ χὰλ ἰλὲ τζοκέρσιν
Ἐγιοὺ τζαλίς, γιόκσα τζεκίλ, τασὰ κελσοὺν τικερὶ
Χέρτζου μέρτζ, ἰτζιντὲ ζίρα τοβλὲτ καλοὺρ τζὸκ κεροὺ
Πουνλαρὶ γιάζ τζιχὰν τουϊσίν, ἔϊ *Μουχατζὶρ Σετασὶ*
Μουχατζιρέ, ὀλτιρμέκτιρ μεμουλαρὶν σεβτασί.

I. K.

IV

Ey muhacir durma ağla imdat yoktır kimseden
Türkiya'den biz kovulduk hiç kabahat itmeden
Yurdumuzdan, Yunan deyü Türkler bizi kovdılar
Burdakinlar Türkten beter cümlemiz[i] üzdiler
Hem boğdılar, hem soydılar, çok perüşan ittiler,
Canımızı ovalara aç meskânsiz attılar.

Bize ait, Türk evleri zabitlere virilmiş,
Bir kısmına memurlar de fırsat bulmuş yerleşmiş
Musevi Hatta zengin, Rum, Musavi yerli alçak kurtları.

Seray gibi evler bağler biz Türklere bıraktık
Fabrikalar ve dükkânlar daha neler terk ittik
Burda ese vicdansızlar bir odacık virmiyor
Bugün, yarın git gel, ümitler kalmayor.
mülkleri Bize ait Türk milkleri bizden niçün gasp olsun?
İçlerine, zabit, memur, yerli, zengi[n]ler dolsun?

Ey Sofuli, anlaşıldı sen de oldun faydesiz
Başındaki memurların bir çokları vicdansız.
dileyelim Aman ya Rab, imdat deyü, biz kimlerden dililim
Memurların çoğı zalim, nasıl bir hak alalım.
Asla bize bakan yoktır hakkımızı viren hiç,
Derdimizi dinleyen yok kalplerinde insaf hiç.

Yerli zengin milyonerleri Türk evinde otursın!
Biz biçare, muhacırlar, ovalara atılsın!
Sizde asla insaf yok mı ey rical[-i] hükümet
Yeter artık, sabır taşı, yapmayalım rezalet
Yoksa sonra, görirsiniz açlık neler doğurur
soğutir Bu gidişle çok yakında bizi sizden sovutir.

Ey Sofuli, sen ki başta, bu dövleti çekersin
Teker kırık, atlar gemsiz bu hal ile çökersin
Eyü çalış, yoksa çekil, başa gelsun diğeri
Hercümerç içinde zira dövlet kalır çok geru
Bunları yaz cihan duysin, ey *Muhacir Sedası*
öldürmektir Muhacire öldirmektir memu[r]ların sevdası.

İ. K.

IV

O refugee, don't spare your tears, there is no help from anyone
We were expelled from Turkey, having caused no harm to anyone
Our motherland the Turks usurped, calling us Greek, making us leave
But people here in Greece were even worse than Turks, would you believe?
They strangled us, they robbed us blind, and we were left to moan and grieve
Across the plains they scattered us, without a shelter for reprieve.

The Turkish homes that belong us, to officers they were assigned
Other officials moved in, too, and grabbed what was left behind
And even local Rums and Jews are getting rich on what they find.

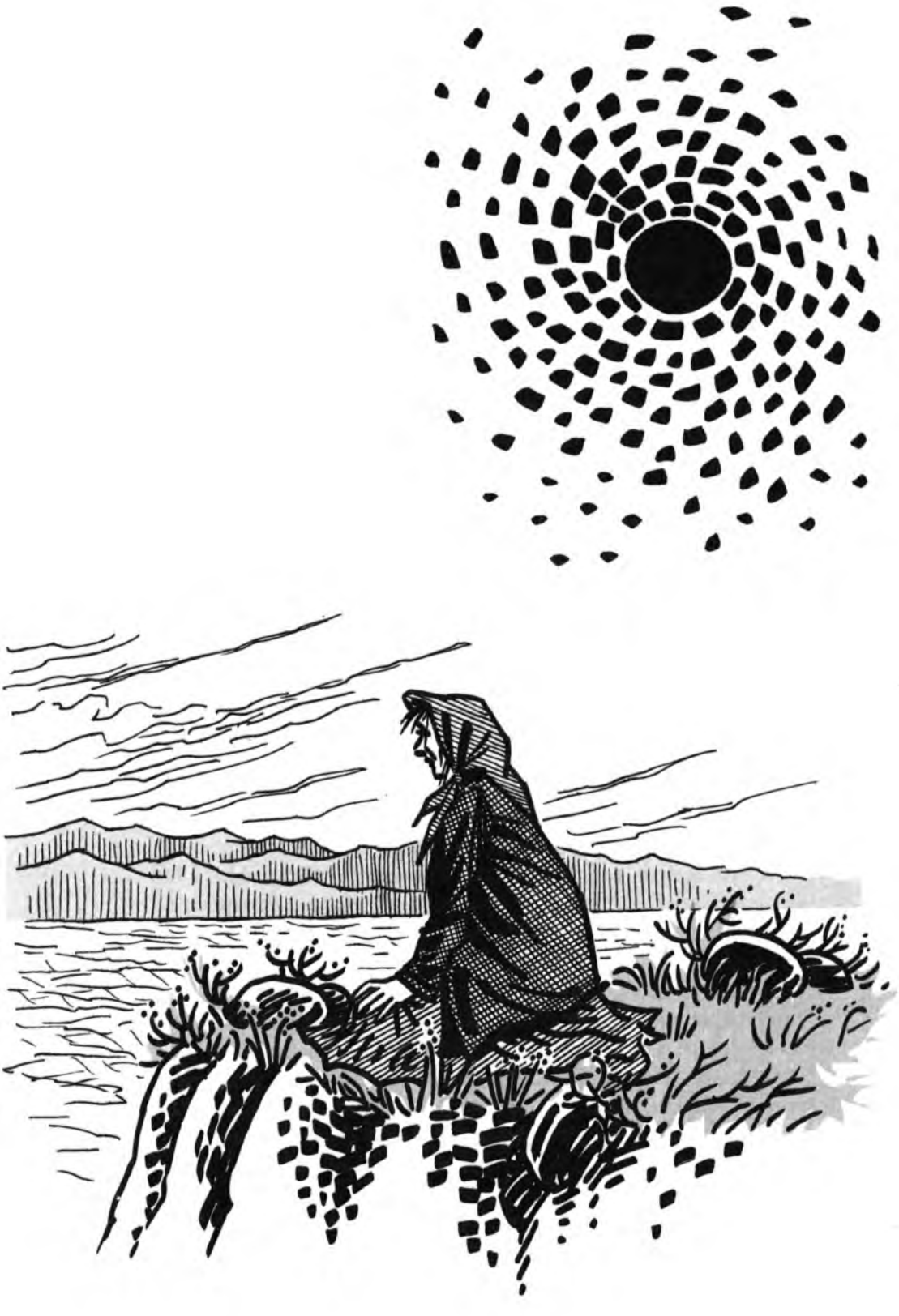
To the Turks we left our vineyards, all of our palatial homes
Factories and stores, we left enough behind to fill up tomes
Over here in Greece, the heartless won't grant us a single room
Come back later, say officials, caring nothing for our gloom
Why should Turkish properties be plundered if they're ours by right?
Should officials and rich locals have our homes without a fight?

O Sofoulis, now we see that even you are of no use
Most officials that surround you feed on graft and on abuse
While we pray to God for justice, who will help us here and now?
Most officials are oppressors, and to rights they will not bow
Never will we be looked after, never will our plight be heard
Their hearts are empty, and hereafter, justice is but one more word.

May some local scum with millions frolic in the Turkish house!
While we, the refugees, must live on plains that wouldn't feed a mouse!
O dignitaries of the state, have you no mercy left at all?
We've had enough, end this disgrace, or else you're headed for a fall
Else, you'll see the things that hunger causes men to contemplate
We will not stand behind you endlessly, for you are not the state.

O Sofoulis, this concerns you, you who hold the nation's reins
With broken wheels, unbridled horses, how long will it stand these pains?
Toil and sweat, or leave the office, someone else will take your place
Lest chaos and more backwardness make of our country a disgrace
Write, o *Muhacir Sedası*, and spread these words where they will go
As these officials murder us, the world around us has to know.

I. K.

V

Ἀρζουλαγιοὺπ δζικτὶμ κουρπὲτ ἐλερέ.
Ἀγλάριμ σιζλάριμ κίμσεμ γιὸκ δεγή.
Γιαζὶκ πανὰ δουσιουρδοὺν διλδὲν διλερέ.
Ἀγλἀριμ σιζλάριμ κίμσεμ γιὸκ δεγή.

Κιένδζ γιασιμδὰν τὲρκ ἰγλεδὶμ Βατανήμ,
Γαέτλε ζαΐφ ὀλδοὺ ποὺ τενίμ.
Σίμδι Γιονανιστὰν ὀλδοὺ μεσκιανήμ.
Ἀγλἀριμ σιζλάριμ κίμσεμ γιὸκ δεγή.

Καλμίσιμ χαϊρετδὲ δουσμούσιμ δερδὲ
Δζανὶμ κουρπάν ὀλσοὺν σεβκιλὴ γιγιτέ.
Σιβάλ ἐΐλὲρ πανὰ Βατανήν νέρδε.
Ἀγλὰριμ σιζλάριμ κίμσεμ γιὸκ δεγή.

Γιουδζὲ δὰγ πασινδὰ σακὶν ἰδέριμ·
Ἀμὰν Ἀλλὰχ ἀμὰν σὲν ἰμδὰτ ἐΐλέ.
Γιόκτιρ ἀνὰμ παπὰμ πενὶμ γάϊρου·
ἀμὰν Ἀλλὰχ ἀμὰν σὲν ἰμδὰτ ἐΐλέ.

Γιαρατδὴ ἰνσανὴ κιοκτεκὶ κουσού·
Χιοκμουνδὲν τιτρεδὶρ κιὸκ ἰλὲ ἀρζοὺ
Μεβλἀμ χελὰς ἐΐλὲ γετὶ καρδασὴ
ἀμὰν Ἀλλὰχ ἀμὰν σὲν ἰμδὰτ ἐΐλέ.

Γιαρατδὴ κιουνεσὶ δζούμλε ἀλεμὶ
Χὲρ βακὶτ ὀκουνοὺρ ἴσμου κελαμὴ
Βαράϊμ βερέϊμ σεβκιλιμὲ ταγρὴ σελαμὴ
ἀμὰν Ἀλλὰχ ἀμὰν σὲν ἰμδὰτ ἐΐλέ.

Καρσηνδὰν κιορινοὺρ πὶρ πογιοὺκ ὀρδοὺ
Μεβλὰ πανὰ βερδὴ ποὺ ἄσκου δερδὶ
Κιτδὶ σεβκιλὶμ πὸς καλίορουμ
ἀμὰν Ἀλλὰχ ἀμὰν σὲν ἰμδὰτ ἐΐλέ.

Κεμὰλ κελδὶ κιρδὶ μεϊδανὰ
Γιορουγιεγὶμ Καμπὲρ δαγὴ βαρὰμ δουσμανὰ
δζεκὲμ Ζουλφουκαρὶ πογιανσὴν κανὰ
ἀμὰν Ἀλλὰχ ἀμὰν σὲν ἰμδὰτ ἐΐλέ.

Πὲτ Πὰχτ

KOCASINI KAYBETMİŞ
GENÇ MUHACİR KADININ BEYİTİ

V

Arzulayup çıktım gurbet elere*. *el[l]ere
Ağlarım sızlarım kimsem yok deyi.
Yazık bana düşürdün dilden dillere.
Ağlarım sızlarım kimsem yok deyi.

Genç yaşımdan terk iyledim Vatanım,
Gayetle zayıf oldu bu tenim.
İmdi Yönanistan oldu meskânim*. *meskenim
Ağlarım sızlarım kimsem yok deyi.

Kalmışım hayrette düşmüşim derde
Canım kurban olsun sevgili yiğide
Sıval eyler bana Vatanın nerde.
Ağlarım sızlarım kimsem yok deyi.

Yüce dağ başında sakin iderim.
Aman Allah aman sen imdat eyle
Yoktır anam babam benim gayru
Aman Allah aman sen imdat eyle.

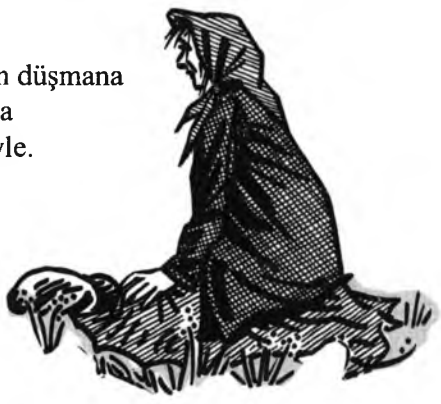
Yaratdı insanı gökteki kuşu.
Hökmünden titredir gök ile arzı
Mevlâm helas eyle yetim kardaşı
Aman Allah aman sen imdat eyle.

Yaratdı güneşi cümle âlemi
Her vakit okunur ism ü kelamı
Varayım vereyim sevgilime tanrı selâmı
Aman Allah aman sen imdat eyle.

Karşıdan görinür bir böyük ordu
Mevlâ bana verdi bu aşk u derdi
Gitdi sevgilim boş kalıyorum
Aman Allah aman sen imdat eyle.

Kemal geldi girdi meydana
Yürüyeyim Kamber dayı varam düşmana
Çekem Zülfükârı boyansın kana
Aman Allah aman sen imdat eyle.

Bedbaht

POEM OF A YOUNG REFUGEE WOMAN
WHO LOST HER HUSBAND

V

Willingly, an exile I became in lands of lack
Now I cry and moan that I have no one left with me
Because of you, their tongues are wagging right behind my back
Now I cry and moan that I have no one left with me.

I was still so young when I left motherland behind
Weaker I grew, weaker still, no, time has not been kind
Greece is now the only home that I can hope to find
And I cry and moan that I have no one left with me.

Half the time I'm mystified, the other half I fret
To you I'd gladly give my life, dear youth that I've just met
He asks me where my homeland is, he sees that I'm upset
And I cry and moan that I have no one left with me.

In autumn, dear, my homeland is the mountain, far and wild
O Lord, will you not find it in your heart to pity me?
She has neither mother nor a father left, this child
O Lord, will you not find it in your heart to pity me?

The Lord created humans and the birds that fly and soar
His power causes land to quake, it causes winds to roar
Can't He reach a child that has no parents anymore?
O Lord, will you not find it in your heart to pity me?

The sun He made, the stars, and everything that's inbetween
His name we call, His word we read, with trembling lips so keen
In Your name, let me greet my darling, so long now unseen
O Lord, will you not find it in your heart to pity me?

An army rises, oh so vast, I see it from afar
The Lord gave me this troubled love and left my heart ajar
My love is gone, I'm empty as the night without a star
O Lord, will you not find it in your heart to pity me?

Kemal is on the battlefield, he's raging on it now
Let's go Kamber dayı to join the fight somehow
Draw the holy Zulfikar and draw his blood, I vow
O Lord, will you not find it in your heart to pity me?

Signed: *The Luckless*

VI

Μουχατζὶρ Σεδασὶ παγιρὶρ χέμαν.
Τοζδὰν τουμανδὰν ὀκουνμὰζ φερμὰν
Περουσὰν ὀλμουσοὺζ πὶζ πὲκ γιαμὰν
Ταβαμιζὶ φασλιδεδζὲκ καδὶ κάλμαδι.

Πάκινιζ κὶς καπουγιὰ ταγιανδὶ
Σὰνμαϊν χοκουμὲτ οὐϊκουδὰν οὐγιανδὶ
Ποὺ ἰσδὲ κίνε μουχαδζιρλὰρ γιανδὶ
Χελὲ σὶζ ποὺ κίσδα ταγιανὶγ ἀγιαζὰ
Σὰγ καλὰν γιετισὶρ ἰνσαλλὰχ γιαζά.

Ὀτομοπὶλ τραμλὰρ μιλλετὶ σοϊδὶ
Ζὰν ἴτμεϊν δαχὰ κοζλερὶ δοϊδοὺ
Χαπισιδὲ κάσαγια μιλιονλὰρ κοϊδοὺ
Μουχαδζιρλὰρ ἀγλάρικιν ζενκινλὲρ κουλδού.

Σεχιρδὲ νὲ γιὸλ βὰρ νὲ γιολδὰ φενὲρ
Χοκουμὲτ μέχφερι ποϊλεμὶ δονὲρ
Ἐκμεκλὲρ δζικίορ σάνμαϊν ἰνὲρ
Χαζιρόλ Ἔϊ μουχαδζὶρ, κίνε ἄδζλιγα.

Ζενκινλὲρ κιρδιλὲρ κίνε κὸλ κολὰ
Πιρὶ σαγὰ δζεκὲρ δικερὶ σολά.
Μουχατζιρλὲρ κιρμὶς πὶρ δζίκμαζ γιολά.
Κουλαβοὺζ ὀλαδζάκ, ρεῖς κάλμαδι.

Χ.Ι.

VI

Muhacir Sedası bağırır heman
Tozdan dumandan okunmaz ferman
Perüşan olmuşuz biz pek yaman
Davamızı faslidecek kadı kalmadı.

Bakınız kış kapuya dayandı
Sanmayın hökümet uykudan uyandı
Bu işte gine* muhacırlar yandı *yine
Hele siz bu kış da dayanın ayaza
Sağ kalan yetişir inşallah yaza.

Otomobil tramlar milleti soydi
Zannitmeyin daha gözleri doydu
Hapısı* de kasaya milyonlar koydu *Hepsi
Muhacırlar ağlar iken zenginler güldü.

Şehirde ne yol var ne yolda fener
Hökümet mihferi böyle mi döner
Ekmekler çıkıyor sanmayın iner
Hazır ol, ey muhacir, gine açlığa.

Zenginler girdiler gine kol kola
Biri sağa çeker diğeri sola
Muhacirler girmiş bir çıkmaz yola
Kulavuz olacak reis kalmadı.

H.İ.

VI

The *Muhacir Sedası* declares what it must
No firman is read amidst this smoke and dust
Our prospects are ruined, our lives gone to rust
And no kadi is left here beside us.

See, winter is knocking again at our door,
But leaders won't wake to the plight of the poor
And refugees suffer like ever before.
Come, bear with the hoarfrost for yet one more year
God willing, survivors, the summer is near.

Tramways and cars... they have plundered the state
But it won't be easy their hunger to sate
Each filled his coffers with millions to date
And while the refugees wept, the rich have rejoiced.

No street in the city, no lamp on the way
Is this how the wheels of the state turn today?
Bread gets a little more dear every day
O refugee, you will go hungry again.

The rich, they have linked up their arms once again
One pulls to the right, one the left, what a strain
While refugees walk down a dead-ended lane
And no leader is left now to guide us.

Signed: *H.I.*

ЕВЛААДІNІ ГАЇП ІТМІЅ
ZЕВАЛІ ПІР МОУХАТZНР КАДІNІN ПЕЇТДН

VII

Пїр соzоѹ̀м βа̀р ѐхалиѐ дzанлерѐ
Киоzдѐн ѳ̀лдоѹ̀м ѳ̀гоѹ̀л, ѳ̀гоѹ̀л дегѐрек
Коурпа̀н ѳ̀лӑ̀м хапѐр а̀ланларѐ
Киоzдѐн ѳ̀лдоу́м ѳ̀гоу́л, ѳ̀гоѹ̀л дегѐрек.

Коурпа̀н ѳ̀лаї̆м киоѹ̀л гиоуzинѐ
Нитсѐ а̀глáрим, ѳ̀глоѹ̀м келмедѝ
Пѐн доустѝм поѹ̀ а̀тесиѐ гианáрим
Нитсѐ а̀глáрим, ѳ̀глоѹ̀м кéлмеди.

Кемà̀л пенѝ нѐ киоунлерѐ киетирдѝ
Тертлеримѝ дефтерлерѐ гиаzдирдѝ
Ѐмβалимѝ оѹ̀стоѹ̀ а̀тzїк а̀нпара̀ коїдоурдѝ
Ѐвладимѝ коугоулара̀ а̀тдирдѝ.

Пѐн дертлíгим, киедzѐ киоундоѹ̀zˇ а̀глéрим
Гиараптем хаперѝ сиzдѐн ѝстéрим
Симдѐн сóггра поѹ̀ доунгиагѝ неїнегѝм
Киоzдѐн ѳ̀лдоѹ̀м ѳ̀гоу́л, ѳ̀гоѹ̀л дегéрек.

Гиамà̀н ѳ̀лоѹ̀р сиоѹ̀ даглаpѝн оѹ̀тzесѝ
Дерооунимдѐ βа̀рдир ѐβлà̀д а̀дzисѝ
хѐр киеzѝн βа̀рдир кардасѝ падzисѝ
а̀рáрим тарáрим пїр тѐк филиzѝ.

Гíне доустоѹ̀м поѹ̀ киоѹ̀н ӑ̀х оѹ̆ фигианѐ
Ѳ̀гоѹ̀л хасретѝ ѝлѐ ѳ̀лдоѹ̀м дибанѐ
Гионà̀н сокакларинда̀ калдѝм сефиланѐ
Согléї̆н ѳ̀глоумѝ доу́рмасин, келсíн.

Ѳ̀глоѹ̀м калмѝс доусма̀н ѝтzиндѐ
ѳ̀лдоуренлѐр калсѝн хидzра̀н ѝтzиндѐ
киомлегинѝ киордѝм ӑ̀л ка̀н ѝтzиндѐ
киоzдѐн ѳ̀лдоѹ̀м ѳ̀гоу́л, ѳ̀гоѹ̀л дигерéк.

VII

Bir sözüm var ehaliye* canlara *ahali
Gözden oldum oğul, oğul diyerek
Kurban olam haber alanlara
Gözden oldum oğul oğul deyerek.

Kurban olayım gül yüzine
Nice ağlarım oğlum gelmedi
Ben düştim bu ateşe yanarım
Nice ağlarım oğlum gelmedi.

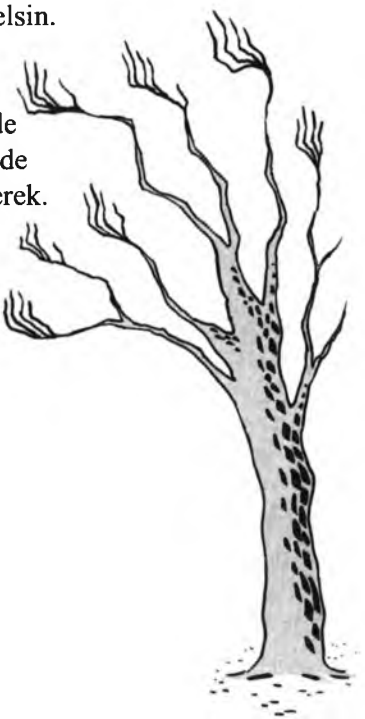
Kemal beni ne günlere getirdi
Dertlerimi defterlere yazdırdı
Emvalimi üstü açık anbara koydurdı
Evladımı kuyulara atdırdı.

Ben dertliyim gece gündüz ağlerim
Ya Rabbim haberi sizden isterim
Şimden soŋra bu dünyayı neyneyim
Gözden oldum oğul, oğul deyerek.

Yaman olur şu dağların ücesi* *yücesi
Derunimde vardır evlad acısı
Herkezin vardır kardaşı bacısı
Ararım tararım bir tek filizi.

Yine düştüm bu gün ah u figane
Oğul hasreti ile oldum divane
Yönan sokaklarında kaldım sefilane
Söyleyin oğlumı durmasın, gelsin.

Oğlum kalmış düşman içinde
Öldürenler kalsın hicran içinde
Gömleğini gördim al kan içinde
Gözden oldum oğul oğul diyerek.

VII

People, will you listen, for I have a word to say
O, my eyes ran out while I was crying for my son
Don't you have a message from him, don't you, please, I pray?
For my eyes ran out while I was crying for my son.

I would gladly die to see again his face so fair
No matter how I cry, my son will simply not return
I have fallen into flames, this pain I cannot bear
No matter how I cry, my son will simply not return.

Pitiless Kemal put me in such an awful state
Had them make an inventory of my wretched fate
Had them make a pile of all my wealth outside the gate
Had them throw my son into a well, and here I wait.

My pain won't let me sleep at night, I cry without relief
O Lord, may I have just one sign to shore up my belief?
The world has lost its beauty now, and time is just a thief
O, my eyes ran out while I was crying for my son.

The mountains I must travel now, they seem to me so steep
The pain of losing my own child, I'm feeling it so deep
Everybody has a brother, one to love and keep
I am looking for my young, and as I look, I weep.

Once again, today I find myself while crying out
I lost what little wits I had while wandering in doubt
Penniless, on Greece's streets I'm left to roam about
Tell my son to rescue me, o call to him, o shout!

Surrounded by his enemies, my son has lost his life
I pray his killers never part from sorrow and from strife
I saw his bloodied shirt today, and then I saw the knife
O, my eyes ran out while I was crying for my son.

VIII

Ἀλτίγιουζ σενέδιρ ἰστικλαλιὲτ ἰτζοὺν δζαλιστὶκ
Ἐζὰ δζεφὰ φελακιετὲ ἀλιστὶκ
Ἀνατολδὰ πὶρ πιριμιζὲ καριστὶκ
Δουσιὲ καλκὰ Γιονανιστανὰ γιαπιστίκ.

Δουγιουλδοὺ δουνγιαγιὰ μουχαδζὴρ σιανιμὶζ
Χιπὲ ὀλοὺπ κιτμεκτέδιρ ἀζὶζ δζανιμὶς.
Σεφαλὲτ περουσιανιετδὲν πικτὴ δζανιμίζ,
Ἄδζαπα νὲ ὀλαδζὰκ Γιὰραπ χαλιμὶζ.

Χὰκ δενιλὲν σιεγὲ κιονοὺλ παγλαδὶκ
Ἀδαλὲτ ὀγρουνὰ πὲκ δζὸκ ἀγλαδίκ.
Ναζαρετδὲν Ναζαρετὲ δαπὰν γιαγλαδίκ.
Χαλιμιζὶ ἀρζ ἰδεδζὲκ καδὶ πούλμαδικ.

Ἀνὰ παπὰ γιαβρουσινὴ γιτιρμὶς
Ζαλὶμ Κεμὰλ κουζουλαρὶ πιτιρμίς.
Ζεμὰν πιζὶ ποὺ χαλλερὲ κιετιρμίς.
Ἰφλακσὶζ δερτλερὲ δουσμούσιζ πίζ.
Ἔϊ χαμιλὲρ, μερχαμὲτ ἴδινιζ Σίζ.

VIII

Altı yüz senedir istiklaliyet için çalıştık
Eza cefa felakete alıştık
Anatolda* birbirimize karıştık *Anadolu
Düşe kalka Yönanistan'a yapıştık.

Duyuldu dünyaya muhacir şanımız
Hibe olup gitmektedir aziz canımız.
Sefalet perüşaniyetden bıkdı canımız.
Acaba ne olacak ya Rab halımız.

Hak denilen şeye gönül bağladık
Adalet uğruna pek çok ağladık.
Nazaretden* nazarete taban yağladık *nezaret
Halimizi arz idecek kadı bulmadık.

Ana baba yavrusını yitirmiş
Zalim Kemal kuzuları bitirmiş.
Zeman bizi bu hallere getirmiş.
İflaksız* dertlere düşmüşiz biz *İflahsız
Ey hamiler, merhamet idiniz Siz.

VIII

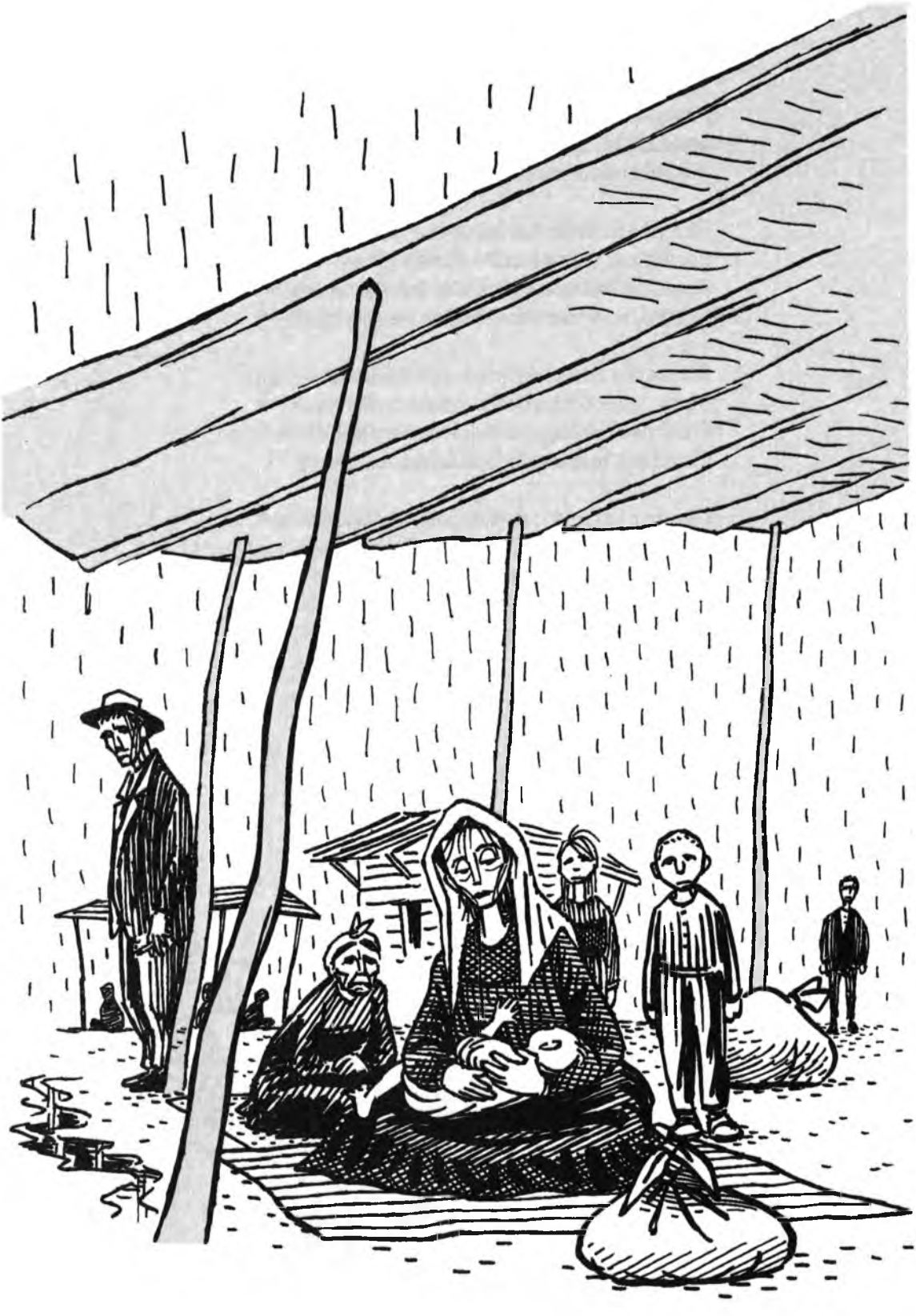
For six hundred years, independence we sought
Anguish, injustice, disaster were wrought
In Anatolia, a fight among brothers we fought
We held on to Greece in our hearts and our thought.

The whole world has heard our refugee cries
Forfeit and wasted, our valuable lives.
Hardship and misery have darkened our eyes.
O Lord, how much more must we sacrifice?

We set our hearts on what men have called "right"
Many times for justice we desperately cried.
From one ministry to the next, we pleaded and tried
Could not find a kadi to mention our plight.

Desolate parents lost their sons and daughters
The oppressor Kemal led our lambs to the slaughter.
This is what time has decreed in our case.
We've fallen on limitless desperate days
O Protectors, show mercy, if only a trace.

IX

Νοέμβρις κελδὶ κὶς κελδὶ. Σἀϊ
Τογρουσοὺ χαλιμιζὶ βάϊμι βάϊ
Χοκουμὲτ δέγιορ χερσεγιὲ χάϊ χάϊ
Βὲ λακὶν ἀζιζὶμ ἀλδανμὰ Σακίν.

Κομοὺρ ἰλὲ ὀτονοὺγγ ἀδὶ ἀνιλμἀζ
Σεφιλλίκλε ἀγιαζὰ δζανλὰρ ταγινμἀζ
Ἀτιλὰν μανταρὰ ἀρτὶκ κανιλμἀζ
Δζαρενὲ πὰκ ἀζιζὶμ ἰνανμὰ Σακίν.

Ἰσδὲ κὶς κελδὶ πιζλερὲ χεδιὲ
Σίμδιτεν πενζενδὶκ ἰσλὰκ κεδιὲ
Κενδινὶ δζαρπτιρμὰ πὰκ κοτουγιὲ
Ὀλοὺρ ὀλμάζα ἀλδάνμα [Σακίν].

Βαλλαχὶ καγινὰτ πιζὲ σασίορ
Μουχαδζὶρ τεγιενὶγ χαττὶ ἀσίορ
Γουρεγὶ χαβουζοὺ δολδοὺ τασίορ
Χαλινὲ πακάρακ δζιλδίρμα Σακίν.

X.I.

IX

*Noemvris** geldi kış geldi. Say
Doğrusu halimizi vay mı vay
Hökümet deyor her şeye hay hay
Velakin azizim aldanma. Sakın.

Kömür ile odonuŋ adı anılmaz
Sefillikle ayaza canlar dayınmaz
Atılan mantara artık kanılmaz
Çarene bak azizim inanma. Sakın.

İşte kış geldi bizlere hediye
Şimdiden benzedik ıslak kediye
Kendini çarptırma bak kötüye
Olur olmaza aldanma. [Sakın].

Vallahi kainat bize şaşıyor
Muhacir deyeniŋ haddi aşıyor
Yüreği havuzu doldu taşıyor
Haline bakarak çıldırma. Sakın.

H.I.

*Kasım

IX

November is upon us; count the winter here, as well
How we will survive it, not a one of us can tell
The government keeps saying everything will be quite well
Come, will their lies buy you grain?

Can't even remember the right words for "coal" and "wood"
Hardship and dry colds await us, can they be withstood?
The lies that we were told, they are no longer any good
Don't let them trick you again.

Winter is the gift we get, and here it is right now
Like a stray cat, we are soaked, with but a meek meow
Watch out for the robbers, evil folk do not allow
Don't get left out in the rain.

The universe regards us now with unbelieving eyes
Refugees have suffered more than any could surmise
Within the reservoir they call their hearts, the waters rise
Don't let it drive you insane.

Signed: *H.I.*

X

Δογρουλικτὰν σιἀσμαζ κιορινδὶκ ἔμμα
Βιδζδανσιζλἀρ ἐλινδὲ σουρουνδὶκ ἔμμα
Δζεφακιὰρ λιπασινὶ πουρουνδὶκ ἔμμα
Σἀκιν δογρουλικτἀν ἄζιζιμ ἀτεσιὲ γιάνμα.

Γιαλανδζὴ ἀσιρὶν δογρουσὶ ὅλμα
Πιρὰκ βιδζδανὶ πελανὶ πούλμα
Σακὶν κενδινὶ ζενκινὲ οὔϊμα
Ἀδαλεδὲ κιουβενέρεκ ἀμὰν οὐγιούμα.

Συμδικὶ ἀσιρὶν Ἀλλαχὶ παρὰ
Ἀχλακλὰρ ὀλμούστιρ χὲπ κὰπ καρὰ
Οὔτζ ὀκὰ ἐμταὰ δὸρτ ὀκὰ ταρὰ
Πουλούρσαν ρεϊσὶ χακινὶ ἀρά.

Πὶζ ποὺ χὰλ ἰλὲ κιμὲ δζαταλὶμ
Ἀρκασὶ ὀλανὰ τακλὰκ ἀταλὶμ
Κιεδζεγὶ κιουνδουζὰ χέμαν καταλὶμ
Γαφλὲτ οὐϊκουσινδὰν ἀρτὶκ καλκαλίμ.

Μετενιὲτ ἀσρινδὰ ὀλδούκ μουχαδζὴρ
Περουσιὰν χαλιμιζὲ βὰρμικι ἀδζὶρ
Χὲρ κιεζὶν φικρὶ ὀλμάκτιρ ταδζὶρ
Πινκλικλερδὲν πὰχς ἰδὲρ χὲρ ἄϊ μουδζίρ.

Χακικατὶ κιορμέκτιρ δἀϊμα χιουνὲρ
Ἀσιρὶν μιχφερὶ τερσινὲ δονὲρ
Σὰνμακι φακιρλὲρ ζενκινὶ γενὲρ
Δάϊμα φελακιὰτ φακιρὰ πινέρ.

X.I.

X

Doğruluktan şaşmaz görindik emma
Vicdansızlar elinde süründik emma
Cefakar libasını büründik emma
Sakın doğrulıktan azizim ateşe yanma.

Yalancı asırın doğrusı olma
Bırak vicdanı belanı bulma
Sakın kendini zengine uyma
Adalete güvenerek aman uyuma.

Şimdiki asırın Allahı para
Ahlâklar olmuştır hep kapkara
Üç okka emtaa* dört okka dara *emtia
Bulursan reisi hakkını ara.

Biz bu hal ile kime çatalım
Arkası olana taklak atalım
Geceyi gündüze hemen katalım
Gaflet uykusundan artık kalkalım.

Medeniyet asrında olduk muhacir
Perüşan halimize var mı ki acır
Herkezin fikri olmaktır tâcir
Binliklerden bahs ider her ay mücir.

Hakikati görmektir daima hüner
Asırın mihferi tersine döner
Sanma ki fakirler zengini yener
Daima felaket fakıra biner.

H.I.

X

All of us seemed oh so forthright, and yet
Heartlessly, they took our birthright, and yet
We became cruel in a fortnight, so let
This be a point none on earth might forget!

Don't you be true in a fraudulent age
Don't use your conscience, it's not a good gauge
Don't follow whims, this is not a blank page
Don't look for justice; you'll end in a cage.

Money is now the new God of mankind
Morals have all become blackened and blind
Wares don't weigh half of the grams they're assigned
Ask for your rights if a judge you can find.

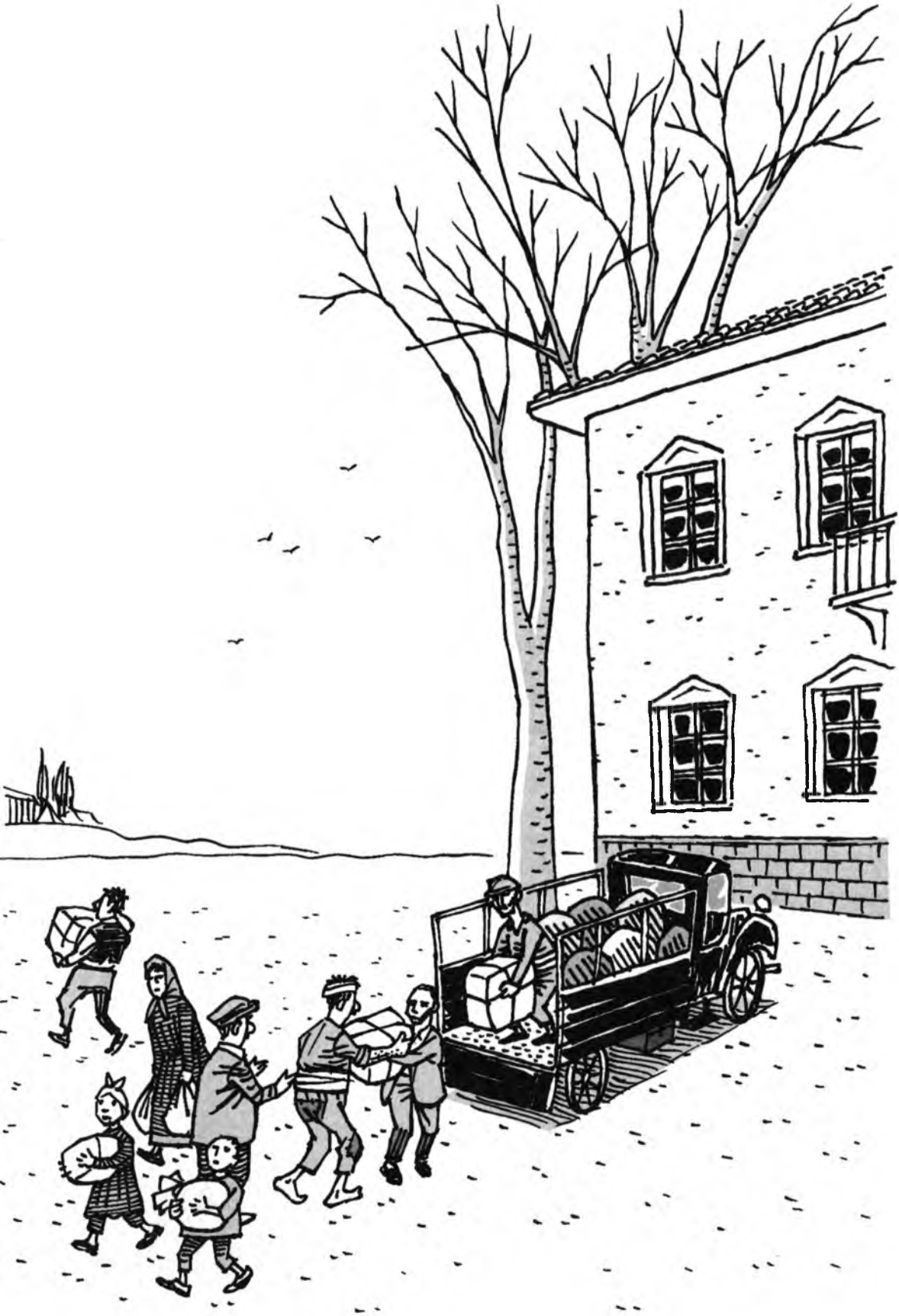
Who should we censure in times such as these?
How can we rage when we're down on our knees?
Come let us rise, it's today we must seize
Let us rise up, let us shake this disease.

Refugees in such a civilized land
Who might have mercy, and who understand?
All of them merchants, this pitiless band
They'll lend us money, but what they demand!

Gleaning the truth is a skill to be learned
Our age of misery, can it be turned?
Victory over the rich can't be earned
Always, the needy are those to be burned.

Signed: *H.I.*

XI

Νίγδελι μουχαδζιρλὲρ
Σεφαλετδὲν μουζταρὴπ
Σοὺ Δράμαγια κελδιλὲρ
Μεμλεκετὲ πὲκ γαρήπ.

Δρὰμα βὲ Καβὰλλατα
Δένεϊ τουδζαρλὰρ
Γετισδιλὲρ ἰμδαδὰ
Ἰσιδίνδζε, ποὺ χαλί.

Ἀνιδὲ τοπλανάρακ
Ἀδελφότης γιαπδηλὰρ
Ἀλτμὶς πὶν δραχμὴ ἐβρὰκ
Ἰανὲ τοπλαδηλάρ.

Περουσὰν μουχαδζιρὲ
Ἰανελὲρ βερδιλὲρ
Σαχιπὶ σερβετλὲρ
Ἰπρὲτ νουμά ὀλδουλάρ.

Ἔϊ μουχτερὲμ μουϊνλὲρ
Μιννετδαρδὴμ σιζλερὲ
Φουκαρὰ μουχαδζιρλὲρ
Δοαδζὴ ἀζιζλερέ.

Χιμμετινὶζ πὲκ ἀζὴμ
Τακδὶρ ὀλουνούρ, χέμδε
Ὅλμασή ἰσὲ πὲκ λαζὴμ
Τεχσὲτ ἐναΐζ ζεμανδά.

Τζοὔνκι πογλὲ χιμμετλὲρ
Σοὺ ζεμανδὰ μ' ὀλμαλή;
Γιόκσα ἐχλὶ σερβετλὲρ
Ἀχρεδὲ μὲ πρακμαλή;

Ρουμὴ σὸν δεστανινὴζ
Βιζδανσηζὴ κααχρινὶζ
Χαμμιετὶ μετχινὶζ
Τακδὶρ ἰδὲρ δζουμλεμίζ.

Ἀχερὲ ἰπρέτινιζ
Βιδζδανὰ χαβαλενὶζ
Ἰνσαλλαχδὰ δαβανὶζ
Γάϊπ ὀλμὰζ ζὰν ἰδίριζ.

Ν. Ρουμὴς

XI

Niğdeli muhacirler
Sefaletten muzdarip
Şu Drama'ya geldiler
Memlekete pek garip.

Drama ve Kavala'da
Denei tüccarlar
Yetiştiler imdada
İşitince bu hali.

Anide toplanarak
Adelfotis yaptılar
Altmış bin drahmi evrak
İane topladılar.

Perüşan muhacire
İaneler verdiler
Sahib-i servetler
İbret-numa oldular.

Ey muhterem muinler
Minnetdardım sizlere
Fukara muhacirler
duacı Doacı azizlere.

Himmetiniz pek azim
Takdir olunur, hem de
Olması ise pek lazım
engiz Dehşet-enaiz zamanda.

Çünki böyle himmetler
Şu zamanda m'olmalı?
Yoksa ehl-i servetler
Ahirete Ahrete mi brakmalı?

Rumi son destanınız
Vicdansızı kahrınız
Hamiyeti methiniz
Takdir ider cümlemiz.

Ahere ibretiniz
Vicdana havaleniz
İnşallah da davanız
Kaybolmaz zan idiriz.

N. Rumis

XI

From Niğde came the refugees
Destitute, of all bereft
They came to Drama on their knees
So different from the home they left.

In Drama and Kavala town
Merchants from Denei came
To help them out and calm them down
Once they heard the trouble's name.

They came together instantly
An *adelfotis* to install
Donations poured in constantly
Sixty thousand drachmas all.

The refugees so dispossessed
With donations were bedecked
Those who are with riches blessed
Earned the utmost in respect.

Wherever, donors, you may be
To give our thanks for what you do
Poor refugees are ceaselessly
Begging saints to pray for you.

Your grace, your favors are so grand
You deserve the highest praise
For you reached out a helping hand
Amidst these most disastrous days.

Isn't it for such an age
That such fortunes were amassed?
Or is there a wealthy sage
Who'll need goods once life has passed?

Rumness is your legend now
The ruthless, they shall be its knave
Before your sympathy we bow
For you, all our applause we save.

Once you're gone, your deeds will stay
Our hearts and souls were your true gain
And the cause for which you pay
Will, God willing, never wane.

Signed: *N. Roumis*

XII

Σουλφατογὶ πολδζὰ βερὶν χασταλὶκ γουρίγιορ.
Ἰσραϊλὶν δουμανλαρὶ ὀρταλιγὶ πουρίγιορ
Σαπὰ σαγλὰμ μουχαδζὴρ καχριμανλαρὶ σουνκιὲρ κιπὶ δζουρίγιορ.
Ἀμὰν ἐφενδιλὲρ πὶρ δζαρὲ πούλουν πιζλερὲ
ἐδζέλ σαρδὶ ἀγιακλαρὶ δζικτὶ χἀτδα διζλερὲ.

Κιογιμιζδὲ ραχατλὶκ γιὸκ ἀσκιανδὰν κιεδζιλμὲζ
Κὰρ πασάρδα ὀββαλαρδὰ δοστλὰ δουσμὰν σεδζιλμὲζ
Σιτμαλὶ δερελερδὲν πὶρ ἀββοὺδζ σοὺ ἰδζιλμέζ.
Ἀμὰν Μιχαλακόπουλος ἀμὰν Κονδύλης πιζὲ δζαρὲ πούλινιζ.
ἐφένδιλικ νὲ λαζίμδιρ, πὶζ χέπιμιζ κοὺλινιζ.

Ταρλαλαρὶ ἐσρὰφ ἰλὲ ὀρτακλαμὰ ἐκέριζ
Χὲμ σουρέριζ χὲμ ἀγλἄριζ χέμδε τοχοὺμ δοκέριζ
Ζαλιμλερὶν ἐλινδὲν πιλσὲν νελὲρ δζεκέριζ.
Ἀμὰν μεπουσλἄρ πὶρ ἀδζιγιὰν γιόκιδιρ[;]
Ποὺ καδὰρ χὰκ σικιαγέτδε σιζὲ κιορὲ δζόκμιδιρ[;]

Πὶρ ἄζ κουροὺ ἐκμὲκ ἰτσοὺν νὲ καδὰρ τὲρ δοκιέριζ
Ἀκσὰμ ὀλοὺρ γιαγσίζ, δουζσὶζ ταρχαναγιὰ δζοκιέριζ
Κουροὺ ἐκμὲκ παρδζασινὶ δισιμίζλε σοκιέριζ.
Ποὺ σεφαλὲτ κιοὺν κιεδζτίκδζε πασιμιζδἄν ἀσίορ
Ἐμὶν ὅλου[ν] πιτοὺν μιλλὲτ ποὺ χαγιατὶ γιασίορ.

Ἀδαλετὶ μαχκεμενὶν καπουσινδὰ πουλαλὶμ
Χακιμιζὶ χιοκουμετὶν ἐλὶ ἰλὲ ἀλαλὶμ
Πίραζ ὀλσοὺν ἐμνιετὲ ἀσαϊστὲ καλαλίμ.
Ἀμάν *ὑπουργοσλὰρ* κανδίρμαϊν πιζλερὶ
Σικιαέτλε σικμαγιαλὶμ ἰκιδὲ πὶρ σιζλερί.

XII

Sulfatoyı bolca verin hastalık yüriyor
İsrailin dumanları ortalığı büriyor
Sapasağlam muhacir kahrımanları sünger gibi çüriyor.
Aman efendiler bir çare bulun bizlere
Ecel sardı ayakları, çıktı hatta dizlere.

Köyimizde rahatlık yok aşkiyadan geçilmez
Kar basar da ovalarda dostla düşman seçilmez
Sıtmalı derelerden bir avuç su içilmez
Aman Mihalakopulos aman Kondilis bize çare bulınız.
Efendilik ne lazimdir, biz hepimiz kulınız.

Tarlaları eşraf ile ortaklama ekeriz.
Hem süreriz hem ağlarız hem tohum dökeriz
Zalimlerin elinden bilsen neler çekeriz.
Aman mebuslar bir acıyan yok [m]ıdır?
Bu kadar hak şikayet de size göre çok mıdır?

Biraz kuru ekmek içün ne kadar ter dökeriz
Akşam olur yağsız tuzsız tarhanaya çökeriz
Kuru ekmek parçasını dişimizle sökeriz.
Bu sefalet gün geçtikçe başımızdan aşıyor
Emin olun bütün millet bu hayatı yaşıyor.

Adaleti mahkemenin kapusında bulalım.
Hakkımızı hökümetin eli ile alalım
Biraz olsun emniyette asayişte kalalım.
Aman *ipurgos*lar kandırmayın bizleri
Şikayetle sıkmayalım ikide bir sizleri.

XII

Give the sulfate generously, the sickness, it is spreading
Like smokes of Israel that all are dreading
Valiant, healthy refugees, to rot, like sponges, heading
Here we are, lords, begging you to find a cure, o find it, please
The reaper grabs us by the feet and slowly climbs up to our knees.

Bandits roam the countryside, and in our towns, there is no rest
Friend and foe, they look alike with valley snow up to our chest
From the rivers we can't drink, they have become malaria's nest
Help, Michalakopoulos; help, Kondylis, this we request
What need is there for lordship? We are all servants in distress.

The notables, they give us land, as sharecroppers, we cultivate
We sow the seeds and plough the earth that with our tears we saturate
If only you could know what these oppressors make us tolerate
O deputies, come to our help, will no one show us empathy?
Our cries for justice, don't you think that they deserve your sympathy?

All of our blood, sweat, and tears, for just a piece of dried-up bread
At dinnertime, we just have soup, no oil or salt, that's how we're fed
Our teeth must tear the bread too dry to break up with our hands instead
This indigence, it only grows, it covers us from head to toe
O be assured, all of our people, all of them, they live so low.

Let us try and seek for justice at the threshold of the court
Let us claim our rights and honor with the government's support
Let us claim the public order, safety as our sole resort
Help us, you *ypourgoslar*, do not deceive us, this we ask
So that hearing our complaints may not become an endless task.

XIII

Κιορίγιοριμ πιζὶμ ἰσλὲρ πιρὰζ ποζοὺκ κιδίορ
Βατὰν Ἀνὰ πουνοὺν ἰτσοὺν σαδζλαρινὶ διδίγιορ
Ποὺ γιαραμὰζ σιασιουλαρὰ πὶρ τερπιὲ βερμελὴ
Μουχαδζηλαρὶν ἰσλερίδε πὶρ γιολινὰ κιρμελή.

Πακίγιοριμ μουβαφικλὶκ μουχαλιφλὶκ ἐζίγιορ
Ἰκὶ ταρὰφ πὶρ πιρινὶν κουγιουσινὶ καζίγιορ.
Πὶζ ποὺ χαλδὲ κιδὲρ ἰσὲκ δεπὲ ἀσιὰ ὁλοὺριζ.
Δεδὶ κοδοὺ ἀρασινδὰ πελαμιζὶ πουλούριζ.

Δαρίλμαγιν κιουδζένμεγιεν πὲν λαφιμὶ σακινμὰμ
Πογλὲ χαλδὲ ἐτραφιμὰ ἀλὶκ ἀλὶκ πακισμὰμ
Ζουγιουρτλικτὰ κιὲλ πασιμὰ σιμσὶρ δαρὰκ δακινμάμ.
Χὲρ ζεμανδὰ χὲρ μεκιανδὰ διδιγιμδὲν σιασιάμαμ
Χατὶρ κιονοὺλ χὶδζ ἀνκλαμὰμ χακικατσὶζ γιασιάμαμ.

Ἐφένδιλερ γίνε δέριμ, δεδὶ κοδού πιτμελή.
Μουβαφικτὰ μουχαλίφτε πουνοὺ ἰδρὰκ ἰτμελί.
Χίρσλα, χιτέτ, κὶν ἰλὲ φεσὰδ ἀρανιζδὰν κιτμελί.
Φικιρλερὲ χουρμὲτ ἰτμὲκ σιασετὶν τεμελί.
Φικρὲ χουρμὲτ ὁλμαλίδιρ χεπιμιζὶν ἐμελί.

Πενὶμ καρὰ δεδιγιμὲ σὲν ἰστέρσεν πεγιὰζ δέ.
Πενὶμ παχὰρ δεδιμιγὲ σὲν ἰστέρσεν ἀγιὰζ δέ.
Πενὶμ κεπὰπ δεδιμιγὲ σὲν ἰστέρσεν πιγιὰζ δέ.
Ἰκιμίζδε ποὺ βατανὶν ἐβλαδίγιζ δεΐλμι[;]
Ἰκιμίζδε Γιονανιστανὶν ἐχφαδιγὶζ δεΐλμι[;]

XIII

Görüyorim bizim işler biraz bozuk gidiyor
Vatan Ana bunun içün saçlarını didiyor
Bu yaramaz şaşulara bir terbiye vermeli
Muhacirlerin işleri de bir yolına girmeli.

Bakıyorım muvafıklık muhaliflik eziyor
İki taraf birbirinin kuyusını kazıyor.
Biz bu halde gider isek tepe aşağa olurız.
Dedikodu arasında belamızı bulurız.

Darılmayın gücenmeyin ben lafımı sakınmam
Böyle halde etrafıma alık alık bakışmam
Züğürtlikta kel başıma şimşir tarak takınmam.
Her zemanda her mekânda didiğimden şaşamam
Hatır gönül hiç anlamam hakikatsiz yaşamam.

Efendiler yine derim, dedikodu bitmeli.
Muvafık da muhalif de bunu idrak itmeli.
Hırsla hiddet, kin ile fesat aranızdan gitmeli.
Fikirlere hürmet etmek siyasetin temeli.
Fikre hürmet olmalıdır hepimizin emeli.

Benim kara dediğime sen istersen beyaz de.
Benim bahar dediğime sen istersen ayaz de.
Benim kebap dediğime sen istersen piyaz de.
İkimiz de bu vatanın evladıyız değil mi?
İkimiz de Yunanistan'ın ehfadıyız* değil mi?

*ahvadıyız

XIII

I can see no harmony or peace in our affairs
And that is why our Motherland is tearing out her hair
These useless, cross-eyed people must be chastened right away
And the plight of refugees addressed without delay.

Coalition, opposition, they all grind us down
Both sides are digging holes for one another all around
If we carry on like this, we all will lose our nerve
Among all of this hearsay we will get what we deserve.

Don't be offended or resent me, I just speak my mind
With everything that's going on, I can't pretend I'm blind
Poor as I am, I can't pretend to be rich and refined
Anytime and anywhere, my word I stand behind
I cannot hide the truth just for the sake of being kind.

Gentlemen, I'm telling you again, hearsay must end.
Coalition, opposition, all must comprehend.
With intrigue, rage, and avarice our fences we can't mend.
Respect for all ideas is a politician's friend.
Respect for all ideas has to be our common end.

If you desire, you can say "black" when what I say is "white".
If you desire, where I see spring, you can feel winter's bite.
I see kebab, you see chopped onions, and that is alright.
We both are sons of the same country, isn't that the truth?
In both our parties, we are Greeks, and isn't that the truth?

XIV

Ἐφένδιλερ ἀδζικτάϊμ πὶρ τσαρεμὲ πὰκινιζ
Ἐχβαλιμὶ δερδλεριμὶ πακισιμδὰν δζάκινιζ
Καρὰ κιστὰ ὀδζαγιμὶ πίραζ ὀλσοὺν γιάκινιζ
Ἀρανιζδὰ ἀνκλασινδὰ σαγλὰμ κουροὺν τεμελὴ
Ποὺ μεμλεκὲτ ὀλμαλίδιρ χεππιμιζὶν ἐμελί.

Χακσιζλικτὰν ζουγιουρτλικτὲν χὲπ δζιγιρλὲρ γιανμίστιρ
Φακὶρ μιλλὲτ σεφαλετδὲν κουρτουραδζὰκ σανμίστιρ
Βαδλαρά, νουτουκλαρὰ νὰ χὰκ γερὲ κανμίστιρ
Μιλὲτ σιζὲ ποὺ ἵς ἰτσοὺν μεποὺς σεδζμίστιρ.
Μουχαδζηρλὰρ σεφαλετδὲν δζανινδανδὰ κιεδζμίστιρ.

Μεμλεκιετὲν ταλιχὶ χὲπ σιζλερὶν ἐλινδὲ
Ὀλσααδὲτ οὐμουτλερὶ χεπινιζὶν διλινδὲ
Νὲ δζαρέκι ποὺ σααδὲτ καλὶ κιουνὶν γελινδὲ
Πέλκι πὶρ κιοὺν ποὺ μεμλεκιὲτ χὰκ γιολινὰ κιρεδζὲκ
Πέλκι πὶρ κιοὺν μουχατζηρλὰρ σααδετὲ ἐρεδζέκ.

Γετίμλε ὀκσουζλὲρ ἀγλάγιορ
Ἀναλάρδα καραλαρὶ παγλάγιορ
Σαπὰ σαγλὰμ μουχαδζηρλὰρ δογιουλίγιορ
Ἀλίς βερὶς δουρδοὺ νὲ ὀλαδζὰκ χαλιμὶζ
Λοκμὰ ἰτσοὺν καλμαμίστιρ πὶρ σαταδζάκ μαλιμίζ.

Ὀνοὺν ἰτσοὺν ἐφένδιλερ πογιοὺκ δζαρὲ πουλμαλὶ
Μεμλεκιετέ πίραζ ὀλσοὺν μὰλ ἰλὲ παρὲ δολμαλὶ
Νὲ λαζὶμ ἰσὲ ὀνὰ κιορὲ τετπὶρ ἀλμαλὶ
Γιόκσα ποὺ χὰλ κιοὺν κιεδζδίκδζε ἀζάλμαγιορ, ἀρτίορ
Πακάλ, κασάπ, μαλλερινὶ χιλὲ ἰλὲ δαρτίγιορ.

XIV

Efendiler açıktayım bir çareme bakınız
Ehvalimi* dertlerimi bakışımdan çakınız
Kara kışta ocağımı biraz olsun yakınız
Aranızda anlaşın da sağlam kurun temeli
Bu memleket olmalıdır hepimizin emeli.

*Ahvalimi

Haksızlıktan züğürtlükten hep ciğerler yanmıştır
Fakir millet sefaletten kurturacak sanmıştır
Vaatlere, nutuklara nahak yere kanmıştır
Millet sizi bu iş için mebus seçmiştir.
Muhacirler sefaletten canından da geçmiştir.

Memleketin talihi hep sizlerin elinde
Ol saadet umutleri hepinizin dilinde
Ne çare ki bu saadet kali günün yelinde
Belki bir gün bu memleket hak yolına girecek
Belki bir gün muhacırlar saadete erecek

Yetimle öksüzler ağlayor
Analar da karaları bağlayor
Sapasağlam muhacırlar döküliyor
Alışveriş durdu ne olacak halimiz
Lokma için kalmamıştır bir satacak malımız.

Onun için efendiler boyük çare bulmalı
Memlekete biraz olsun mal ile pare dolmalı
Ne lazım ise ona göre tertip almalı
Yoksa bu hal gün gecdikce* azalmayor, artıyor
Bakkal, kasap mallarını hile ile tartıyor.

*geçtikçe

XIV

I am without home, my lords, won't you please take care of me?
Behold my plight, behold my woes, which anyone with eyes can see
In the dead of winter, won't you warm a freezing refugee?
Agree among yourselves, I beg, and build a strong foundation now
Our common aim must be this country, this must be our solemn vow.

Lawlessness and poverty have made the hearts of many bleed
The people is so indigent, like rabid in its hour of need
Promises and speeches may deceive us, but they will not feed
O people's representatives, we voted for you, do the deed
Refugees despair of life while others reap the fruits of greed.

The fortunes of the country were entrusted to you by us all
Our hopes of bliss and happiness, they echo in our every call
Alas, our hopes of happiness, they wilt like leaves wilt in the fall
One day, perhaps, this country will wake up and choose the righteous path
One, day, perhaps, our hearts will fill with bliss, forgetting all our wrath.

Children without fathers, without mothers, all they do is cry
While mothers fare no better and must watch while little children die
Refugees in perfect health, they fall and bid a sad goodbye
Commerce has completely halted, what to do, oh, who can tell?
Yearning for a single bite, we find that we have naught to sell.

This is why, o lords, I tell you, some solution must be found
In the country, we must have some funds and goods to go around
Measures must be taken so that we can stand on solid ground
Else, we will just find ourselves in only ever direr straits
Even our own grocers and our butchers cheat us on the weights.

XV

Ἀρτὴκ κὴς καπιγιὰ κελτὶ ταγιαντὴ
ἀσλὰ κιορὲν κοζλὲρ σήμτη ἰναντή.
Μουχατζηρλὰρ οὐϊκουτὰν γιενὴ οὐγιαντὴ
χαλινὴ ἄρζ ἐτμεγιὲ χερκὲς μεδζπούρτουρ.

Σεφαλετὴν πιργιανὴ ἀρσοὺ ἀλετὶ
ριζαλετὲν πὶρ κισμὴ ὀμοὺμ χεργιετί.
Σακὶν ὀλαδζὰκ μεσκιανλὰρ ἀδζὰπ νερτὲ
Κοστερὶν πιζλερὲ Ἀλλάχ ἀσκηνά.

Τερτιμὶ κιμλερὲ σεκιὰ ἐγλεγὶμ
μεσκιανσὴζ γιαβρουλαρή γιὰ πὲν νεγνεγίμ.
Ἄδζαπα κιμλερτὲν ἐμὶτ κοζλεγὶμ
περουσανιεττὲν ὀλουρσὲκ ἀδζὰπ κιμὲ νέ.

Μουτλὰκ χακκιμτὰ φερμὰν γιαζιλτὴ
ἰολμετὲν πιζλερὲ μεζὰρ καζιλτή.
Μουχαδζηρλὰρ πουσιασετὲ πεκδζὸκ γιανηλτὴ
σεπεπὶ ἰσὲ μαχφιγιετὶν πανὰ νὲ σανὰ νέ.

Κὸβμα μουχανετὴ γεγὶτ ἐτερσὶν
ὀκουγιὰν ἀλέμλερ πανὰ νὲ τερσίν.
Σαγλιγιμιζδὰ ἰουζεριμιζὲ τοπρὰκ σαδζηλσὶν
πουνὰτα τιγιελὴμ κιμὲ νὲ πανὰ νέ.

Πουνκοὺν πανὰ ἰσὲ γιάριντε σανὰ
μιλλὲτ τιοκουλμοὺς γιαζὴ γιαπανὰ.
Μεμουρλὰρ περγιαντὰ καπὰν καπανὰ
φακιρλερὶν χαληνὴ χὶδζ σορὰν γιόκτουρ.

Ριτζὰ ἐτέριζ ἀζέτα μουχαριρλερινὶ
πὶρ δζαρὲ τουσουνουλσοὺν φακιρλερὶν χαληνί.
Γιὲκ βουδζοὺπ δζαλισαλὶμ πιλὲ
ἐκὲρ τεμεσὲκ πανὰ νέ, σασὰ νέ.

Νεδὶρ ποὺ μιλλετὶν δζεκτιγὶ ρεζαλὲτ
Βατανὶν τὸρτ ἐδραφὶ πουτοὺν ἰχανέτ.
Κιμελερὲ ὀλμαλιγὶζ πιζλὲρ ἐμανὲτ
ὑπουργός, *πρωθυπουργὸς* σορὰν ὀλμάσα.

Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἀβὰμ καμαρασὴ
μουχαδζηρλαρὶν ἀνασὴ χεμτὲ παπασή.
Δζαρὲ πουλοὺρ φακηρλαρὴ γιαρεσὴ
πουνάτα μουραδζαὰτ ἐτμεγιὲ ἀτὲμ καλματή.

Κουμουνὶστ φιρκαλαρινὰ μενσοὺπ ὀλανλὰρ
ἀραρλὰρ σηζλερὶ ἐκμεκσὴζ καλανλάρ.
Ἐσὰς ὀλαδζάκ πιρκοὺν σιογλενὲν γιαλανλὰρ
ἔγερ φακιρλαρὶ ἀραγὶπ σορὰν ὀλμάσα.

Ι.Χ. Ιορδανίδης

XV

Artık kış kapıya geldi dayandı
Asla gören gözler şimdi inandı
Muhacırlar uykudan yeni uyandı
Halini arz etmeye herkes mecburdur.

Sefaletin bir yanı arşu aleti
Rezaletin bir kısmı umum heryeti
Sakin olacak meskanler* acep nerde *mesken
Gösterin bizlere Allah aşkına.

Derdimi kimlere şikaya eyleyim
Meskensiz yavruları ya ben neyneyim
Acaba kimlerden ümit gözleyim
Peruşaniyetten ölürsek acap kime ne.

Mutlak hakkımda ferman yazıldı
Ölmeden bizlere mezar kazıldı
Muhacırlar bu siyasete pek çok yanıldı
Sebebi ise mahfiyetin bana ne sana ne.

Kovma muhaneti kayıt edersin
Okuyan âlemler* bana ne dersin *âlim
Sağlığımızda üzerimize toprak saçılsın
Buna da diyelim kime ne bana ne.

Bugün bana ise yarın da sana
Millet dökülmüş yazı yabana
Memurlar beri yanda kapan kapana
Fakirlerin halini hiç soran yoktur.

Rica ederiz [g]azeta muharirlerini
Bir çare düşünülsün fakirlerin halini
Yek vücut çalışalım bile
Eğer demesek bana ne sana ne.

Nedir bu milletin çektiği rezalet
Vatanın dört etrafı bütün ihanet
Kimelere olmalıyız bizler emanet
İpurgos, *Prothipurgos* soran olmasa.

Kinonia ton Ethnon avam kamarası
Muhacırların anası hem de babası
Çare bulur fakirlerin yaresi
Buna da müracat etmeye âdem kalmadı.

Komunist fırkalarına mensup olanlar
Ararlar sizleri ekmeksiz kalanlar
Esas olacak bir gün söylenen yalanlar
Eğer fakirleri arayıp soran olmasa.

İ.H. Yordanidis

XV

Lately, winter has been knocking on our door
Now believe the eyes that never saw before
Refugees, I tell you, don't sleep anymore
All must now express their troubles and their care.

Poverty and wretchedness they call this town
Scandals, they parade in such a showy gown
I wonder, where are homes for us to settle down?
For God's sake, can you find someone who might still care?

To whom should I address the things that trouble me?
And where to take these kids that grow up homelessly?
The one to pin my hopes on, oh, where might he be?
And if we die in misery, well, who's to care?

Doubtlessly, decrees were passed about our fate
Our graves already dug, there is no need to wait
We've been deceived too long, and now it seems too late
The reason for this misery is "I don't care!"

Don't drive them out, the wretched, no, take note, you must
O educated scholars, pray, whom can we trust?
We're buried while alive, they leave us in the dust
Should we, to this, reply once more that we don't care?

If today it's me, tomorrow it'll be you
In writing, people's troubles find a voice anew
Officials all around us grab more than their due
For those who're down and out, well, no one has a care.

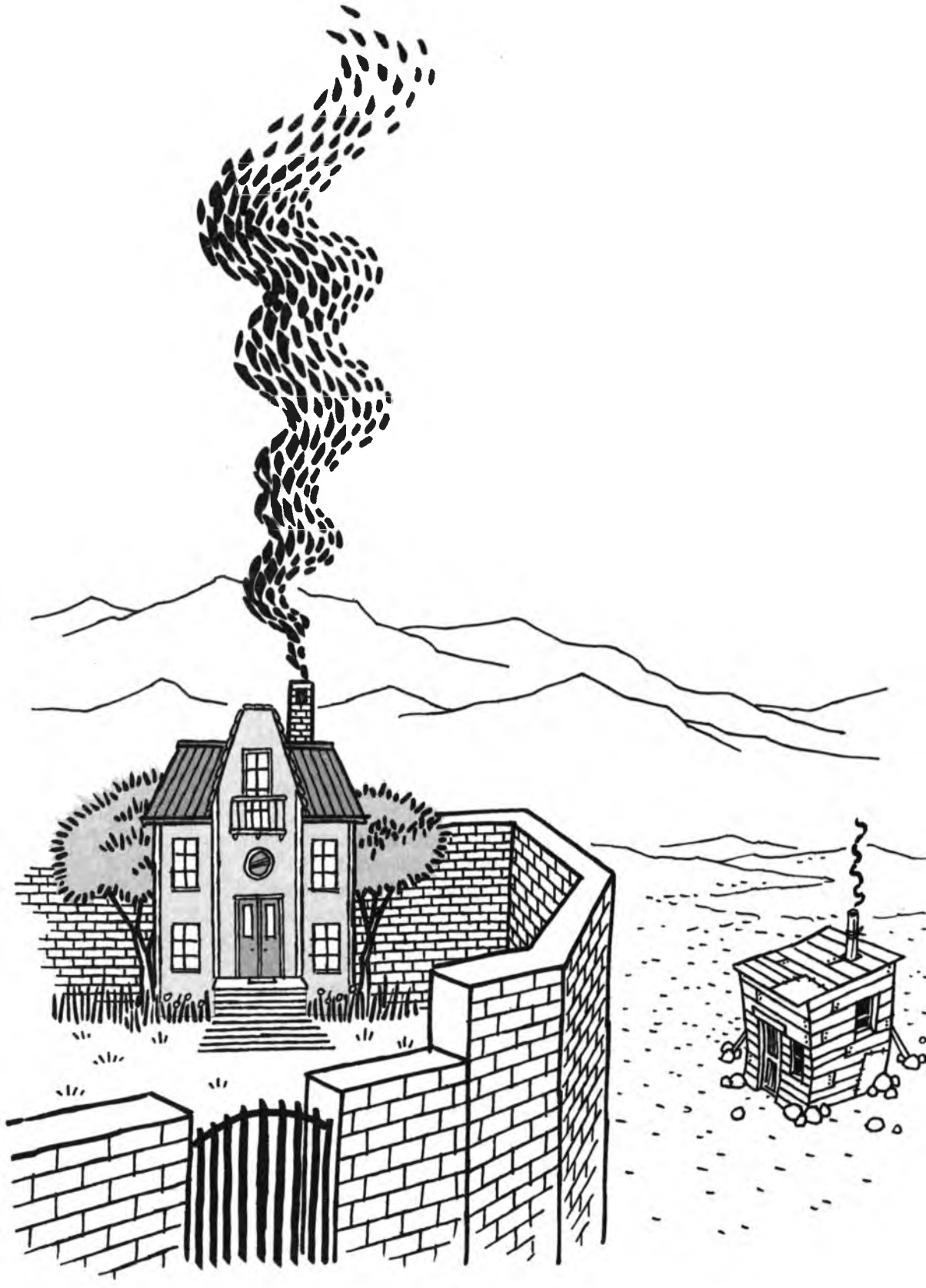
O journalists who work for papers, write it now
We must find a solution for the poor somehow
And all must work together, there must be no row
Come, let's forget the meaning of "I do not care".

What are all these scandals that we're witnessing?
Treason, in this land, it's such a common thing
To whom can we entrust this nation's salvaging?
Ypourgos, *prothypourgos*, even they don't care.

Koinonia ton Ethnon and the parliament
Should act like parents, ending this predicament
Heal the wounds of refugees so indigent
But we can't even send someone to make them care.

Those who claim they're communists, where are you, pray?
Those who have no bread, they need your help today
Once an untruth turns to truth, it's here to stay
It's all because of poverty, oh don't you care?

Signed: *I.H. Iordanidis*

XVI

Ζενκινὲ πὰκ σοπαλαρὶ χαρὶλ χαρὶλ γιανίορ
Κὰρ γιανάρκεν ἰδζερίδε παχὰρ κελμὶς σανίορ
Φακὶρ ἰσὲ τιτιρεγερὲκ ἐσκὶ κιουνὴ ἀνίορ
Ἴς πιλενλὲρ τὰμ βακτινδὰ σαγλὰμ κουρμοὺς τεμελὶ
Ὂ διόρκι τσαλισμαλὶ σονουνδάδα γεμελί.

Λαπὰ λαπὰ κὰρ δουσιέρκεν πεντσερενδὲν πακίορ
Ζεμανινδὰ τσαλισμανὶν φαϊδεσινὶ τσακίορ
Τιτρέμεδεν σόπασινδὰ πασὰ ὀδούν γιακίορ
Σουφρασινδὰν γιαγλὶ γιαγλὶ γεμεκλερὶ ἀρανίορ
Καχφεσινὶ κιοπουρτουρούπ σιρτὶ οὐστοὺ γιατίορ.

Ἀρκασινδὰ κιουρκλοὺ παλτὸ ὀγλὲ τσικὰρ κεζμεγὲ
Καλὶν κόντουρα ἀγιαγινδὰ πασλὰρ καρὶ ἐζμεγὲ
Καρσισινὰ πὰζι ἰστὲρ κιοζλερὶ διζμεγέ.
Παρασὶ βὰρ, σιχατὶ βὰρ, ὀνὰ κὰρ κὶς νιλεσίν
ὀνὰ βάρμι δαμὰ γιαζδὰν ἐϊλενδζελὲρ πιλέσιν.

Κιὲλ, κιελελὶμ μουχαδζηρλὰρ γιατίορ
Τιτρεμεκτὲν κιεδζὲ κιουνδοὺζ τσενελερὶ ἀτίορ
Πὶρ λοκμαδζὶκ ἐκμέκ ἰτσοὺν γιοργανινὶ σατίορ
Ζαβαλιλὰρ φακὶρ δουσμοὺς κίμσε πακμὰζ χαλινὲ
ἄτς κάλμαμακ καϊγουσὶ ἰλὲ χιοκμὶ κιετσὲρ μαλινέ.

Ἔϊ ἐχαλὶ τσαλισμαλὶ ἐγιοὺ ζενκὶν ὀλμαλὶ
Σααδετὶ πὲς ὅν παρὰ καζανμακτὰ πουλμαλὶ
Ποὺ δουνγιαδὰ παρασιζλὶκ ἰνσανλαρὶ ἰγγλετιρὶρ
Φακὶρ ἀγλὰρ ζενκὶν ὀνοὺ κιουλαχινά διγγλετείρ.

XVI

Zengine bak sobaları harıl harıl yanıyor
Kar yanarken içeride bahar gelmiş sanıyor
Fakir ise titireyerek eski günü anıyor
İş bilenler tam vaktinde sağlam kurmuş temeli
O diyor ki çalışmalı sonunda da yemeli.

Lapa lapa kar düşerken pencerenden bakıyor
Zemanında çalışmanın faydasını çakıyor
Titremeden sobasında basa odun yakıyor
Sufrasından* yağlı yağlı yemekleri aranıyor *sofra
Kahfesini köpürtürüp sırtı üstü yatıyor.

Arkasında kürklü palto öyle çıkar gezmeye
Kalın kundura ayağında başlar karı ezmeye
Karşısına bazı ister gözleri dizmeye
Parası var, sıhhati var, ona kar kış nilesin
Ona var mı dama yazdan eğlenceler bilesin.

Gel, gelelim muhacırlar yatıyor
Titremekten gece gündüz çeneleri atıyor
Bir lokmalık ekmek içün yorganını satıyor
Zavallılar fakir düşmüş kimse bakmaz haline
Aç kalmamak kaygusı ile hükmi* geçer maline. *hükmü

Ey ehali* çalışmalı eyü zengin olmalı
Saadeti beş on para kazanmakta bulmalı *ahali
Bu dünyada parasızlık insanları inlettirir
Fakir ağlar zengin onu külahına dinletir.

XVI

Behold the rich, look at their stoves, how they burn with vital flame
Outside the doors, the snow piles up, the inside puts the spring to shame
While all the poor can do is freeze and fondly think of whence they came
The clever and the cunning laid foundations way ahead of time
"First you work, and then you eat": it is the motto that they chime.

As the snowflakes fall and fall, from their windows they all look
And understand the benefits of timely work they undertook
When their stoves give out a shiver, there's more logs right in the nook
As for greasy, sumptuous dishes, they can pick which one to cook
Finally, when they are sated, comes some coffee and a book.

A coat of fur to keep him warm, that's how he goes out to stroll
With his pair of sturdy shoes, he crunches snow beneath his sole
Needy eyes lined up before him look like they could eat him whole
He has money, he has health, what could a winter do to him?
Might as well be summer, look at all his vigor and his vim.

Let us turn to refugees now, all prostrated, lying down
Day and night, their jaws are trembling, day and night, they freeze and frown
For a single bite of bread they'll gladly sell their quilt and gown
Fallen into poverty, it's no one's fault and no one cares
With the fear of hunger, let them try to clear up their affairs.

Everybody, listen up, work hard today so you'll be rich
Those pounds and pennies will make happy, they won't leave you in the ditch
Pennilessness is the thing that in this world will make you groan
While the poor are weeping, those who're happy are the rich alone.

XVII

Φουκαρελίκ, πιτσαρελίκ, ἀρτμακτάτιρ κιοὺν πὲ κιοὺν
Ἐγλιγιὲ τογροὺ βαρμαγιὰ γιόκτουρ πὶρ μουμκιοὺν
Μουχαδζιρὶν τσεκδιγή, χουτουτοὺ ἀστὴ
Σοὺ γιανὴκ γιουρεκλερτὲν ἰζτιρὰπ ταστή.

Τσὸκ σὰπρ ἐττὴ ἔλ νιχαγιὲτ μερχαμετὴ τουκεντή.
Τσοὺνκι πού δζεφαλὰρ ζεχιρλὴ πὶρ τικενδὶ
Πιτσαρὲ μουχαδζὶρ ὀλὰν ἐσγιασηνὴ σατήγιορ.
Ἐκμεγινὲ ζεϊτουνὴ πὲκ κιοὺτς κατὴκ γιαπήγιορ.

Χαλὴ νάσηλ δὶρ ἴτς γιουζουντέ.
Πὶρ μερὰκ ἐτοὺπ τὲ σορὰν γιόκ.
Ἀγιαγὴ τακηλμακτάτηρ, γιολοὺν τουζουντέ.
Κάλμαμήστηρ τερμανή, τακατὴ χὶτς γιόκ.

Νετσὲ νατσὰρ ἀϊλελὲρ τσατὴ διπιντὲ γιατήγιορ
Πὶρ λοκμαδζὴκ ἐκμὲκ ἰτσοὺν κιομλεγινὴ σατήγιορ
Ζεβαλλὴ μουχαδζίρ, φακὴρ καλμής, κίμσε πακμὰζ χαλινὲ
Χὶτς πὶρ σηκηστηρὰν γιόκδουρ πὶρ δραχμητζὶκ ἐλινέ.

Ἀλδιγὶ κιουντελικδέν, ἄρτμαγιορ χὶτς παρασὴ
Ἀτσληκδὰν σεφαλεττὲν ἀγλὰρ χέπσινιν ἀνασὴ
Ἐκμεκτσίλε τσοκδὰν ποζοὺκτουρ ἀρασὴ
Χέλε πακκάλε, γιόκτουρ χὶτς ἀλακασή.

Πιτσαρὲ μουχαδζίρ, ἀτζὴ τερτινί, κιμλερὲ γιανσὴν
Κιμλερὲ ἰνανσὴν κιμλερὲ κανσὴν
Σογουκτὰ βὲ γιαγμουρτὰ τησαρτὰ νάσηλ καλσὴν
Σασηρτὴ ὄδα, χάνκη Ἀλλαχὰ ταπσήν.

Χασταληκλὰρ πιρὶ πιρινὶ τακὴπ ἐδέρ.
Μουχατζὴρ ἐχαλισὶ τουκενὶπ πιτέρ.
Μεζαρληκλὰρ χὲπ τολμοὺς τασήγιορ.
Νετσὲ ἀϊλελὲρ ὀτουρμοὺς χὲπ ἀγλεσίγιορ.

Χέϊ Τανκρὴ σὲν ἰνσὰφ ἔτ σὲν ἀδζή.
Ποὺ ζεπὶλ βὲ πίτζαρε κουλλαρινή.
Πινλέρδζε κουλοὺν σανὰδιρ τοαδζή.
Γιὰληνηζ σανὰ παγλαδηλὰρ, ὀλὰν οὺμουτλαρινή.

Σ. Τριανταφυλλίδης

XVII

Fukaralık, biçarelik artmaktadır gün be gün
Eyiliğe doğru varmaya yoktur bir mümkün
Muhacirin çektiği hududu aştı
Şu yanık yüreklerden ızdırap taştı.

Çok sabretti el nihayet merhameti tükendi.
Çünkü bu cefalar zehirli bir dikendi
Biçare muhacir olan eşyasını satıyor
Ekmeyine zeytuni pek güç katık yapıyor.

Hali nasıldır iç yüzünde
Bir merak edüp de soran yok
Ayağı takılmaktadır, yolun düzünde
Kalmamıştır dermanı, takati hiç yok.

Neçe naçar aileler çatı dibinde yatıyor
Bir lokmacık ekmek içün gömleğini satıyor
Zevallı muhacir, fakir kalmış kimse bakmaz haline
Hiç bir sıkıştıran yoktur bir drahmicik eline.

Aldığı gündelikten artmayor hiç parası
Açlıktan sefaletten ağlar hepisinin anası
Ekmekçiyle çoktan bozuktur arası
Hele bakkala yoktur hiç alakası.

Biçare muhacir acı derdini kimlere yansın
Kimlere inansın kimlere kansın
Soğukta ve yağmurda dışarda nasıl kalsın
Şaşırdı o da, hangi Allah'a tapsın.

Hastalıklar biri birini takip eder
Muhacir ahalisi tükenip biter
Mezarlıklar hep dolmuş taşıyor
Nice aileler oturmuş hep ağleşiyor.

Hey Tanrı sen insaf et sen acı
Bu zebil ve biçare kullarını
Binlerce kulun sanadır doacı* *duacı
Yalnız sana bağladılar olan umutlarım.

S. Triantafillidis

XVII

Poverty and misery are daily on the rise
Every day, by noon, our hearts are all in knots and ties
We have passed the limits of what refugees can take
Suffering is flowing out of every eye awake.

They were patient, but at last, their mercy found an end
This poisoned thorn has caused a pain that no one can attend
Refugees, in their despair, are selling all they've got
There's bread, perhaps, but olives? Sorry, those just cost a lot.

What are all the feelings that he hides behind this mask
No one even cares enough to take the time and ask
Even when the road is straight he stumbles left and right
No forbeareance left in him, no cure to end his plight.

Many desperate families are homeless on the street
They'll sell the shirts right off their backs for just a bite to eat
Refugees are destitute, but no one understands
Nobody will put a drachma in their outstretched hands.

Their daily pay is not enough to put something aside
From hunger and from misery their souls they cannot hide
It's been so long since they last saw a bakery from inside
And their sight is one that grocers simply can't abide.

Who should refugees, so helpless, turn to for reprieve?
In whom should they invest their trust, whose lies should they believe?
How can they be left outside in all this cold and rain?
They don't know which God to pray to under all this strain.

Just when sickness seems to end, another comes about
Maybe all this pain will end when refugees die out
Our nearest and our dearest make the graveyards overflow
We're left to water with our tears these bitter seeds we sow.

O Lord, may you at least take pity on our fearsome state
May you show some mercy and avert this desperate fate
A thousand hands are raised in prayer, every day anew
With all other hope destroyed, their only hope is you.

Signed: *S. Triantaphyllidis*

XVIII

Ποὺ τουνιανὶν νεσινὲ κιουβενμελὴ
Κιουνλεριμὶζ κελὶπ κετσίγιορ
Ὀϊναμαλὴ ἀτλαμαλὴ κιουλμελὴ
Κιουνλὲρ ἀϊλἄρ σενελέρ, κιοὺς κιπὶ οὐτσούγιορ.

Ποὺ κιοὺν πουλτοὺκ ποὺ κιοὺν γεμελὴ
Ποὺ τουνιανὶν τατηνὰ πὶρ ἄν ἐββὲλ ἐρμελὴ
Ποὺ κιοὺν βάρσακ γιἄρην πέλκι τὲ γιολδζούγιουζ
Ἀχρετὴν κουπουσσινού, πὶρ κιοὺν ὀλοὺπ πουλαδζάγιζ.

Νὲ κιουζελλιγὲ κιουνβεμελλὴ νέδε παραγιὰ
Ζεμὰν νὲ γιασἄ πακήγιορ νέδε σηραγιὰ
Βακητλὴ βακητσὶζ σιλοὺπ σουπουροὺρ
Ὀνουνὲ κελενὴ ἀλοὺπ κιοτουρούρ.

Πίραζ σεβενίριζ ἀρτηντὰν μερἄκ, ἀτζὴ
Τὲζ γιετησοὺπ κεϊτηροὺρ κανλὴ τατζὴ
Κιμὴ ἀγλὰρ κιμὴ κιουλὲρ ποὺ νὲ τουνιὰ χέη γιαρὰπ
κίμισι ζενκίντηρ κίμισι τὲ πὲκ χαρἄπ.

Ἔι μουχαδζὶρ καρτασλάρ, μερακλαρὶ τὲρκ ἰδελὶμ
πίραζ τὰ κιουλοὺπ σεβινελήμ.
Νὲ γιαπὰρσακ γιανημηζτὰ κιάρτηρ.
Μερακσὴζ ὀμρινοὺ κετσιρὲν ποὺ τουνιατὰ παχτιὰρτηρ.

Σ. Τριανταφυλλίδης

XVIII

Bu dünyanın nesine güvenmeli
Günlerimiz gelip geçiyor
Oynamalı atlamalı gülmeli
Günler aylar seneler, kuş gibi uçuyor.

Bugün bulduk bugün yemeli
Bu dünyanın tadına bir an evvel ermeli
Bugün varsak yarın belki de yolcuyuz
Ahretin kapusını bir gün olup bulacağız.

Ne güzelliğe güvenmeli ne de paraya
Zeman ne yaşa bakıyor ne de sıraya
Vakitli vakitsiz silüp süpürür
Önüne geleni alup götürür.

Biraz severiz ardından merak, acı
Tez yetişup giydirür kanlı tacı
Kimi ağlar kimi güler bu ne dünya hey ya Rab
Kimisi zengindir kimisi de pek harap.

Ey muhacir kardaşlar, merakları terk idelim
Biraz da gülüp sevinelim
Ne yaparsak yanımızda kârdır
Meraksız ömrinü geçiren bu dunyada bahtiyardır.

S. Triantafillidis

XVIII

What is there about this world to trust?
One day, then another, comes and goes
Play and jump, and laugh until you bust
Days and months and years fly by like crows.

Find something today? Then eat it now
There's not much time to taste it anyhow
We're here today, tomorrow we'll be gone
The battle with the reaper can't be won.

Don't trust in beauty, don't you trust in wealth
You won't be saved by youth, nor by your health
When time arrives, there is no soon or late
It carries off whoever's at the gate.

We love a little, then we cry and scorn
And soon enough, we wear the crown of thorn
Some laugh, Lord, at this world, while others weep
Some long for wealth that is in others' keep.

O refugees, my brothers, don't you brood
Let's laugh a little, find a cheerful mood
The joy we have, it is our only gain
Why worry if you can't avoid the pain?

S. Triantaphyllidis

XIX

Χριστὸς Ἀνέστη! Ποὺ κιοὺν ἀλὲμ σεβινεδζὲκ
Χὲρ κὲς κιουλὲρ χὲπ σεβινίρ, μουχαδζὴρ τουρμοὺς ἀγλὰρ
Γιγιεδζεκτὲν γιόκτουρ γιγιεδζέκ, κεγιεδζεκτὲν κεγιεδζὲκ
Ὸλὰν πιτὲν οὺμουτουνοὺ Ἀλλαχὰ παγλά.

Ἐσκὴ χαλή, ἐσκὶ βακτηνὴ τερχατὴρ ἐτὲρ
Ποϊλὲ κιουντὲ τσορπὰ ταβοὺκ γιουμουρτὰ
Χουλιὰ κιπὴ φικριντὲν κετσὲρ κιτὲρ
Ὸ ἐσκὴ σεβιντσλέρ, ὅ σενλικλὲρ καλὴρ ἀρατά.

Δεύτερη Ἀνάσταση ἰτσοὺν *καμπάναλαρ* τσαλήγιορ
Ποὺ σεσλερὴ ἐσιττίκδζε μουχαδζιρὶν χασρετὴ ἀρτήγιορ
Χὲρ κὲς κιουζλὲρ τουζουνμούς, ἐλλεριντὲ μουμλαρίλε
*Ἐκκλησία*για κοσούγιορ ὸλὰν κεγιμίλε.

Ποὺ νὲ τσιρκὶν *Πασχαλιά*, πάκην φελὲκ νὲ ἐγλὲρ
Γερσὶζ γιοὺρτ σοὺζ κιμσεσίζ, καλμὴς μουχαδζιλὲρ
Κλήσε καπουλαρινὴ ὸτουρμοὺς πεκλὲρ
Ποὺ πιτσαρὲ κουλλαρὶ ἀλεμὶν καλπὴ ἀτζήρ.

Ποϊλὲ κιοὺν ἀτσὰρ γιαραμηζὴ
Νὲ τιγιελήμ, Ἀλλὰχ πακσὴν ἀτζησὶν
Πιτσαρὲ βὲ σεφὶλ καρτισλαριμηζὴ
Ποὺ δζεφατὰν κουρταρσίν.

Σ. Τριανταφυλλίδης

XIX

Hristos Anesti! Bugün âlem sevinecek
Herkes güler hep sevinir, muhacir durmuş ağlar
Yiyecekten yoktur yiyecek, giyecekten giyecek
Olan biten umudunu Allah'a bağla.

Eski hali, eski vaktini derhatır eder
Böyle günde çorba, tavuk, yumurta
Hülya gibi fikrinden geçer gider
O eski sevinçler, o şenlikler kalır arada.

Defteri Anastasi için *kambana*lar çalıyor.
Bu sesleri eşittikçe muhacirin hasreti artıyor
Herkes güzler düzünmüş ellerinde mumlar ile
*Ekklisia*ya* koşuyor olan geyimile. *Kilise

Bu ne çirkin Paskalya, bakın felek ne eyler
Yersiz yurtsuz kimsesiz kalmış muhacirler
Klise* kapılarını oturmuş bekler *Kilise
Bu biçare kulları alemin kalbi acır.

Böyle gün açar yaramızı
Ne diyelim, Allah baksın acısın
Biçare ve sefil kardaşlarımızı
Bu cefadan kurtarsın.

S. Triantafillidis

XIX

Hristos Anesti! Today the world rejoices
All are gay and happy while the refugee is tearful
He has no food to eat, no clothes to wear, he has no choices
He pins his hopes on God but of the future he is fearful.

He remembers his old days, the times that he was wealthy
Chicken, eggs, and soup, on days like this, these matters always
Cross his mind like apparitions to a man unhealthy
With those joys and festivals he lives in memory's hallways.

For *Defteri Anastasi*, the *kambanas* toll so loudly
The refugee, he hears, and feels his memories so proudly
Everybody dressed up, and each holding a candle
This memory of running to the church, he cannot handle.

On this ugly Easter, look what fate has bought us
Homeless, lonely refugees, oh they have come and sought us
They're sitting on our church steps, and look what they have brought us
Their pitiable sight and all the sorrow it has taught us.

Our wounds, they are reopened, oh what a day to worry
What to say, so come, let's pray that God will soon reprieve them
Our brothers poor and helpless, o aid them, Lord, o hurry
Of this heavy load they bear, o Lord, please do relieve them.

Signed: *S. Triantaphyllidis*

XX

Οὔτς σενὲ χητὰμ πουλτοῦ φελακὲτ πασλαγιαλὴ
οὔτς σενὲ τὶρ μουτιματιρὲν μουχατσὴ[ρ] ἀγλαγιαλή.
Ἐβυνί, μαλινῆ βὲ γερινῆ τὲρκ ἐδοὺπ κατστῆ
ὅ γιανὴκ καλπδζεζινδὲν ἰζτιρὰπ ταστῆ.

Κελτὶ πουρτὰ σουρουντοῦ γιουζουνὲ χὶτς πακὰν γιόκτου
μουχατσίρσιν τὲφ ὅλ κὶτ τεγιενλέρτε τσόκτου.
Λάκιν πιτσαρὲ σεσλένμετι ποῦ λαφλαρῆ χὲπ γιουττοῦ
ἐζιγιετὲ κατλαντὴ γιαγμουράτα σογουγάτα ἀληστὴ
οὐμιτινὶ γίνε κέσμετι βὰρ κουβέτλε τσαληστή.

Πίραζ σόνρα ὅ φενὰ τσατηριντὰν σιγριλτὴ
ἰκὶ ταχτὰ τσακοῦπ ἀδζελὲ καφασηνὴ σιγτιρτῆ.
Ἀνατὸλ οὐσαγὴ ποῦ, τενπιλλὶκ νέτιρ πιλμὲς
πὶρ ταραφτὰν οὐγιανήκτηρ γιαζματιγινῆ σιλμὲζ.
Ἀρὶ κιπῆ τσαληστῆ φὲν σαναὰτ γιορουντοῦ
μουχατσιρὶν γιουζουντὲν τοβλὲτ φαϊδελὲρ κιορδοῦν.

Ποῦ γαϊρέτλε πὶρ κιοῦν ὀλατσὰκ
τιδζαρετὶ σαναατὴ χὲπ μουχατζὴρ τουταδζὰκ.
Τσαλισαλὶμ καρτασλὰρ κετσμισλερὶ ὀνουταλὶμ
τερακκινῆν γιολουνοῦ πὶρ ἂν ἐββὲλ τουταλήμ.

Σ. Τριανταφυλλίδης

XX

Üç sene hitam buldu felaket başlayalı
Üç senedir mütemadiyen muhacir ağlayalı.
Evini malını ve yerini terk edip kaçdı
O yanık kalpcezinden ıztırap taşdı.

Keldi burda süründü, yüzüne hiç bakan yoktu
Muhacirsin, defol git deyenler de çoktu.
Lakin biçare seslenmedi bu lafları hep yuttu
Eziyete katlandı yağmura da soğuğa da alıştı
Ümidini yine kesmedi var kuvvetle çalıştı.

Biraz sonra o fena çadırından sıyrıldı
İki tahta çakub acele kafasını sığdırdı.
Anatol* uşağı bu tembellik nedir bilmez
Bir taraftan uyanıktır yazmadığını silmez.
Arı gibi çalıştı fen sanaat yörüdü
Muhacirin yüzünden dövlet faideler gördü.

*Anadolu

Bu gayretle bir gün olacak
Ticareti sanaatı hep muhacir tutacak.
Çalışalım kardaşlar geçmişleri unutalım
Terakkinin yolunu bir an evvel tutalım.

S. Triantafillidis

XX

Three years have passed since the troubles all began
Three years, the refugee cried and cried again
Leaving his home and belongings, thus he fled
With anguish and suffering his heart, still burning, bled.

Crawling, he came here, none looked him in the face
"You're a refugee, leave without a trace."
Still, not complaining, he shouldered the disgrace
Bearing the cruelty, befriended cold and rain
Hung on to hope, and with vim set out to gain.

Shortly thereafter, he shed his awful tent
Nailed two boards together, and in, though crouched, he went
Lads from Anatolia don't know what "lazy" means
And street-smart, they won't be fooled by any means
Worked like a bee, he acquired skill and art
Even the state stood to profit from his part.

With such perseverance, one day it'll come to pass
Refugees getting ahead in trade and crafts
Brothers, let us work, then, and let's forget our past
And find the road to progress at last.

Signed: *S. Triantaphyllidis*

XXI

Πὰκ κὲλ σὲν σοὺ φελεγὶν γιαπτηγὴ μαριφετὲ
σασάρμησιν σασμάζμισιν τουσμέζμισιν χαϊρετέ.
Πὶρ κὰτς σενὲ ζαρφηντὰ Ἀνατὸλ χὲπ μὰχβ ὸλτοῦ
πούνδζα σενὲ ἐχαλιλὲρ γκιοὺλ κιπὴ σολδοῦ.

Νετσὲ *ἐκκλησία*λαρ νετσὲ μεκτεπλὲρ χὲπ βιρὰν ὸλδοῦ
ὅ τατλὴ *καμπάνα* σεσλερὶ γὰϊρη τουγιουλμάζ ὸλτοῦ.
Ποὺ κατὰρ ἐχαλὶ νὲ ὸλτοῦ νερελερὲ σιγιντῆ
σόρμαγια χὶτς χατζὲτ γιὸκ κι̯αφαεσὶ τὲ κηριλτῆ.

Πὶρ βακὴτ Γεχουτιλὲρ ἐσὶρ ὸλοὺπ τσικὰρκεν
σουλαρὶν κεναριντὰ ἀγλαρλάρτη κατσάρκεν.
Πίζτε ἅϊηνεν ὸνλὰρ κιπῆ ἀγλάγιορουζ οὺζακτὰν
βατανιμὶζ οὺζάκτιρ κιορέμεγιζ γιακηντάν.

Σεβκιλιμὶζ Ἀνατὸλ κισμὲτ ὸλοὺρ καβουσούρμουγιουζ χαβασινὴ ἀρζουλατὴκ
κιοζουμοὺζ τάϊμα σεντέτιρ σουλαρινὰ σουσατήκ.
Σὲν σὶν πιζὲ τζάν βερὲν γίνε σενὶ κι̯ορελίμ,
κουτζαγιντά γιασαγὶπ κουτζαγιντὰ ἰολελίμ.

Σ. Τριανταφυλλίδης

XXI

Bak gel sen şu feleğin yaptığı marifete
şaşar mısın şaşmaz mısın düşmez misin hayrete.
Bir kaç sene zarfında Anatol* hep mahvoldu *Anadolu
bunca sene ehaliler gül gibi soldu.

Nece *ekklisia*lar* nece mektepler hep viran oldu *Kilise
o tatlı *kambana* sesleri gayrı duyulmaz oldu.
Bu kadar ehali* ne oldu nerelere sığındı *ahali
sormaya hiç hacet yok kâfesi* de kırıldı. *kâffesi

Bir vakit Yehudiler esir olup çıkarken
Suların kenarında ağlarlardı kaçarken.
Biz de aynen onlar gibi ağlayoruz uzaktan
Vatanımız uzaktır göremeyiz yakından.

Sevgilimiz Anatol kısmet olup kavuşur muyuz havasını arzuladık
Gözümüz daima sendedir sularına susadık.
Sensin bize can veren yine seni görelim.
Kucağında yaşayıp kucağında ölelim.

S. Triantafillidis

XXI

Come take a look at what our fate saw fit to bring about
Will you marvel or stay calm, or will you scream and shout?
The whole of Anatolia in a few years was destroyed
And its people left to wither in a hopeless void.

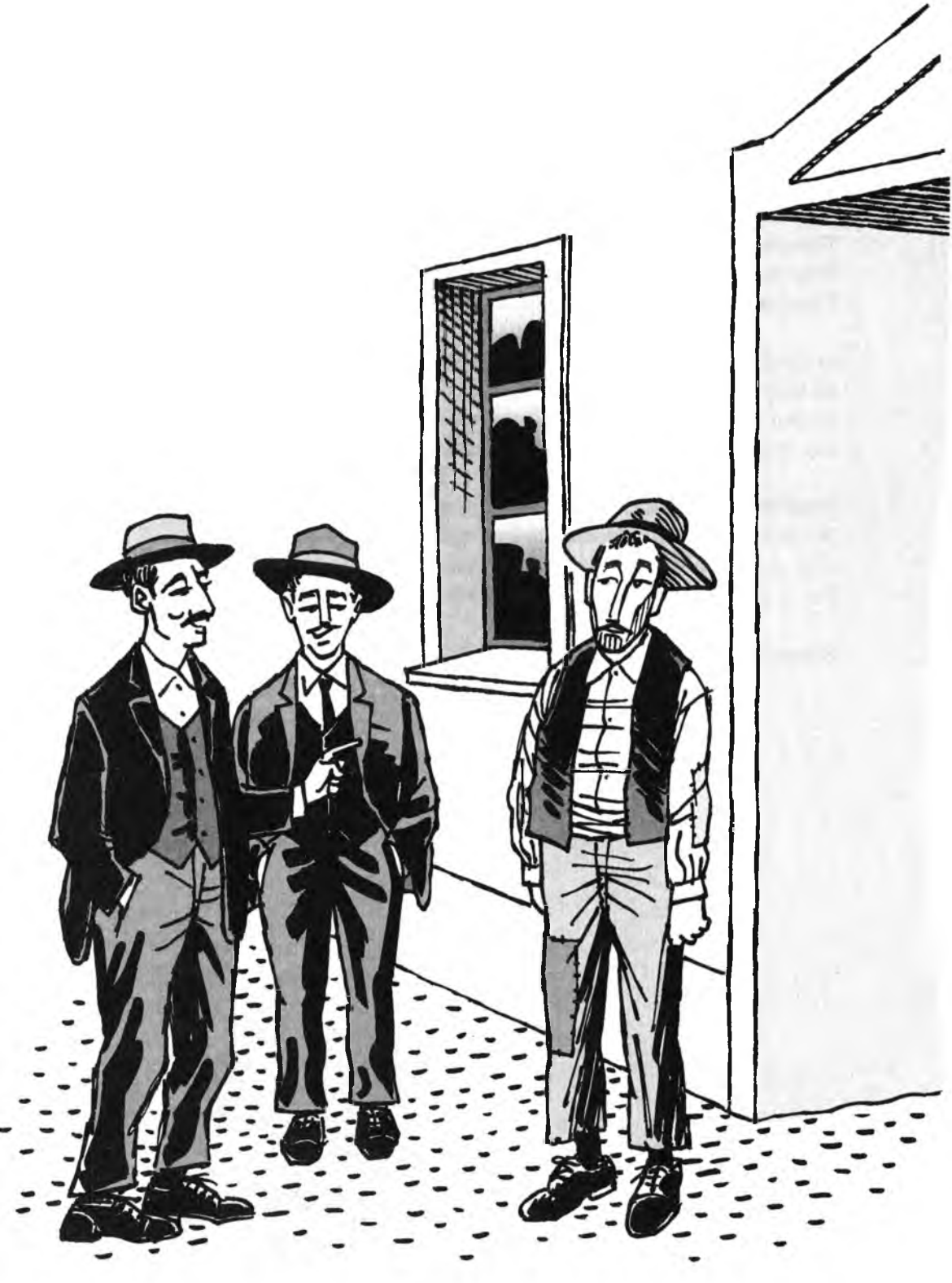
So many churches and our schools, they're all just ruins now
Those sweet *kambana*s can't be heard, they've lost their voice somehow
What happened to these people, and which shelter did they seek?
There is no need to ask, for only death shelters the weak.

In the days of yore, the Jews were exiled and enslaved
As they fled, they stopped at lakes and rivers, cried and raved
It's our turn now, we are the ones who're banished and so sad
Our homeland is so distant, not a glimpse can now be had.

Shall we meet, dear Anatolia, once again, we miss your air
We're thirsty for your waters and we seek your sight so fair
You're the one who gives us life, to reach you we must try
For in your arms we want to live, and in your arms to die.

Signed: *S. Triantaphyllidis*

XXII

Ὸλὰν Μεχμὲτ ποῦ νὲ χὰλ ποϊλέ;
σέντε μι σάπκα κεγτὶν σοϊλέ, πακαγίμ, σοϊλέ.
Τήπκη κι̯αβουρὰ τοντοῦν ὸλὰν Μεμεττζὶκ
κὲλ κιτελὶμ μεϊχαν[εμ]ιζὲ ἀταλὴμ πὶρ ἰκιτζίκ.

Κιρκιντὰν σόνρα σέντε σὰζ τσαλμαγὰ καλκηστὴν
πούνδζα σαπκαλιλαρὰ σέντε μη καριστήν[;]
Σοὺς ὸλὰν σοὺς, σεσινὴ κὲς ἀμὰν
πολὶς τζανταρμὰ τουγιάρσα, χαλιμὶζ γιαμὰν.

Κετσὲν πενὶμ βαλιτὲ κοβτοῦ πενῆ βὰρ σεσίλε
μπέϊ ἐφέντι γιὸκ τετῆ Τερκὸς μεμουροὺ ζαννίλε.
Ἄννε ἄτς, γιαπαντζὴ γιὸκ, πὲν κελτὶμ τετὶμ
ἔν σὸν καποῦ ἀτσηλοὺπ ἰτσερὶ κιρεπιλτίμ.

Σοῦς ὸλὰν σοὺς σεσδζεζινῆ κὲς ἀμὰν
πολὶς τζανταρμὰ τουγιάρσα, χαλιμίζ γιαμᾶν.
Ἀλὶμ Ἀλλὰχ ἀταμῆ κὶχ τέμετεν γιακαλᾶγιορλαρ
Ἀγκαρανὶν ὅ καρὰ ζηντανλαρινὰ ἀτήγιορλαρ.

Φεσὲ ραγιὲτ ἰχτιπὰρ ἐττιγιμὶζ κιπὶ ἐββελτὲν
ἄϊνεν ποὺ σαπκαλαρὰ τα ἐδεδζέγιζ σιμτιτὲν
Σοὺς ἀμὰν σοὺς, σεσδζεζινὶ κὲς ἀμὰν
πολὶς δζανταρμὰ τουγιάρσα, χαλιμὶζ γιαμᾶν.

Σ. Τριανταφυλλίδης

XXII

Olan* Mehmet bu ne hal böyle? *Ulan
sen de mi şapka geydin* söyle, bakayım, söyle. *giydin
Tıpkı gâvura döndün olan Memetçik
gel gidelim meyhan[em]ize atalım bir ikicik.

Kırkından sonra sen de saz çalmaya kalkıştın
bunca şapkalılara sen de mi karıştın?
Sus olan sus, sesini kes aman
Polis candarma duyarsa, halimiz yaman.

Geçen benim valide kovdu beni var sesiyle
Beyefendi yok dedi Terkos memuru zannile.
Anne aç, yabancı yok, ben geldim dedim
en son kapu açılup içeri girebildim.

Sus olan sus sescezini kes aman
Polis candarma duyarsa, halimiz yaman.
Alimallah adamı kih demeden yakalayorlar
Angara'nın* o kara zindanlarına atıyorlar. *Ankara

Fese riayet ihtibar ettiğimiz gibi evvelden
aynen bu şapkalara da edeceğiz şimdiden.
Sus aman sus, sescezini kes aman
Polis candarma duyarsa, halimiz yaman.

S. Triantafillidis

XXII

Hey, Mehmet, come over here, what is it that you wear?
Tell me, when'd you get that hat that's covering your hair?
You look just like an infidel, o poor Mehmet of mine
Come, let's go to the tavern; we can drink and spend some time

Already in your forties, you'd buy a saz to play?
How did these hat-wearing hordes whisk you away?
Be quiet, man, have mercy, shut up and speak no more
The police, the gendarmes, if they hear us, we're done for.

The other day, my ma chased me, screaming, from the gate:
"My husband is out!" She thought me working for the state!
I said, ma, open up, there's no strangers, you will see!
Only then, in the end, did she open up for me.

Be quiet, man, have mercy, shut up and speak no more
The police, the gendarmes, if they hear us, we're done for.
God forbid, they catch a man before he makes a peep
And throw him in the dungeons dark, of Ankara, so deep

Just as we bowed to the fez in olden days
Now, we will bow to these hats in the same way
Be quiet, man, have mercy, shut up and speak no more
The police, the gendarmes, if they hear us, we're done for.

Signed: *S. Triantaphyllidis*

XXIII

Ἀτσὰκ πὶρ κι̯ὸζ Τουρκλερὲ χαϊρετὲ καλήριζ
χαλλερινὲ πακἄρακ πέλκι ἰπρὲτ ἀλήριζ
Ὀνπὲς ἀρσὶν σαρικλἀρ ὁρτατὰν γαΐπ ὀλδοῦ
τεκκιελὲρ βὲ χότζαλαρ τάρ-ου-μὰρ ὀλδοῦ.

Ὅ δζιχαλὲτ κι̯ουνλερὶ Κεμαλὶν ἐμρίλε
κι̯οζτὲν χὲπ νιχἄν ὀλδοῦ πὶρ σιχὶρ μαριφετίλε.
Ὅ φεσατλὴ χότζαλαρ σαχιχὶ γιολοὺ τουττοῦ
γιἀνσηρι γινσηριγὶ τιμαμίλε ὀνουττοῦ.

Μουσχατζηλὶκ γάγρη γιὸκ οὐφουρουκτζουλοὺκ καλκτὴ
πουγιοὺ σητζακλὴκ βερὲν χὸτζαλαρ χέπ ταγιλτή.
Φεσὴ γιάλινιζ Γεχουτιλὲρ κεσὶπ σατὴν ἀλήγιορ
ζάβαλλη πούνδζα καληπτσηλἀρ πουτοὺν κιοὺν σινὲκ ἀβλάγιορ.

Χότζασί τα Μουφτιοῦ σούτε χέπσι σαπκαλῆ
κι̯ορέμεζσιν πὶρ ταραφτὰ πὶρ τανεδζὶκ σακαλλὴ
Σιγάρα κι̯αγητλαρὶ πουλάμαζσιν πὶρ γερτὲ
πὶρ πακὲτ τουτοὺν ἀλήρσουν πουλατζἄκσιν ἰτσιντέ.

Χιοκι̯ουμὲτ ἀλεΐχιντὲ ὀλανλὰρ γιακαλανίγιορ
Ἄγκαρανὶν ὅ καρὰ ζηντανλαρινὴ ποϊλάγιορ.
Οὐγιὰν κιὸρ σοὺ Τουρκλερί. Ἔϊ Σουλτὰν Χαμὴτ
ποὺ τερεδζεγιὲ βαρμἄκ κὶμ ἐτέριτι οὐμήτ.

Σ. Τριανταφυλλίδης

XXIII

Atsak bir göz Türklere hayrete kalırız
Hallerine bakarak belki ibret alırız
On beş arşın sarıklar ortadan gayb oldu
Tekkeler ve hocalar tar-u-mar oldu.

O cıhalet günleri Kemal'in emriyle
Gözden hep nihan oldu bir sihir marifetiyle
O fesatlı hocalar sahihi yolu tuttu
Yansırı yınsırıyı* tamamiyle unuttu. *mınsırıyı

Mushacılık gayrı yok üfürükçülük kalktı
Büyü sıcaklık veren hocalar hep dağıldı.
Fesi yalnız Yahudiler kesip satın alıyor
Zavallı bunca kalıpçılar bütün gün sinek avlayor*. *avlıyor

Hocası da müftüsü de hepsi şapkalı
Göremezsin bir tarafta bir tanecik sakallı
Sigara kağıtları bulamazsın bir yerde
Bir paket tütün alırsın bulacaksın içinde.

Hökümet aleyhinde olanlar yakalanıyor
Angara'nın* o kara zindanlarını boylayor* *Ankara *boyluyor
Uyan gör şu Türkleri. Ey Sultan Hamid
Bu dereceye varmak kim ederdi* ümit. *eder idi

S. Triantafillidis

XXIII

Looking at Turks, we might show some surprise
And maybe some lessons for us will arise
Their turbans so grand, they have all disappeared
Tekkes are wrecked and the hodjas are jeered.

Their ignorant days, at the hands of Kemal
Like magic have vanished with no trace at all
Those mean-hearted hodjas have found the right way
And all their deceptions have melted away.

Gone are the healers of faith and their charms
The spell-casting hodjas have laid down their arms
The fez nowadays is cut only for Jews
Fez-makers weep, but there's really no use.

Hodjas and muftis, new hats they must wear
Beards have been cut, to the very last hair
Papers for cigarettes cannot be found
Buy some tobacco, inside they abound.

Those who oppose the regime are ensnared
In Ankara's dungeons so dark they're not spared
Wake up, o Hamid, you old sultan of Turks
Did you expect such miraculous works?

Signed: *S. Triantaphyllidis*

XXIV

Βαταντὰ χὶτζ γιόκδιρ ἀγλαμαζδὰν πὶρ ἀνὰ
Τουρσοὺν σερβετιμὶζ νιχανετλὴ ἐττιλὲρ τζανὰ
Σύμδι κατστὶκ κελδὶκ δζενέτη κιουλλιστανὰ
Τσανιμὶζ φεδὰ ὀλσοὺν Γιονανιστανά.

Μουχατζηρλάρ, φεδακιαρλὶκ ἰλὰν ἰδέριζ
Χιοκουμετὲ φικριμιζὴ πεγιὰν ἐδέριζ
Τζούμλεμιζ μετζπουρὴ κιονουλὴ κιδέριζ
ἐκσιγιμιζὴν τεμαμινὰ ριτζὰ ἐδέριζ.

Τουρκἰαδαν κελδὶκ πούραγια νατσὰρ
Χὲρ βακὶτ γιὰγμαζ κιοὺν κελοὺρ ἀτσὰρ
Πὲς γιοὺζ ταγιαρεμὶζ νὰσπ ὀλουνὰ χαβατὰ οὐτσὰρ
Πακαλὶμ δουσμὰν ἐλιμιζδὲν νερεγιὲ κατσὰρ
Κιεσκὴν κιλιντζημὶζ ἀσκὲρ πὶγγ γιασάρ.

Πιτοὺν βὰρ κουβετιμιζὴ ταγιαρὲ ἰτσοὺν βερίριζ
Νὲ φελακετλὲρ κελδὶ κιετζδὴ κιορδοὺκ πιλίριζ
Πὶζ μουχατζηρλὰρ χὰκ οὐζερὲ γιορίριζ
Σὰγ ὀλανὰ ἰνσιαλλὰχ βατανιμιζὴ κιορίριζ.

Κελδὶκ Γιονανιστανὰ πὶρ ταμὲ καλατζάγιζ
500 δεῖλ 1000 ταγιαρὲ ἀλατσὰγιζ
Πὶρ τανὲ καλανὰ καδὰρ τσαπαλαγιατζάγιζ
Κὰν δοκτοὺκ βατανιμιζὴ ἀλατζάγιζ.

Μουχατζὴρ γαζέταμιζα δεστανινὴ γιαζάσιν
Κιϊμετὴν πιλινμὲζ Ἀθήνατα πασὰσιν
Γερλή, μουχατζὴρ καρδασλαριμὶζ πιγγλὲρ γιασιάσην.

Πιλδὶρ πανὰ γιαζαΐμ νὲ ἰκτιζὰ ἐδέρσε
Τεσσελίδιρ γιανὶκ γιουρεγιὲ γαζέταντα κιδέρσε
Πεντὲ δεστὰν τσὸκ κιατὶπ κιαγιτινὶζ γιτέρσε
Ἐολμέγιζ δαχὰ μουχατζὴρ μεσελεμὶζ πιτέρσε.

Ἀρκαδὰς δεστανιμὴ ὀκουγιοὺπ κιούλμεγιεσιν πανὰ
Παστιγὶμ δασλὰρ κουροὺρ ἀχιζὰρ ἐδέριμ σανὰ
Πιγγλέρτζε Τοὺρκ ἀσκερὴ ἀτὲς ἐτδὴ δέϊμεδι πανὰ
Ἐλούρσεμ βὰχ δέμεσινλερ τζανὶμ φεδὰ Γιονανὰ.

Καϊλάριανην Καραγὰτζ καριεσιντὲ
μουχὶμ πὶρ μουχατζὴρ

XXIV

Vatanda hiç yokdır ağlamazdan bir ana
Dursun servetimiz nihanetli ettiler cana
Şimdi kaçtık geldik cennet-i gülistana
Canımız feda olsun Yonanistan'a.

Muhacirler, fedakarlık ilan ederiz
Hökümete fikrimizi beyan ederiz
Cümlemiz mecburi gönüllü gideriz
Eksiğimizin tamamına rica ederiz.

Turkia'dan geldik buraya naçar
Her vakit yağmaz gün gelür açar
Beş yüz tayyaremiz nasip oluna havada uçar
Bakalım düşman elimizden nereye kaçar
Keskin kılıcımız asker bin yaşar.

Bütün var kuvvetimizi tayyare için veririz
Ne felaketler geldi geçdi gördük biliriz
Biz muhacirler hak üzere yöririz
Sağ olana inşallah vatanımızı göririz.

Geldik Yonanistan'a bir dâme kalacağız
500 değil 1000 tayyare alacağız
Bir tane kalana kadar çabalayacağız
Kan döktük vatanımızı alacağız.

Muhacir gazetamıza destanını yazasın
Kıymetin bilinmez Atina'da basasın
Yerli, muhacir kardaşlarımız binler yaşasın.

Bildir bana yazayım ne iktiza ederse
Tesellidir yanık yüreğine gazetada giderse
yeterse Bende destan çok katip kağıdınız yiterse
Ölmeyiz daha muhacir meselemiz biterse.

Arkadaş destanımı okuyup gülmeyesin bana
Bastığım taşlar kurur âhızâr ederim sana
değmedi Binlerce Türk askeri ateş etdi deymedi bana
Ölürsem Elürsem vah demesinler canım feda Yonan'a.

Kaylarya'nın Karağaç karyesinde
mukim bir muhacir

XXIV

In our homeland, mothers have tears in their eyes
Our property forfeit, we feared for our lives
We fled to a garden, in heaven it lies
For Greece, we would gladly lay down our lives.

Refugees, now we must sacrifice all
Our voices must rise in the government's halls
Forced volunteers, we must bear what befalls
We beg you pick up at the point where we fall.

Choiceless, from Turkey we fled, and came here
It can't rain forever; the sun must be near
With five hundred planes, we will soon reappear
And watch as our enemy scatters in fear
Long live our soldiers, our sharpened blades, hear!

We'll give our all for those planes to be bought
The hardships we've seen, who would ever have thought?
As refugees, it is for justice we fought
Lord, will you show us the homeland we sought?

Now we're in Greece, and for now, we will stay
Five hundred planes? For a thousand we'll pay!
Down to our last man, we'll do what we may
To regain our homeland, and bleed 'til that day.

Muhacir newspaper, tell of our tale
Print it in Athens, which greets you with bale
May refugee brethren live happy and hale!

Tell me your story, and I'll write no lie
See it in print, it will make your heart fly
My legends are many, for paper they vie
Once we find justice, we'll no longer die.

Friend, read my tale, but don't laugh, please, at me
My step dries the stones up, and cursed you will be
Thousands of soldiers, Turks, shot me, but see?
I'll die gladly for Greece, don't mourn this refugee.

Signed: *A refugee living in the village of Karağaç, in Kaylarya*

XXV

Σοϊλὲ σερὶν φικρὲ δαλδίμ.
Σὰν δεστανὲ καλεμὲ ἀλδίμ.
Φικριμὲ ἰσχὰλ ἐδέν νοκτά.
Θὰ γένι θὰ κάμογια σαστίμ.

Δεβαΐρ ἐβρακλὰρ *γιγενή*.
Μουχατζὴρ χαβαλὲ πιτκινή.
Πόλ βατλαρὰ ἀλδανμαλαρινὶ
Βιριλδζὲκ ὀλαδζακλαρὰ σαστίμ.

Βουκουοὺ χαλλερὴ πὲκ δζὸκτουρ
Φικριλὲ ὀγρασμάκ κιούδζδιρ
Σαχτὲ βατλαρδὰν κουρτουλοὺς γιόκτιρ.
Θὰ γένι θὰ κάμω λαρα σαστίμ.

Κιδὲ κελὲ οὐσαναδζακλάρ.
Ἰσκελεγιὲ γιανασιαδζακλὰρ
Οὔτζ πὲς γιουζλοὺκ βερεδζεκλέρ.
Κορουλὲν ἰσλερὲ σασδίμ.

Σὰγ ἐλίγιλεν γιαζδιγινή.
Σόλ ἐλή ἰλέ ποζανή.
Καλπὴ σὰφ μουχαδζηρεϊνή.
Ἀβουτμὰ βατλαρινὰ σαστίμ.

Στάσιον μουχατζὴρ *γηγενή*.
Κιουνδὲ 3 πὲς ἰολενή,
Μερχαμὲτ ἔτηγγ τεγενή.
Τεκτίρλε κοβουλαρινὰ σαστίμ.

Μουχατζηριΐν φακὴρ παρὰ ἰόκ.
Μεμουρεϊνὲ γιανασαδζάκ λισὰν γιόκ.
Κιουμοὺς παστονλοῦ Σιμσαρλὰρ πὲκ τσόκ.
Κορουλὲν σούϊ ἰστιμαλὰ σαστίμ.

Σίμδη μουχαδζὴρ γιολοὺν πουλδοῦ.
Μεμουρεϊνὶγ δζεπὶ τολτοῦ.
Σημσαρλαρὴγ γιουζοὺ κουλτοῦ.
Ὁλὰν ρεζαλετὲ σαστίμ.

Πολιτικαλὰρ φιριλδάκδηρ.
Νετιδζεσὴ ἀλτατμάκτιρ.
Γιουρεκλερὴ παΐλτμάκτιρ.
Πόλ πὸλ βατλαρινὰ σαστίμ.

Οὔδζ *Σύλλογος* πιρλεστιλὲρ
Τεχσετλὴ νουτουκλὰρ ἐτηλὲρ
Δζεμαὰτ *ΚΑΤΩ* τετιλὲρ
Μεμουρεΐν ρεζαλετινὲ σαστίμ.

Κὶς μεβσιμὴ γιανασίγιορ.
Μουχατζὴρ γιαζιδὰ καλίγιορ.
Ζεφαλετδὲν δζὰν βερίγιορ τεγιοὺ σιζιλανλαρὰ.
Γιάληνιζ. Μαὲλ τεεσουφινὲ σαστίμ.

Ρούχου βιζδὰν πουλοναδζάκ.
Γαζέταλαρα γιαζιλαδζάκ.
Μουρτεκὲπ ἰτιρὰζ ἐδεδζέκ.
Γιαπηλὰν ἰτιραζλαρὰ σαστίμ.

Παγρὶ γιαανὶκ Μουχαδζηρλὲρ

Ἀδαλετὲ τοβὰ ἐτενλὲρ
Μουρτεκὴπ μεμουρεϊνὴ
Πὶρ ἰτιφὰκ *ΚΑΤΩ* τεγενλέρ.
Σὰφ γιουρεκλερινὲ σαστίμ.

Γιὰ παρὰ γιὰ κοζὲλ ἀβρέτ.
Ταλὲπ ἐτδιγὶν ὀλοὺρ χέλπετ.
Ὀγράσμα γιόκτουρ ἀδαλέτ.
Τονὲν ἰντρικαλαρὰ σαστίμ.

Κοζὲλ μαδάμαλαρ κελίρ.
Μεμουρεΐν ἀσκά κελίρ.
Ματλουποῦ ἰδζρὰ ὀλονούρ.
Ποϊνοὺ πουκοὺκ δζιρκινὲ σαστίμ.

Παρὰ γιὰ κιοζὲλ ὀλμαλή.
Ἐμρὶγ δὲρ χάλ ἰδζρὰ ὀλμούς.
Παρασὶζ δζιρκὶν μερὲτ ἐτμελή.
Ρεζαλὲτ τεβρινὲ σαστίμ.

Ρουμὴ πίραζ σὰπρ ἔδιβερ.
Τογροὺ νιζὰμ κιουρουλαδζάκ.
Ρουσφὲτ ἰλὲ ἵς κεορενλέρ.
Δζορὰπ σοκιουγιοὺ ὀλαδζάκ.

Τογρουλάρ ταΐν ὀλούνδζα.
Ἀδαλὲτ γερὶν πουλαδζάκ.
Ναμὴ Πεϊγαμπερανεγή.
Ἰχβανλαρὶγ ἀγναγιαδζάκ.

Ν. Ρουμής

XXV

Şöyle serin fikre daldım.
Şan destanı kaleme aldım.
Fikrimi işgal eden nokta.
Tha genei, tha kamo'ya şaştım.

Devair evraklar *gigeni*.
Muhacir havale bitkini.
Bol vaatlara aldanmalarını.
Verilecek olacaklara şaştım.

Vuku-u halleri pek çoktur.
Fikrile oğraşmak güçtür.
Sahte vaatlardan kurtuluş yoktır.
Tha genei, tha kamo'lara şaştım.

Gide gele usanacaklar.
İskeleye yanaşacaklar.
Üç beş yüzlük verecekler.
Görülen işlere şaştım.

Sağ eliylen yazdığını.
Sol eli ile bozanı.
Kalbi saf muhacirini.
Avutma vaatlarına şaştım.

İstasyon muhacir *gigeni*.
Günde üç beş öleni.
Merhamet ediŋ diyeni.
Tekdirle kovulana şaştım.

Muhacirin fakir para yok.
Memurîne yanaşacak lisan yok.
Gümüş bastonlu simsarlar pek çok.
Görülen suistimala şaştım.

Şimdi muhacir yolun buldu.
Memurînin cebi doldu.
Simsarların yüzü güldü.
Olan rezalete şaştım.

Politikalar fırıldaktır.
Neticesi aldatmaktır.
Yürekleri bayıltmaktır.
Bol bol vaatlarına şaştım.

Üç *Syllogos* birleştiler.
Dehşetli nutuklar ettiler.
Cemaat *KATO* dediler.
Memureyn rezâletine şaştım.

Kış mevsimi yanaşıyor.
Muhacir yazıda kalıyor.
Sefaletten can veriyor deyü sızılanlara.
Yalnız maelteessüfine şaştım.

Ruh u vicdan bulunacak.
Gazetalara yazılacak.
Mürtekib itiraz edecek.
Yapılan itirazlara şaştım.

Bağrı yanık muhacirler

Adalete dova* edenler. *dua
Mürtekib memureyni.
Bir ittifak *KATO* deyenler.
Saf yüreklerine şaştım.

Ya para ya gözel avret.
Talep etdiğin olur helbet.
Oğraşma yoktur adalet.
Dönen intrikalara* şaştım. *entrikalar

Gözel madamalar gelir.
Memureyn aşka gelir.
Matlubu icra olunur.
Boynu bükük çirkine şaştım.

Para ya gözel olmalı.
Emrin derhal icra olmuş.
Parasız çirkin meret etmeli.
Rezalet devrine şaştım.

Rumi biraz sabr ediver.
Doğru nizâm kurulacak.
Rüşvet ile iş görenler.
Çorap söküğü olacak.

Doğrular tain olunca.
Adalet yerin bulacak.
Nam-ı peygamberaneyi.
İhvanlarıŋ aŋlayacak.

N. Rumis

XXV

In curious thoughts I was wandering
Raised my pen while still wondering
And the point which I was pondering...
I marvel at "it will be done".

State agencies only treat locals' files
While refugees get sent from aisle to aisle
The way they are tricked by these liars' guiles
I marvel at all they'll still lose.

They all have excuses and tales to tell
It's hard to keep up with the thoughts they sell
And how to escape when they lie so well?
I marvel at their empty vows.

Coming and going, at last they'll grow tired
They'll come to their senses and see what's required
Hand over some hundreds, just as is desired
I marvel at how things get done.

I saw how the left hand would take away
What right hand had granted the other day
And gullible refugees, how they sway,
I marveled, when pledges are made.

The station, with locals and refugees
Three or five die each day of our grim disease
And the ones that cry out, o have mercy, please,
I marvel, they are chased away.

The poor refugee, all his money is gone
A language to speak to officials? There's none
And brokers with silver canes watching on
I marveled at abuses I saw.

Finally, refugees learned what to do
Bribe the officials, and they'll favor you
Brokers and middlemen, they're happy, too
I marvelled at all this disgrace.

Policies change with the wind, you know
Their aim is to cheat and deceive you so
To lull you with words and to keep you low
I marveled at promises made.

Three coalitions merged into one
Held fiery speeches where justice won
And the community said, "begone"
I marveled at officials' disgrace.

Winter is here again, at the door
Refugee aid never reached our shore
Those dying in misery, more and more
I marvel at those without scruples.

Conscience and soul surely will prevail
The papers will write of this sorry tale
Those who take bribes will protest and flail
I marvel at the reasons they give.

Refugees with burning hearts

Those who pray now for justice, and
Say that officials who bribes demand
Should be dismissed, they don't understand
I marvel at their guileless hearts.

But if you have money or feminine charm
Of course they will help you, don't be alarmed
So don't fight for justice, just stay out of harm
I marvel at intrigues I saw.

Beautiful madams will come to call
And hold all the amorous clerks in thrall
They'll do what she asks, whether big or small
I marveled as homely girls cried.

If money or beauty should come into play
You find that officials are keen to obey
But those who are homely or poor have no say
I marvel at this age of scandal.

Rumi, have patience, I ask of you,
Justice and order will rise anew
And those who took bribes as if no one knew
Will finally come undone.

When the truth has been brought to light
Law will prevail and will set things right
And the name of the prophet, with all its might
Will be known to those who are true.

Signed: *N. Roumis*

NOTLAR

I. BUGÜN GİT YARIN GEL!
ÇİRKİN MUHACİR KADININ NAMESİ

Bu şiir muhacirlerin gündelik hayatından, özellikle de onların âdetlerinden, huylarından ve bazı resmi görevlilerin onlara karşı olan tutumundan manzaralar sunarak bunları sinematografik biçimde yansıtır: Başlarını sokacak bir yer edinebilmek için ellerinde evraklarıyla bitmek tükenmek bilmez kuyrukların birinden diğerine koşuşturan muhacirler... Bu işin meşakkatleri de gayet canlı biçimde tasvir edilir. Dizeler o bildik görüntüleri yakalayan merceklere dönüşerek, mevkiinin ona verdiği kudreti kötüye kullanarak bir kuyruk dolusu muhaciri hiçe sayıp o güzel göçmen kızını en öne geçirdikten sonra ona dört odalı bir ev tahsis etmesini kayda geçer, arka plandaki o "bugün git yarın gel"lerle ömrünü kuyruklarda tüketen diğer göçmen kadınları da ihmal etmez.

Şiirin o güzel kızla ilgili dizelerinde şöyle bir değindiğinden çok daha fazlasını ima ettiği de şüphe götürmez. Şair buruk biçimde iğneleyerek, biraz da rahatla(t)mak için, gün gelip durumun tersine dönebileceğini, o zaman "bugün git yarın gel" deme sırasının kendilerine geleceğini söyleyerek metafizik biçimde zamanın onların lehine geçeceği imasıyla şiirini bitirir.

Ela avrion (ἔλα αὔριον) "Yarın gel" –günümüz Türkçesinde tam karşılığı, şiirin adındaki gibi, "Bugün git, yarın gel." Yunanistan'da da şu ya da bu sebeple işi uzatmak isteyen devlet memurları, Türkiye'deki meslektaşlarıyla hemen hemen aynı ifadeyi kullanır.

Kira mu, ela avrion (Κυρά μου, ἔλα αὔριον) "Yarın gel hanım." Yunanistan'da "hanım" böyle bağlamlarda bir tür küçümseme ifadesi olarak kullanılır.

avrion (αὔριον) Yarın.

methavrion (μεθαύριον) Öbür gün.

II. HAYATIN LEZZETİ

Bu şiir muhacirlere gerçeği kabul etmeleri için yapılmış bir çağrıdır. Muhacirlerin Mübadele sonucunda kendilerini buldukları Yunanistan'da tutunacak bir dalları, sığınacakları bir kanun ve nizam olmadığı vurgulanır. "İhvanda ahbapta vefa arama / Taşa vurulmamış kafa arama" dizeleri şartların acımasızlığını ve herkesin nasıl kendi derdine düştüğünü ifade eder. Kainatın bile dengesinin şaştığı, "Cenab-ı Hakk"ın duaları işitmez olduğu bir durumdadır muhacirler.

Bu çaresizlik hali, Mübadele / *Antallagi* yangının külleri arasında istiklal/*eleftheria* vaatlerinin dağılıp giderek nasıl boşa çıktığını acı biçimde dile getiren kapanış dizelerinde çarpıcı şekilde ifade edilmiştir.

İşte bu feryat ile eyleriz hitam-ı kelam
Böylesi hayatın tadı yoktur. Vesselam.

Muhacirlerin bu acı gerçeği kabullenip ham hayallere kapılmadan hayata devam etmekten başka yolu yoktur...

Antallagi (Ἀνταλλαγή) Mübadele (nüfus mübadelesi). Terimin Türkçesinin değil Yunancasmın kullanımı, Türkçe konuşan Ortodoks mübadillerin Anadolu'da başlayıp Yunanistan'da biten göç sürecine ilişkin bilgileri, Rumca/Yunanca konuşulan bir ortamdan edindiklerini gösterir. Böyle bir kavram o ana dek onların fikir dünyasında yer almadığı için de mübadele kelimesinin bu kullanımından habersizdirler.

Eleftheria (Ἐλευθερία) İstiklal. Bu kavramın da Türkçe karşılığından çok Rumca/Yunancasının kullanılışı, bu sözcüğün İstiklal Savaşı sırasında, "yabancı boyunduruğu altında yaşayan kardeşlerini kurtarmak" üzere Anadolu'ya asker çıkaran Yunanlıların propagandalarından Karamanlıca kelime hazinesine sızdığının bir göstergesidir.

III. KURU KAFA

Bu şiir bedelini muhacirlerin ödediği haksızlıklarla adaletsizliklere yönelik bir şikâyetnamedir. Mutlak bir fakirlik içindeki muhacirlerin dar durumundan kâr eden yerli zenginler ile hileli tartı kullanan esnafını anlatır; muhacirlerin de vicdanlarıyla faziletlerini kaybederek nasıl yalancı, şiddete karşı silahla bıçağa sığınmaktan başka yol bilmeyen insanlara dönüştüklerini dile getirir.

Yunan meclisindeki mübadil milletvekilleri, 1924 yazından başlayarak muhacirlerle yerli halk arasında arazi tahsisi konusunda çıkan çatışmaları gündeme getirdi. İlk olaylar Plevna ve Nigrita'da çıktı. Bu şiirin basılmasından sadece bir ay sonra, Kasım 1924'te Serez'deki Proti'de muhacirlerle yerli halk arasında çıkan büyük çatışma siyasi düzeyde yankı yaratmakla kalmayıp basının da büyük ilgisini çekti. Yerli halktan silahlı bir grup muhacirlere saldırarak ikisi ağır olmak üzere 13'ünü yaraladı, çadırlarla barakaları yakıp yıktı, muhacirleri Drama bölgesine sürdü. Muhacirler ancak polis gücüyle düzen ve emniyet yeniden sağlandıktan sonra geri dönebildi.

rüşveti[n], iffeti[n] Fakır mahlaslı şair, kafiye tutturabilmek için son iki dizenin sonunda yer alan rüşvetin ve iffetin tamlamalarının sonundaki *n* harfini düşürmüştür.

Sağdan soldan vurmak içün ararız biz tırpanı
Doğrusu bu alkışlarız doğrulıkdan sapanı
Af ideriz hökümetden milyarlar kapanı
Haddi yokdır iltimasın, tasfiyenin, rüşveti[n]
Adı kaldı kitaplarda faziletin iffeti[n].

IV. [EY MUHACİR DURMA AĞLA İMDAT YOKTIR KİMSEDEN]

Şair mübadeleyle Anadolu'ya giden Müslümanlara ait malların o yörenin kurnazlarıyla fırsatçılarının yanı sıra Yunan devlet memurları tarafından yağmalanışını eleştiriyor ve şiirin basıldığı sırada (5 Ekim 1924) başbakan olan Themistoklis Sofulis'e Mübadillere ev bulması için yalvarıyor. Başbakan Sofulis'in Venizelosçu olan, dolayısıyla da mübadillerin desteklediği Liberal Parti'nin bir üyesi olarak meseleye el atarak halledebileceğini umut ediyor.

Muhacir Sedası'nın bu ithamları içeren ve Sofulis'e yalvaran bu şiirin yer aldığı nüshasında, "Muhacir mi Mübadil mi?" başlıklı bir makalenin yer alması dikkat çekicidir. Makalede Anadolulu Ortodoksların alelade birer muhacir değil

mübadil olduklarının üzerine basılarak, Müslümanların bıraktığı evlere yerleştirilmeleri talebi dile getirilmiştir.

> Şunu öğrenmiş bulunuyoruz ki, Anadolu'nun ta içlerinden gelen Mübadiller Ayios Yeorgios karantinasından çıkarıldıktan sonra vilayetlere yollanıyor ve orada başlarını sokacak bir dam bile verilmeden aç ve açıkta bırakılıyorlar. Devletin bütün muhacirlere dört başı mamur biçimde yardım edemeyecek durumda olduğunun tabii ki farkındayız, ancak muhacirleri umursamazca dağda bayırda kendi başlarına terk eden devlet dairesi hangisi olursa olsun bu kabul edilemez. Oysaki Anadolu'nun bağrından gelme bu insanlar Mübadildir ve orada kendi rızası olmadan terk ederek bıraktıkları evlerine karşılık burada başlarını sokacak bir çatı sahibi olmaları gerektiğinin de idrakine varılmalıdır. Osmanlıların giderken geride bıraktıkları müsait evlerle ilgili olarak Mübadillere karşı takınılan tavrın hiçbir haklı tarafı yoktur. [...] Nihayet! Kendi evlerini bırakıp gelen bu perişan vatandaşlar, bu istiklaliyet diyarında muhacir muamelesi görmeyi hak edecek hiçbir şey yapmamışlardır...

Themistoklis Sofulis (1860-1949) Sisam doğumlu liberal siyasetçi ve devlet adamı. Birinci Dünya Savaşı yıllarında kralcılarla liberaller arasında yaşanan ve Milli Bölünme olarak anılan siyasi kutuplaşma döneminde (1914-1917) Venizelos'un takipçisi olmuş, 1924'te İçişleri bakanlığı görevini üstlenmiştir. 24 Temmuz 1924'te Cumhurbaşkanı Pavlos Kunduriotis onu başbakanlığa atamışsa da, Ekim 1924'te bu görevinden istifa etmiş, yerine Andreas Mihalakopulos gelmiştir. Sofulis'in geçiş dönemi hükümetinin en önemli icraatı mübadillere verilen 350.000 dönüm arazinin kamulaştırılmasıydı. General Pangalos cuntasının 1926'da devrilmesinden ve Venizelosçuların tekrar başa geçmesinden sonra Sofulis meclis sözcülüğünü üstlendi (1926-1928, 1930-1932, 1933) ve 1928-30 döneminde Savunma Bakanı oldu. Venizelosçuların 1935'teki darbe girişiminde tutuklandıysa da serbest bırakıldı. Venizelos'un Fransa'ya sığınmasından sonra Liberal Parti'nin başkanı oldu ve ölümüne dek siyaset dünyasında kaldı. Yunanistan'ın Mihver Devletlerinin işgaline uğradığı İkinci Dünya Savaşı'nda İç Savaş'ın çıkmaması için, 1947'de de iç çatışmaların son bulması için uğraş verdi. Ancak bütün çabaları sonuçsuz kaldı, Yunan İç Savaşı'nın bittiğini görmeden öldü.

Muhacir Sedası (Μουχαδζήρ Σεδασή) 1924 yılında Avukat Hariton Polatoğlu'nun muhacirlerin Yunanistan'daki iskân sürecine dair meselelerde bilgi almasını sağlamak üzere yayınına başladığı *Προσφυγική Φωνή* [*Prosfigiki Foni*] gazetesinin Karamanlıca baskısının adı. Gazetenin Karamanlıca sayfaları Türkçe konuşan muhacirlere yönelik olarak hazırlanıyordu. Bakanlık bültenleri, duyurular ve ihaleler Yunanca basılıyordu. Gazetede İstanbul Rumlarına ve Türkiye ya da Yunanistan'ın müdahil olduğu uluslararası meselelere dair haberler de yer alıyordu. Gazetede Evangelinos Misailidis'in 1871'de yayımladığı ve olağanüstü ilgi görmüş romanı *Temaşa-i Dünya ve Cefakâr ü Cefakeş* tefrika ediliyordu.

Gazetenin 1924-27 dönemindeki nüshaları Yunanistan Milli Kütüphanesi'nde mevcuttur. Gazeteye ilişkin ilk atıf Muhacir Bonosu hakkındaki bir risalede yer almıştır, bkz. Evangelia Balta, *Karamanlidika. Nouvelles Additions et Complements I*, Center for Asia Minor Studies, Atina 1997, no.105. Gazeteyle ilgili bilgiler için ayrıca bkz. Elizabeth Kontogiorgi, "Προσφυγική Φωνή" [Muhacir Sedası], *Εγκυκλοπαίδεια του Ελληνικού Τύπου 1784-1974* [Yunan Basını Ansiklopedisi,

1784-1974], (yay. haz.) Loukia Droulia, Gioula Koutsopanagou, vol. III, National Hellenic Research Foundation, Atina 2008, s. 559-560.

V. KOCASINI KAYBETMİŞ
GENÇ MUHACİR KADININ BEYİTİ

Bu şiirin ilk iki dizesi Aşik Garip'in "Arzulayıp Çıktım Gurbet Iline"sinden kopyadır.

Arzulayıp geldim gurbet iline
Ağlarım sızlarım kimsem yok benim
Yazık oldu düştüm elin diline
Ağlarım sızlarım kimsem yok benim

Genç yaşımda terkeyledim vatanı
Gayet ile zayıf oldu bu tenim
Şimdi bu beldedir benim meskenim
Ağlarım sızlarım kimsem yok benim

Anadolu halk edebiyatının biçimlerine sadık kalan şairin, bu geleneğin ortasında doğup büyüdüğü kolaylıkla söylenebilir. Dizelerini âşık geleneğinden gelen motiflerle harmanlayan şair, bu edebiyata hâkim olanların bile baştan sona bir halk şairinin elinden çıkma olduğunu zannettirecek bir eser vermiştir.

καμπέρ δαγή (Kamber Dağı ? / Kamber dayı ?)
Karamanlıca καμπέρ δαγή ifadesinin tam olarak nasıl anlamlandırılması gerektiğini çözemediğim için, bu konuda eldeki bilgilerle kurabildiğim iki varsayımı belirtmek istiyorum:

1. Bu ifadeyi Kamber Dağı olarak okursak, bu isimde ve Karamanlıların yaşadığı coğrafyada bulunan tek yer Kayseri'nin Talas (Mutalaski) ilçesine bağlı Kamber köyüdür.

2. Aynı dörtlükte ve bir sonraki dizede adı geçen Zülfikâr'dan dolayı, bu ifadeyi Hz. Ali'nin önce kölesi sonra yoldaşı ve muhafızı olduğu rivayet edilen Kamber'le ilintilendirerek Kamber Dayı olarak okumak da mümkündür. Bir rivayete göre Hz. Ali'nin tanrısal gücünü anlayan Kamber'e bunu açıkça söylememesi tembihlenmiş, ancak Kamber kendini tutamayarak bunu dile getirmiş, Hz. Ali de onun haklı olduğunu ispat için etraftakilerin gözü önünde defalarca Zülfikâr'la onun kellesini kesip sonra tekrar hayata döndürmüştür. Bu durumda bir yeniden doğuş motifi olarak şiirde yer aldığı düşünülebilir.

Zülfikâr Hz. Ali'nin kılıcı.

VI. KULAVUZ OLACAK REİS KALMADI

Bu şiir Yunanistan'ı girdiği çıkmaz sokaktan kurtararak muhacirleri bulundukları acımasız koşullardan rahata çıkaracak becerikli bir lider için yüksek sesli bir yakarıştır. Bu şiir *Muhacir Sedası*'nın 19 Ekim 1924 tarihli nüshasında yayımlanmıştır. Bu tarihten kısa süre sonra Themistoklis Sofulis başbakanlığındaki Liberal Parti (*Komma Fileleftheron*) hükümeti istifa etmiş, 7 Ekim'de Yeorgios Kondilis'in emriyle Andreas Mihalakopulos başbakanlığında yeni bir hükümet kurulmuştur. Bu siyasetçilerin kısa yaşamöyküleri XII. şiire ait açıklama notunda verilmiştir.

Karamanlı tarihini bilenlerin bu şiirin ilk dörtlüğünden hoşlanmayacaklarına şüphe yoktur:

Altı yüz senedir istiklaliyet için çalıştık
Eza cefa felakete alıştık
Anatolda birbirimize karıştık
Düşe kalka Yonanistan'a yapıştık.

İç Anadolulu Türkçe konuşan Hıristiyan unsurlar, Osmanlı iktidarına karşı irredentist taleplerle herhangi bir itaatsizlikte ya da başkaldırıda bulunmadıkları gibi bu yönde bir eğilime bile sahip değillerdi. Bu cemaat Osmanlı Rum milletinin bir parçasıydı; ancak bu aidiyet, etnik bilinçle yoğrulmuş Yunanistan'dakine benzer bir milli bilince sahip oldukları anlamına gelmiyordu. Türkçe konuşan Anadolulu Ortodoksların Yunanistan'da ve 1919-22 döneminde Yunanistan'ın Batı Anadolu'yu işgaliyle başlayıp Lozan Antlaşması ve Mübadele ile sonuçlanan olaylar sırasında olup bitenlere neredeyse dahil olmamaları, ilgi göstermemeleri ve sessiz kalmaları bunun en bariz göstergesidir.

Şiirin ilk dörtlüğündeki bu ifadelerin, sonraki dörtlüktekilerin içeriğiyle doğrudan ilintili olmaması da dikkate değer. Bu ilk dörtlük her ne kadar Anadolulu Ortodoksların tarihini bambaşka bir biçimde resmetse de, hiç şüphesiz bir yandan da bu insanların Yunanistan'da karşı karşıya kaldıkları durumu eğretileme yoluyla ifade etmektedir: Dindaşlıklarına rağmen dil farklılıkları yüzünden Yunanistan'da Yunanlılıkları sorgulanmıştır. Mecburen abartılı bir ifadeyle ve yüksek perdeden milliyetçi bir edayla yazılan bu dörtlük, onların Yunanlılıklarına ilişkin şüphelere ve aşağılamalara karşı verilmiş bir cevaptır. Dörtlük, Bizans Imparatorluğu çöktükten sonra 600 yıl boyunca Osmanlı Imparatorluğu tebası olarak yaşamış bu insanları Yunanlılar her ne kadar "Türk tohumu (*turkospori*)" olarak tanımlasa da, onların Rumluk ruhuna (*romiosini*) yani Rum olmanın gereği olan Ortodoksluk inancına dört elle sarıldıkları için Mübadil olarak Yunanistan'a gönderildikleri gerçeğini de altını çizerek hatırlatmaktadır.

XI. [NİĞDELİ MUHACİRLER]

Drama ve Kavala Makedonya'da bulunan ve Niğde'den gelen kalabalık göçmen gruplarının yerleştirildiği şehirlerdir Drama'da 10.445 ailenin yerleştiği ve karma olmayan 177 muhacir yerleşimiyle, 4.468 ailenin yerleştiği 33 karma muhacir yerleşimi vardı. Kavala da ise 7.342 ailenin yaşadığı 102 karma olmayan yerleşim kurulmuştu, 2.093 aile ise 17 karma yerleşimde iskân edilmişti. 1920 ve 1928 nüfus sayımları karşılaştırıldığında muhacirlerin gelişinden sonra bu iki şehirde yaşanan muazzam nüfus artışı dikkat çeker:

Şehir	*1920*	*1928*
Kavala	22.939	49.980
Drama	15.263	29.339

(Kaynak: G. Dertilis, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* [Yunan Devleti'nin tarihi], c. II, Atina, Estia, ^{3}2005).

Drama'da dönemin basını hükümete, şehrin başta su ve elektrik olmak üzere altyapı tesislerini kurması; şehir nüfusunu uzun süre aşırı yoğunlukta kalmaktan ve muhacirlerin aynı mekânı mecburen başkalarıyla paylaşarak yaşamaktan kurtarması ve kamu binaları inşa etmesi için baskı uyguluyordu (bkz. Georgia

Bakali, *Το «Θάρρος» και το προσφυγικό ζήτημα στη Δράμα και την περιοχή της (1923-1926)* ["Tharros" gazetesi ve Drama ile civarındaki muhacir meselesi (1923-1926)], Yüksek Lisans Tezi, Aristoteles Üniversitesi, Selanik 2007).

Kavala'dan giden Müslüman mübadillerin yerine, onların üç katı yeni nüfus gelmişti. Bu nüfusa hizmet verecek bir altyapı ya da onların başını sokacağı kadar bina yoktu. Bu durumda muhacirler ellerine geçen her imkânı değerlendirerek çadırlarla salaşların yanı sıra şehirde buldukları okullar, camiler, kiliseler ve tütün depolarını ev haline getirdiler. 1924'ten itibaren şehrin doğusuyla batısındaki muhacir yerleşimlerinde inşaat faaliyetleri başladı, seyrek nüfuslu ya da hiç yerleşim olmayan yerlerde de muhacirlerin kendi inşa ettikleri binalarla şehrin alanı ikiye katlandı. Evlerin resmen muhacirlere teslim edilmesi 1927'de başladı.

Denei (İlkçağda Tyana, Tyanalı Apollonius'un doğum yeri) meşhur antik sukemeri dolayısıyla Osmanlı döneminde Kemerhisar olarak da anılan kent. Buradaki 16 köyün halkının beraberlerinde getirdikleri kilise, okul ve köy defterleri günümüzde Atina'daki Yunan Devlet Arşivleri'ndedir. Ayrıca Küçük Asya Araştırmaları Merkezi Sözlü Tarih Arşivi'nde de Anadolu'dan gelmiş cemaatlerin geldikleri yerdeki refah dolu hayatına dair tanıklıklarla dolu dört dosya (no 285-288) vardır. 288 numaralı dosyada Mübadele'den sonra iskân edildikleri yerlere dair bilgiler de vardır ve bu dosyanın kaynak kişisi, Pire'deki Ayios Yeorgios karantinasından sonra Deneililerin büyük bölümünün Drama'nm Ambelokipi semtine yerleştirilerek burada ticaret ve zanaat işleriyle uğraştıklarını belirtir. Deneililerin yerleştikleri diğer yerler Kavala, Selanik, Atina, Pire ve Patras'tır.

Adelfotis (Ἀδελφότης) Dernek, cemiyet. Geçmişi yüzyıllara dayanan bir toplum hayatına sahip muhacirler Drama'ya yerleştirildikten sonra ilk iş olarak hemşehri dernekleri kurmuşlardı. Muhacirliğin çetin koşulları, yabancı bir ortamda ve oranın yerlileriyle girişilen eşitsiz koşullardaki rekabet, bu insanları ayakta kalabilmek için dayanışmaya, birlik olmaya, çıkarlarını beraberce savunmaya yöneltmişti. Bu toplumsal örgütlenme, yeniden iskân sürecinin kaçınılmaz olarak yarattığı tahripkâr eğilimlerin karşısında duracak güce de sahipti. Zaten kapalı bir toplum yapısına sahip olan muhacirler, zorunluktan dolayı ilişkilerini ve bağlarını pekiştirirken Anadolu'dan beraberlerinde getirdikleri geleneksel taşra toplumu modeline sığınıyorlardı. Anadolulu Ortodokslar daha önce benzeri dernekleri çalışmak üzere göç ettikleri Osmanlı şehirlerinde de kurmuşlardır.

Drahmi (Δραχμή) 1833'ten Avro'ya geçilen 2002'ye dek Yunanistan'ın milli para birimi.

N. Rumi (N. Ρουμής) Bu ismi kullanan kişinin kim olduğuna dair herhangi bir bilgiye ulaşamadık. Bu muhtemelen bir mahlastır ve Anadolulu Ortodokslar için kullanılan Rum sözcüğünden türetilmiştir. Öte yandan bu kişinin Sazalcalı (günümüzde Taşpınar) Savvas Rumi Paşa olma ihtimalini de göz ardı etmemek gerekir. Savvas Rumi Paşa Osmanlı Devleti'nde uzun yıllar üst düzey idarecilik yapmış ve şiirleriyle meşhur biri olarak Anadolulu Ortodoks cemaatinin önde gelen ve saygın isimlerindendi (bkz. Evangelia Balta-Nurdan Şafak, "The 'Derviş' Savvas Rumi Paşa and the Karamanlidika Newspaper Sebat ['Derviş' Savvas Rumi Paşa ve Karamanlıca Sebat gazetesi]", (yay. haz.) E. Balta ile M. Ölmez, *Cultural Encounters in the Turkish-speaking Communities of the Late Ottoman Empire*, The Isis Press, Istanbul 2014, s. 311-334).

Bu şiir Makedonya'ya yerleştirilen Mübadillerin karşı karşıya kaldığı problemlere dairdir. Anadolu'dan gelen mühim bölümü çiftçi olan kalabalık bir muhacir grubu ekilebilir devlet ve eski Müslüman arazisinin bol olduğu bu bölgede iskân edilmişti. Makedonya'da kurulan göçmen yerleşimleriyle bölgedeki Yunanlı nüfus da takviye edilmişti. Bu yörede sadece muhacirlere mahsus olarak kurulan pek çok yerleşim, adlarını sakinlerinin Anadolu'dan geldiği yerlerden alır: Nea Karvali, Nea Malakopi, Nea Kromni, vb. Muhacirlerin iskân sürecinin onlara başlarını sokacak bir ev sağlamaktan çok daha karmaşık ve sıkıntılı bir süreç olduğu unutulmamalıdır. Yeni yerleşim alanları için, muhacirleri kırıp geçiren sıtmayla mücadele için kamu eliyle yapılması elzem, kanalizasyon başta olmak üzere, bir dizi altyapı inşaatı gerekiyordu. Bunu yerleşimlere su getirilmesi, buraların mevcut yol şebekesine bağlanması ve muhacirlerin kendi ayakları üzerinde durabilecek hale gelmesine dek geçecek ilk birkaç yıl için maddi ve teknolojik altyapı takviyesi izliyordu. Yeni kurulan yerleşimler altyapı bakımından ülkenin geride kalanıyla karşılaştırılamayacak derecede umutsuz durumda olduğundan, gereksinimleri de çok fazlaydı.

Sadece muhacirlerin yaşadığı yerleşimlerdeki nüfus, Makedonya eyaletinin toplam nüfusunun %45,9'unu oluşturuyordu. Bu nüfus Balkan ve I. Dünya Savaşlarının sonuçlarından özellikle etkilenmiş bir bölgenin kalkınmasına katkıda bulunuyordu. Makedonya ve Doğu Trakya'da köylere yerleştirilen muhacirler, sınır bölgelerinin nüfusunun artmasına, böylece de hem ülkenin dış tehditlere karşı daha korunaklı hale gelmesine hem de Kuzey Yunanistan'ın etnik bakımdan daha homojen bir yer haline gelmesine faydalı olmuşlardı. Dahası, Venizelosçu muhacirlerin Makedonya'da yerleşmesi, o zamana dek Venizelos karşıtlarının kalesi olan bölgede ortaya çıkan yerli-muhacir rekabeti sayesinde, bölgede son kertede Venizelosçuların baskın hale gelmesini sağlayacaktı.

Göçmen köylerinde sağlanan daha iyi koşulların, ulusal ekonomiyi etkileyecek biçimde tarım üretimini arttırması umuluyordu. Muhacir İskân Komisyonu her aileye bir ev ve küçük bir arazinin yanı sıra çiftçilere hayvan, tohum, fidan, gübre, araç gereç vb de temin ediyordu. Bunun yanı sıra ilk ürün alınana dek ailenin geçimini güvence altına almak için hane başına ayda 15 okka buğday dağıtıyordu. 1924 kışında pek çok muhacir soğuktan ve açlıktan ölmüştü. (Makedonya'daki Mübadil yerleşimlerine genel bir bakış ve bir kaynakça için bkz. E. Balta "Mübadil Mültecilerin Makedonya'ya Yerleşme Serüveni", *Nüfus Mübadelesi Tarihyazımı ve Mülteci Hatıraları*, İnkılâp, İstanbul 2015, s. 141-160).

Başını sokacak bir yer ve yiyecek bulma ihtiyacı, mültecilerle yerel halk arasında sık sık gündelik ihtilaflara yol açıyordu. Büyük muhacir nüfusunun yerleştiği Orta Makedonya'daki Kilkis ve Yanitsa (Vardar Yenicesi) ile daha doğudaki Serez'de yerlilerle muhacirlerin bir arada oturmasından kaynaklanan ve şiddetle sonuçlanan çok sayıda ihtilaf yaşanıyordu (bu konuda bkz. Evangelia Balta-Aytek Soner Alpan, "Küçük Asya Felaketi'nden Sonra Serez'de Mülteci İskânı", *Toplumsal Tarih* 239 (Kasım 2013), s. 20-34).

Mübadiller Başbakan Andreas Mihalakopulos ve İçişleri Bakanı Yeorgios Kondilis'e yaşadıkları bu sorunu çözmeleri için dilekçeler vermişlerdi.

Sıtma, Trakya ve Makedonya'ya yerleştirilen muhacirlerin, açlık ve asgari sıhhi koşullardan yoksun yaşama ortamlarının yanı sıra, sağlıklarını tehdit eden en büyük sağlık problemiydi. Bu sulak yörelerde göller, akarsular ve bataklıklar

sivrisineklerin üremesi için adeta bir cennetti. Muhacir İskân Komisyonu'nun 1924 yılına ait raporlarında kırsal bölgelerdeki mülteciler arasında sıtmanın başta gelen ölüm sebebi olduğu kayıtlıdır. Aynı yıl İskân Komisyonu toplam 10 ton kadar kinini (o dönemde sıtmaya karşı bilinen tek ilaç) sübvanse ederek cüzi bir bedelle, hatta muhtaç haldeki muhacirlere bedavaya dağıtmıştı (bkz. Elizabeth Kontogiorgi, *Population Exchange in Greek Macedonia. The Rural Settlements of Refugees 1922-1930* [Yunan Makedonyası'nda Nüfus Mübadelesi: Muhacirlerin kırsal bölgelerde iskânı, 1922-1930], Clarendon Press, Oxford 2006, s. 265-277).

Andreas Mihalakopulos (Patras 1875 – Atina 1938). Venizelosçu Liberal Parti'nin siyasetçilerinden. 1912-15 döneminde Milli İktisat Bakanı, 1917'de Tarım Bakanı, 1919'da Devlet Bakanı olarak görev yaptı. 1924'teki hükümet krizinden sonra 7 Ekim 1924-25 Haziran 1925 arasında başbakanlık görevini üstlendi, General Pangalos'un darbesiyle görevden uzaklaştırıldıktan sonra Yunanistan'da bir dikta dönemi başladı. Başbakanlığı sırasında Atina'nın su meselesini çözdü, Muhacir Bonosu'nu kurdu ve bu arada pek çok grev çıkmasını önledi. Pangalos'un devrilişinden sonra 1926-28 döneminde Aleksandros Zaimis hükümetinde Dışişleri Bakanı olarak görev yaptı. Haziran 1929'da Venizelos hükümetinde tekrar aynı göreve geldikten sonra Milletler Cemiyeti'nde Yunanistan'ı temsil etti ve 1930'da Ankara'da Türk-Yunan Dostluk Antlaşması'nın imzacıları arasında yer aldı. Diktatör İoannis Metaksas'ın gönderdiği sürgünde 1938'de öldü.

Yeorgios Kondilis (1879-1936). 1896 Girit İhtilali, 1904-8'de Makedonya Direnişi, 1912-13'te Balkan Savaşları, 1916-18'de I. Dünya Savaşı, 1919'da Ukrayna seferi ve 1919-20'de Batı Anadolu'nun işgalinde görevlerde bulunan general. 1923'te Milli Demokratik Parti'de siyaset hayatına girdi. Aleksandros Papanastasiu hükümetinde Mart 1924'ten başlayarak üç ay süreyle Harbiye Bakanı oldu, aynı yılın Ekim ayında Andreas Mihalakopulos hükümetinde İçişleri Bakanlığı görevini üstlendi. Pangalos darbesinden kısa süre önce istifasını verdi ve 21 Ağustos 1926'da Pangalos'u devirdikten sonra kurulan seçim hükümetinin eşbaşkanı oldu. 7 Kasım 1926'da yeni hükümeti Aleksandros Zaimis kurdu. 1928'de Kavala, 1932'de Trikala (Tırhala) milletvekili olarak meclise girdi. 1932'de kralsız cumhuriyeti destekleyen Halkçı Parti'ye destek verdiyse de, ülkeyi saran siyasi istikrarsızlığın üzerin monarşicilerin tarafına geçerek başbakan Çaldaris'i istifaya zorladı. Kurduğu hükümetle krallı cumhuriyeti geri getirdi. 1935'te Kral I Georgios geri döndü, ancak darbecilerin affedilmesi konusunda onunla ters düştü ve kral tarafından istifaya zorlandı. 1936 seçimlerinden kısa süre sonra öldü.

ipurgoslar Bakan kelimesinin Yunancasına Türkçe çoğul eki getirilmiştir.

XIII. DEDİKODU BİTMELİ

Bu şiirin kapanış dizeleri yürek burkar:

İkimiz de bu vatanın evladıyız değil mi?
İkimiz de Yunanistan'ın ehfadıyız değil mi?

Bu dizeler Stratis Mirivilis'in *Παναγιά η Γοργόνα* [*Denizkızı Meryem Ana*] romanındaki öğretmen Avgustis'in, Midilli'nin yerlileriyle muhacirler arasındaki ihtilaflarla atışmaları bitirip sulh içinde yaşamaları için söylediği sözleri hatırlatır:

-Ey ahali, hepimiz Yunanlı'yız. Tanrı aşkına ahali! Düşmanı memnun etmeyin!

Şiirin son dizesi, tıpkı bu kitaptaki tüm diğer şiirler gibi muhacirlerin Yunanistan'a varışıyla başlayan o tahripkâr toplumsal ve ulusal kaynaşma sürecini ve meselesini betimler. Yunanistan'ın yerli nüfusu ile Anadolu'dan gelen muhacir nüfus, bir ulus devletin çatısı altında onları bağlaması ve birleştirmesi gereken kaynaştırıcı ve özdeş unsurlardan yoksundu. Tümüyle farklı toplumsal birer toplumsal bütün oldukları ve birbirinden farklı kimlik bilinçleriyle hareket ettikleri çok açıktı. Muhacirler kendilerini yerli halktan ne kadar farklı hissediyorlarsa, yerliler de kendilerini en az o kadar farklı görüyorlardı.

Muhacirlerin Anadolu'dayken Müslümanlarla Türklerden ve diğer milletlerden ayırt edilmesi kolaydı. Şimdiyse yeni koşullar altında Yunanistan'ın bilhassa şehirleşmiş Yunanlılarından ayrı tutuluyorlardı. Oysa daha önce kendilerini onlarla yurttaş ve hemşeri olarak kabul etmeleri gerektiği söylenmiş, bunun için de kimileri aşağılanan hatta husumetle tanımlaman bir dizi önemli farklılığı göz ardı etmeye mecbur bırakılmışlardı. Mübadele kararının geri dönülmezliğinin yarattığı mecburiyet sonucunda kendilerini Yunanistan'da bulan bu insanlar için de bu mesele iyice içinden çıkılmaz hale gelmişti. Dahası muhacirler kendilerinin bu yeni ülkede kabul edilmesinin nasıl güç olduğunu fark ederken, yerliler de bu yeni durumu kabullenmekte ve onları aralarına almakta zorlanıyorlardı. Özellikle iktisadi bakımdan Yunanistan'ın içinde bulunduğu büyük yoksunluklar, onların ayakta kalma ve toplumsal gelişim mücadelelerini acımasız bir rekabete dönüştürüyordu. Yerlilerle muhacirler arasındaki çatışma dönemin siyasi koşullarını da doğrudan etkileyerek Venizelosçularla Venizelos karşıtları arasında ihtilafı da yeni bir biçime sokmuştu.

Bir tarafta Eski Yunanistan için canını vermeye hazır kralcılardan, bir tarafta da henüz uluslaşma sürecine katılmamış unsurları –kardeşleri– ulusa katmak için, bu yeni nüfusu ve yeni toprakları asimile etmek üzere yola çıkmış milli birlikçilerden –yani Megali İdea'cılardan– oluşan iki aktörün hâkim olduğu siyasi ve ideolojik çatışmaya artık muhacirler de doğrudan taraf olmuşlardı. Kültürel farklılıkları aşan bu siyasi ve iktisadi ortam, yerliler ve muhacirler arasındaki çatışmanın hem sebebini oluşturuyor hem de çerçevesini çiziyordu.

XV. MUHACİR PERUŞANİYETİNE DAİR BİR NÂME

İpurgos (υπουργός) Bakan.

Prothipurgos (πρωθυπουργός) Başbakan.

Kinonia ton Ethnon (Κοινωνία των Εθνών) Milletler Cemiyeti. Bu uluslararası kurumu Lozan Barış Konferansı'nda Norveçli mülteciler yüksek komiseri Fridtjof Nansen (1861-1930) temsil etti ve 30 Kasım 1922'de görüşmelere katıldı. Nansen daha sonra Yunanistan hükümetine Anadolu'dan gelecek göçmenlerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere bir uluslararası bono çıkarmayı teklif edecekti. Milletler Cemiyeti 1923'te sorunu yerinde çözmek üzere Muhacir İskân Komisyonu'nu kurdu. Böylece Anadolu'dan gelecek bir milyonu aşkın yersiz yurtsuz muhacirin iskânını yerinde planlayarak sürece nezaret edeceklerdi. Komisyon ABD'li bir başkan ile biri İngiliz ikisi Yunanlı dört üyeyle kuruldu, başkanlığa Henry Morgenthau getirildi. Hem Milletler Cemiyeti hem de Yunanistan'ın liberal hükümeti Anadolulu muhacirlerin hiçbir biçimde radikalleşmeden barışçıl ve güvenli biçimde toplumsal yapıya eklemlenmeleri için her şeyi yapmaya hazırdı.

Bu durumda ilk olarak muhacirlerin geldikleri yerdeki gibi köylere

yerleştirilmelerine karar verildi. Böylece sadece köy ekonomisini canlandırarak ülkenin temel gıda maddeleri ihtiyacı karşılanmakla kalınmayacak, aynı zamanda Makedonya ve Batı Trakya'nın Helenleştirilmesi sağlanacaktı. Bu denklemi tutturabilmek için muhacirlerin şehir merkezlerine değil bilhassa Kuzey Yunanistan'ın kırsal kesimine yerleştirilmesi tercih edildi. Sanayileşmenin olmadığı bir ülkede büyük bir göçmen nüfusu şehirlere yerleştirmenin proleterleşmeye yol açacağı da gün gibi ortadaydı.

Böylece iskân programının esasını tarımsal yerleşimler oluşturdu. Muhacir İskân Komisyonu şehirli göçmenlere yalnızca barınak sağladı. Buna karşılık görev yaptığı Aralık 1923 – Aralık 1930 döneminde muhacirlere arazi ve ileride ödenecek bonolarla maddi destek sağlayarak onların üretken biçimde ülke ekonomisine katılımını sağladı. Muhacir İskân Komisyonu'nun uluslararası hukuki bir kurum olarak kurulması, bu iskân sürecinin Yunanistan'daki bitmek bilmez istikrarsızlıklardan etkilenmesini önlüyordu. Bu istikrarsızlık aynı zamanda, Doğu Akdeniz ve Güney Balkanlar'ın uzun vadede istikrarlı hale getirilmesinin gerekçelerinden biriydi. Bu konuda daha fazla bilgi için bkz. *League of Nations, Greek Refugee Settlement* [Yunan Muhacirlerin İskânı], Geneva 1926 ve Henry Morgenthau, *An International Drama* [Uluslararası bir dram], Jarrolds Publishers, Londra 1930.

Komünistler Yunan Komünist Partisi (KKE = Kommunistiko Komma Elladas) ile muhacirlerin ilişkileri, Küçük Asya Faciası ile 1943-49 arasındaki Yunan İç Savaşı arasındaki dönemde sıkıntısız sürmüştü. Başlangıçta KKE mültecileri Venizelosçuluğun seçim silahı olarak görmüş ve yayınladığı siyasi metinlerde mülteci varlığı, giderek artan işsizliğin sebeplerinden biri olarak olumsuz bir vakıa olarak yer almıştı. Daha sonra parti programına, muhacirlerin tümüyle sağlıklı biçimde toplumun bir parçası haline getirilmesi talebi girecekti. Bu talep, tek bir sınıf bilincine sahip olması gereken üç toplumsal kesim için gündeme alınmıştı: İşçiler, çiftçiler ve muhacirler.

Muhacirler, içinde bulundukları kötü duruma rağmen emekleme halindeki Komünist Parti onları safından tahmin edilenin çok altında üye devşirebilmişti, zira muhacirler telafi ve Rehabilitasyon Programı ile onlara eski toplumsal konumlarını geri kazandırmayı vaat eden Venizelosçulara yöneldiler.

1930'da imzalanan Türk-Yunan Dostluk Antlaşması, mübadillerin mallarıyla ilgili sürüncemede kalmış tazminatları sıfırlamasının yanı sıra muhacirlerin savaş ya da Mübadele dolayısıyla terk ettikleri yerlere dönmelerini kesinlikle yasaklaması yüzünden, muhacirlerin çoğunluğunu oluşturduğu Venizelosçu partiye karşı büyük bir hoşnutsuzluk yaratmıştı. 1929'daki işçi grevleri, 1933 seçimlerinde şehirlerde özellikle muhacirlerin yaşadığı muhitlerdeki Komünist Parti oylarındaki artış ve izleyen yıllarda Anadolululardan KKE'ye katılanların sayısındaki artış, muhacirlerin görüşlerinin sola yakın olduğuna dair mutlak kanıtlar olarak kabul edilemez, bkz. Maria Giota, *Η πολιτική ένταξη των προσφύγων του 1922 στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου (1922-1940)* [Yunanistan'da 1922 göçmenlerinin iki savaş arası dönemde siyasal entegrasyonu: 1922-1940], Doktora Tezi, Aristoteles Üniversitesi, Selanik 2005). Muhacirlerin KKE saflarına katılmasının asıl saiki, iş ortamının zorlu koşullarıyla başa çıkabilecek bir toplumsal örgüte dair acil ihtiyaçtı. Muhacirlerin Venizelosçu partiden diğer siyasi oluşumlara kayma sürecindeki olaylar ve etkenler gayet karmaşıktır. Mübadil çiftçilerin ezici çoğunluğu, onlara koruma ve destek sağladıklarına inandıkları hükümete bel bağladıkları için, sol

akımların 1924'te muhacirlerin büyük bölümünün yerleştirildiği Makedonya'da bağımsız bir devlet kurulması yönündeki teklifi herhangi bir karşılık bulamamıştı. Bu konularda bkz. G. Th. Mavrogordatos, *Stillborn Republic: Social Coalitions and Party Strategies in Greece, 1922-1936*, Berkeley 1983; N. Marantzidis, *Γιασασίν Μιλλέτ. Ζήτω το έθνος. Προσφυγιά, Κατοχή και Εμφύλιος: Εθνοτική ταυτότητα και πολιτική συμπεριφορά στους τουρκόφωνους ελληνορθόδοξους του Δυτικού Πόντου* [Yaşasın Millet. Vatanından olmak, işgal ve iç savaş: Batı Karadenizli Türkçe konuşan Rum Ortodoksların etnik kimliği ve siyasi davranışları], Herakleion 2001 ve Kostas Katsapis, "Η πολιτική συμπεριφορά των προσφύγων στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου" [İki dünya savaşı arasında Yunanistan'daki muhacirlerin siyasi davranışları], *Πέρα από την καταστροφή. Μικρασιάτες πρόσφυγες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου* [Faciadan sonra: İki dünya savaşı arasında Anadolulu muhacirler], Atina 2003, s. 127-147 ayrıca G. Kritikos, "From Labour to National Ideals: Ending the War in Asia Minor - Controlling Communism in Greece" [İşçi sınıfından milli ideallere: Anadolu'da savaşı bitirmek ve Yunanistan'da komünizmi zapturapt altına almak], *Societies* (Special Issue: *War/Wars and Society*) 3/4 (2013), s. 348–382.

XVII. MUHACİRİN DESTANI

Sofoklis Triantafillidis (Trabzon 1862-Selanik 1929) Fener Rum Lisesi'nden sonra Atina Üniversitesi'nde hukuk okudu. Liberal partili bir siyasetçi olarak Tesalya'daki ortakçılarla yarıcıların haklarını toprak sahiplerine karşı savundu. Guluz'da (Volos) 1900-1912 döneminde yayınlanan *Panthessaliki* gazetesinin yazı işleri müdürüydü. 1906'da *Οι κολλήγοι εν Θεσσαλία* [Tesalya'da ortakçılar] adlı eserini yayımladı. 1913'te Selanik'e yerleşerek önce Kars ve Batum'dan Makedonya ve Batı Trakya'ya gelen Kafkasyalı Rum mültecilerin iskânı için, daha sonra da Anadolu'dan gelen Mübadillerin koşullarının sağlıklılaştırılması için çalıştı. Kafkasya muhacirlerinin kurduğu derneğin yöneticisi olarak Selanik'in Karaburnaki ve Kalamaria kazalarında yersiz yurtsuz ve perişan haldeki bu insanların açlıktan ve soğuktan korunması için mücadele verdi. Kafkasya'dan gelen 300-500 yetim için bir barınma evi kurdu. *Makedonia* gazetesinde yayımladığı Kafkasya muhacirlerinin sorunlarına dair makalelerinde, bilhassa bu insanların açlığa mahkûm edilmemesi için Makedonya köylerine nakledilmesi uğruna yalvarışları yürek parçalayıcıdır.

XVIII. ZEMANE SAZI

Ey muhacir kardaşlar, merakları terk idelim
Biraz da gülüp sevinelim
Ne yaparsak yanımızda kârdır
Meraksız ömrünü geçiren bu dunyada bahtiyardır

Hem toplum hem birey düzeyinde mahvoluşa giden bir karmaşanın yol açtığı büyük bir çaresizlik ve belirsizlikle karşı karşıya kalmış insanların sözleridir bunlar. Bu köşeye kısılmışlık duygusu, insanları hayatın gelip geçiciliği ve zorlukları karşısında bilgece yorumlar yapmaya yönlendirerek, bu trajedinin ortasında bir umut ışığı peşinde hayatın çetin koşullarına göğüs germelerine yardımcı olur. Bu şiirin son dizeleri, tıpkı önceki dizeleri gibi, başından onca felaket geçen kişilerin

kazandığı olgunluğun ve bilgeliğin bir göstergesidir: Son kertede endişelerinden ve meraktan kurtulanlar günü yaşamanın önemini kavrayarak, ayakta kalmaya ve elindekiyle mutlu olmaya gayret eder hale gelir.

Prosfygika denen muhacir kamplarında ve mahallelerinde her fırsatta düzenlenen eğlenti denen eğlencelerde, muhacirler kendi yerel kültürlerini ve hayat anlayışlarını yansıtan şarkılarıyla müziklerini icra ederdi. Dönemin gazetelerindeki köşe yazılarında bunların canlı tasvirleri yer alır. Meşakkatli mesai isteyen tütün fabrikalarının hemen yanı başlarındaki yeni kurulmuş muhacir evleriyle, eğlenmeye ve boş vakit geçirmeye yarayan köylü tavernaları bütün iktisadi imkânsızlıklara ve bunların doğurduğu fakru zarurete rağmen, bir arada var olmuşlardır.

Buralardaki insanlar, Anadolu'da bıraktıkları hayata duydukları hasreti dile getiren ve şimdiki hayatının meşakkatlerinden yakınan şarkıları söyleyerek duygulanıyorlardı. Bu şarkılar onların kendilerine özgü kimliklerini ifade etme ve koruma aracıydı. Anadolu Bozgunu'ndan II. Dünya Savaşı'na uzanan dönemde muhacirler, ya bu şarkıları besteleyenlerle söyleyip çalarak icra edenlerin; ya da tıklım tıkış tavernalarda onları dinleyip plaklarını satın alarak bu müzikleri tüketenlerin safındaydı. Bu yoğun ilgi son kertede Yunan şehirlerinde popüler müziğin gideceği yönü belirlemiştir.

Bilhassa Yunanistan'ın anakarasında yerleşen muhacirler, Anadolu müzik kültürünün giderek popülerleşmesine katkıda bulundu. Yeni ülkelerine vardıklarında karşı karşıya kaldıkları sosyoekonomik koşullar, onları *rebetiko*dan yola çıkan yepyeni ve farklı bir müzik türü yaratarak bunu benimsemeye itti. Muhacirlerin birer parçası olduğu toplum katmanları fakirlikle, iktisadi ve siyasi krizle, kanunsuzlukla yoğrulmuş yeni bir şehir hayatında ayakta kalmayı başaran bireylerden kuruluydu ve bu insanlar *rebetiko* şarkılarına bu ortamın ruh halini yansıtarak janrı yeniden biçimlendiriyor, yeniden üretiyorlardı.

Rebetiko şarkıları muhacirlerin ana sosyalleşme araçlarından biriydi. Zaman içinde düzelen durumları ve toplumun kıyısından merkezine doğru yaklaşmaları onları bu müzikten koparmadı. Rebetikoyu bir süre sora esrarkeşlikle, yankesicilikle, hırsızlıkla, serserilikle, isyankârlıkla ilgisi olmayan –ya da kalmayan–, hayatını alın teriyle kazanan işçiler de dinler oldu. Esrarkeş kahvelerinde doğan rebetiko Atina, Pire, Volos ve Selanik'in işçi mahallelerinde sakinlerin fakirliklerine aldırmadan tıklım tıklım doldurdukları *kafenia* ve tavernalara, oradan da popüler gece kulüplerine girdi.

Kendi sansürünü kendi yapan rebetiko şarkıları toplumsal meselelere ya da başka mayınlı sahalara hiç girmiyordu. İçlerinde, meşhur *To Prosfigaki* (Muhacir oğlan) şarkısındaki gibi, muhacirliğe dair göndermeler yok değildi. Muhacirlik çoğu kez bir aşk hikâyesi kılığında boy gösterirdi rebetikolarda. Panayotis Tundas'ın "*Τι με ρωτάς αφού δεν μ'αγαπάς* / Madem sevmeyecektin, neden koştun peşimden" diye başlayan şarkısı, bir muhacir kızının sevgilisine haklı sitemini dile getirir. Muhacirlere yönelik acımasız ve kanunsuz davranışları dile getiren şarkılar da vardır. *Prosfigopula* (Muhacir kızı) şarkısı göçmen gelin alan yerli bir ailenin, ona balık yerine yılan yedirerek zehirlemesinin hikâyesini anlatır.

Pek çok şarkıda Türkçe bir nakarat da yer alır, böyle bir örnek olan Marika Papagika'nın 1928'de kaydettiği *Tha spaso kupes* [Kıracağım kadehleri] aslında üzerine Yunanca söz yazılmış bir Türk şarkısıdır. Anadilleri Türkçe olan muhacirler *Oğlan Oğlan Kalk Gidelim, Konyalı, Bekledim de Gelmedin, Ödemiş Kavakları, Çadırımın Üstüne* başta olmak üzere pek çok Türkçe şarkı da söylerdi, sonraki dönemlerde Pontuslu göçmenlerin "Bizim Stelaras" diye andıkları Stelyo Kazancidis bu şarkıların çoğunu 45'lik plaklara okumuştur. Böylesi eski şarkılar 60'lı yıllarda liste başı olacaklardı (bkz. Nicholas G. Pappas, "Concepts of Greekness: The Recorded Music of Anatolian Greeks after 1922" [Yunanlılık

kavramı: Anadolu Rumlarının 1922 sonrasında kaydedilen müzikleri], *Journal of Modern Greek Studies* 17/2 (Ekim 1999), s. 353-373; Stathis Gauntlett, "Between Orientalism and Occidentalism. The Contribution of Asia Minor Refugees to Greek Popular Songs and its Reception" [Oryantalizm ve Oksidantalizm arasında. Anadolulu muhacirlerin popüler Yunan şarkılarına katkıları ve bunun gördüğü kabul], (yay. haz.) Renée Hirschon, *Crossing the Aegean. An Appraisal of the 1923 Compulsory Population Exchange between Greece and Turkey*, Berghahn Books, 2003, 247-260 [Türkçesi: Ege'yi geçerken: 1923 Türk-Yunan zorunlu nüfus mübadelesi, çev. M. Pekin ve E. Altınay, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2005]; Risto Pekka Pennanen, "The Nationalization of Ottoman Popular Music in Greece" [Osmanlı popüler müziğinin Yunanistan'da millileşmesi], *Ethnomusicology* 48/1 (Kış 2004), s. 1-25).

Muhacirlerin kendi kendilerine başardıkları bu kültür aktarımı, bu benzersiz doğu müziğinin yorum geleneğiyle birlikte, her şeye rağmen Yunanistan'da kök salmasını sağladı. 1930'lu yıllarda köşe yazarlarının kalemlerini kuşanarak açtıkları savaş da, Metaksas diktası döneminde uygulanan baskıcı sansür de bu müziğin karşısında duramadı. İlerlemeye dair her şeyin Batı ile özdeşleştiği o devirde, Doğulu unsurlarla örülü bu şarkılar yozlaştırıcı, gerileştirici, kaba saba olarak damgalanmakla kalmadı; Yunan ulusunun köklü kültürüne ve erdemli ahlak standartlarına bir tehdit kabul edildi.

Rebetiko ya da *amane*lerle ilgili son ideolojik münakaşa 1930'lu yılların ortalarında yaşandı. Her şey, amane denen bu şarkıların Türkiye'de çağdışı bulunarak yasaklandığına dair yarı gerçek yarı söylenti haberlerle başladı. Gerçekten de Türkiye'de 1934 yılı Kasım ayında radyoda Türk müziği yayını yasaklanmış ve bu yasak 22 ay sürmüştür. Bu konuda önce yerel basın organlarında bir dizi makale yayınlandı, tartışma giderek ulusal ölçeğe taşındı. Makalelerde bu müzik, bünyesindeki doğulu unsurlar dolayısıyla kültürel bir gerilemeye yol açmakla suçlanıyordu. İstanbul doğumlu gazeteci N. Moshopulos'un 1936'da yayımlanan makalesi, dönemin ideolojik önyargılarını mükemmel biçimde yansıtır. Moshopulos Anadolulu muhacirlere hitaben, "Araplara, Acemlere ve diğer doğulu barbarlara ait bu müziğin Türkiye'de bile" yasaklandığını, dolayısıyla onların da kendilerini bu müzikten kurtarmaları gerektiğini söyler, hatta onlara yalvarır (bkz. Kostas Vlysidis, *Όψεις του ρεμπέτικου. Συμβολή στην επιστημονική του προσέγγιση* [Rebetikonun boyutları. Bilimsel yaklaşıma katkılar], Athens, Eikostos aionas, 2001 ve Grigoris Bagiokas, "*Το ρεμπέτικο στο δημόσιο λόγο της περιόδου 1931-1940* [Kamusal söylemde Rebetiko, 1931-1940]", Doktora Tezi, Panteion Üniversitesi, 2008).

XIX. MUHACİRİN PASKALYASI

Hristos Anesti (Χριστός Ανέστη) Hz. İsa göğe yükseldi.

Defteri Anastasi (Δεύτερη Ανάσταση) Paskalya'nın Pazar günü öğlenleyin İsa'nın yeniden dirilişi için kilisede tekrar yapılan ayin.

Kambana (καμπάνα) Kampana, çan.

Ekklisia (εκκλησία) Kilise.

XX. MUHACİRİN İSKÂN[I] ETRAFINDA

Bu şiir muhacirlerin gayretkeşliğine, çalışkanlığına, sabrına ve kendi hayatını daha iyiye götürme azmine düzülmüş bir methiyedir. Muhacirliğin getirdiği ağır

şartlardan, iki tahta çakıp başını sokacak bir ev yapmakla başlayan gayretleriyle çok halinden kurtularak hem kendine hem de geldiği ülkenin insanlarına karşı kaybettiğine inandığı şerefini kazanması için tek çıkar yol çalışmaktır. Eski toplumsal konumunu tekrar kazanmasına da yarayacaktır çalışmak. Anayurdunda altın bileziği olan *fen* (teknik), *sanaat* (zanaat), ticaret burada da güvencesidir. Muhacir, içine düştüğü zor durumdan çalışarak ve üreterek kurtulabilecek bir insandır. Bu şiir aynı zamanda Yunanistan'ın II. Dünya Savaşı sonrasında yavaş yavaş yeniden şekillenişine dair bir kehanet olarak da okunabilir.

XXI. HASRET

Sofoklis Triantafillidis'in şiirine başlık olarak seçtiği "Hasret", şiirinin her dizesine sinmiştir. Mübadillerin geride bıraktıkları anavatanlarına dair hissettikleri derin hasret bu şiirde ayrıntılarıyla ve olanca duygusallığıyla dile getirilmiştir. Aynı zamanda bir ikilemi de ifade eder bu şiir: İdeolojik ve muhayyel anavatan olan Yunanistan'la muhacirlerin atalarının kuşaklardır yaşadığı, onların ömürlerini verdikleri ancak geride bıraktıkları eski anavatan. Şu da açıktır ki, artık geride kalan bu anavatana olan bağlar daha ağır basmaktadır. Muhacirler için anavatan hâlâ, doğup büyüdükleri Anadolu'dur.

Vatanımız uzaktadır, göremeyiz yakından

dizeleri, hem Türkiye'de hem Yunanistan'da söylenen Pontusça bir ağıt olan *Την πατρίδαμ έχασα*'nın [Kayıp memleket] sözlerini çağrıştırır. Ağıtta Pontuslu muhacir tek bir dileği olduğunu söyler: Bahçesindeki kuyudan su içmek ve gözlerini o suyla yıkamak. Hatıralar muhacirler için bir tür ayakta kalma aracı ve sürecidir, onlar sayesinde hayatındaki süreklilik hissi diri kalır, doğup büyüdüğü topraklardan acımasızca koparılışına ve içine düştüğü meşakkatli hayata karşı hatıraları ona güç verir.

Bir vakit Yehudiler esir olup çıkarken / Suların kenarında ağlarlardı kaçarken Bu dizeler Kitabı Mukaddes'in Mezmurlarından 137:1'den alınmadır: "Babil ırmakları kıyısında oturup Siyon'u andıkça ağladık".

XXII. HALİMİZ YAMAN

Bu şiir muhacirlerin geride bıraktıkları komşularına olan sevgisiyle şefkatinin bir ifadesidir. Şapka Devrimi üzerine yazılan bu şiir, Mehmet'le muhabbet ederken ona takılmaktan geri kalmayarak, bir zamanlar paylaştıkları gündelik hayatı ve samimiyeti de gözler önüne serer. Devlet otoritesi karşısında Müslüman'ın da Hıristiyan'ın da tavırlarının ve endişelerin hiç de farklı olmadığını hoş biçimde dile getirir. Yeni ülkelerine geldiklerinde Mübadiller de ister istemez feslerini çıkarıp şapka giymişlerdi. Buna dair şairin anlattığı ve annesinin şapka giyen oğlunu ilk gördüğünde "Terkos memuru" zannetmesi hikâyesi de bu ortak geçmişe bir göndermedir. Osmanlı ülkesinde Müslüman olsun, Hıristiyan olsun yerli halk fes takardı. Yabancıların kurup işlettiği ve İstanbul'a içme suyu dağıtan Terkos şirketinin şapka takan Avrupalı memurlarının evlerin kapılarına dayanması da tüm yerliler tarafından yadırganırdı.

Bu şiiri yazan kişinin oturduğu Kozani ilinin Kaylar (günümüzde Ptolemaida) ilçesine bağlı Karaağaç (günümüzde Mavrodendri) köyünün nüfus yapısını bilmek, şiiri tam olarak anlamlandırmak bakımından önem taşır. Köyün nüfusunun üçte biri anadili Lazca ya da Türkçe olan, Kafkas köylerinden gelme ve milli bilinci kuvvetli muhacirlerden oluşur. Tam da bu nitelikleri dolayısıyla bu göçmenlerin, Slavca konuşan nüfusa sahip bir yöreye yerleştirilerek, burada Yunanlılık bilincinin pekiştirilmesine ve komşu ülkelerden gelebilecek saldırıların püskürtülmesine hizmet etmeleri öngörülmüştü. Civar köylere de Sivas, Bursa ve Kastamonu'dan gelen Türkçe konuşan muhacirler yerleştirildi. Köyün tarihi, buraya yerleştirilen muhacirlerin Alman işgali döneminde siyasi ve toplumsal olaylara katılımı ve katıldıkları kanlı çatışmalara dair ayrıntılı bilgi için bkz. Athanasios Kallianiotis, *Οι πρόσφυγες στη Δυτική Μακεδονία (1941-1946)* [Batı Makedonya'daki muhacirler (1941-1946)], Doktora Tezi, Aristoteles Üniversitesi, Selanik 2007. Bu köye yerleştirilen muhacirlerin milliyetçi ve vatansever duyguları –hatta II. Dünya Savaşı yıllarında bunların yanı sıra geliştirecekleri antikomünist duygularının özü– "Canımız feda olsun Yunanistan'a" başlıklı bu şiirin her dizesine sinmiştir.

Kozani ilinin aynı zamanda, Karamanlıca son süreli yayın olan *Muhacir Sedası*'nın yayıncısı ve başyazarı olan Hariton Polatoğlu'nun seçim bölgesi olduğu da unutulmamalıdır. *Elefthero Vima* gazetesi 15 Haziran 1925'te *Muhacir Sedası*'na ağır eleştirilerle saldırmıştır. Adı saklı şairin bu şiirdeki "Muhacir gazetamıza destanını yazasın / Kıymetin bilinmez Atina'da basasın" ifadeleri, bir ay kadar önce gazetenin Karamanlıca yayın yapmasını topa tutan *Elefthero Vima*'ya yöneliktir. *Elefthero Vima*'nın N.M. rumuzuyla basılan başyazısı, "Karamanlıların lisam"na acımasız saldırılarla doluydu. Rumuzun sahibi, aslen İstanbullu bir Rum olan Nikiforos Moshopulos'tu (1871-1964). Moshopulos pek çok tarih kitabı kaleme almış bir yazardı. Ancak Karamanlılara karşı olumsuz hislerinin gözlerini nasıl kararttığını, yazdıkları gösteriyor. Burada, aslında bir şekilde tamamının yayımlanması anlamlı olabilecek ve Türkçe konuşan muhacirlerin Yunanlıların gözünde nasıl hiçbir itibarları olmadığını söyleyen, hatta bununla kalmayıp Karamanlıca yayıncılık tarihini eğip büken ifadeler içeren bu makalenin giriş bölümü aktarıyorum. Yazara göre Karamanlıca kitapları yalnızca misyoner örgütleri yayınlıyordu, bu da Kitab-ı Mukaddes Şirketi'nin faaliyetlerinden çok daha önce yayınlar yapmış aydın din adamlarıyla Evangelinos Misailidis'in yanı sıra eğitimli Kapadokyalıların bu alandaki muazzam katkısını hiçe saymak demekti:

> Burada daha önce yayımlanan ve amacı, Atina sokaklarında ısrarla ve yakışıksız biçimde Türkçe konuşan Kayserililere sorumlu mevkilerdekilerin dikkatini çekmek olan bir notu, yine Atina'da Karamanlıca olarak –Yunanca başlıkla da çıkan– Muhacir Sedası gazetesi gündeme getirdi. Biz de uzun zamandır böyle bir şeyden korkuyorduk: Atina'nın ortasında "Karamanlı" dilinde basılan bir muhacir gazetesi. Üstelik son sayısında "Kapadokyalı bir muhacir" imzasıyla basılan ve hatta Homeros'tan bile alıntılar yapan Yunanca bir makalede bize hücum bile ediyor...

Bu şekilde başlayan makale, *Muhacir Sedası*'nın basımına ve yayınına yönelik tehditlerle kapanıyordu:

Efendiler! Yunanca konuşan muhacirleri, gündelik haberleri Türkçe yayımlanan bir gazeteden öğrenmeye heves ettirerek kirletmeyin. Sizi bu var olmayan lisanda bastığınız gazetenizin yayınını durdurmaya davet ediyorum. Gazetenizin lisanını Yunancayla değiştiriniz. Zira ne yazık ki, hükümetin bu durumda basın özgürlüğünü bir yana bırakarak harekete geçmesi haklı ve meşru olacaktır.

Hariton Polatoğlu da, pek çok başka muhacir de, *Muhacir Sedası*'nın sayfalarında bu yazıya cevaplar yayımladılar. İlgili makaleleri Muhacir Sedası üzerine hazırladığımız bir kitapta yayımlayacağız. Bu makaleler Yunanistan'da o yıllarda muhacirlere, özellikle de Türkçe konuşanlarına karşı hâkim görüşün belgeleridir. Yerli nüfusun gözünde bu insanların anadili olan Türkçe, bir tür damgaydı. Bu damgayı taşıyanlar *turkospori*/Türk tohumu ve soyadlarındaki sonekten dolayı *ogludes*/oğlugiller olarak adlandırılıyordu. Anadilleri yüzünden Yunanca konuşan muhacirlere kıyasla bir sınıf daha altta sayılıyorlardı.

XXV. SUİİSTİMAL MÜPTELASI OLAN MEMUREYN HAKKINDA

Tha genei, tha kamo (Θὰ γένι, θὰ κάμω) Yaparız, yaparım; bakarız, bakarım. Devlet memurlarının muhacirlerin iskân meseleleriyle ilgili işlerini geçiştirmek için kullandıkları ifadeler.

gigenis (γηγενής) Yunancada Yunanistan'ın yerli halkı için kullanılan terimdir. Karamanlıca metinde hatalı yazılmıştır.

Anadolu Bozgunu ve onu izleyen Nüfus Mübadelesi sürecinde Yunanistan'a gelen muazzam muhacir nüfusu ve bu nüfusun yerlilerle bir arada yaşaması Yunanistan toplumunun gücünü ve dengesini büyük bir sınavdan geçirmiştir. Zihniyet ve mizaç farklılıkları, ama bundan çok ekmek kavgası ve arazi mülkiyeti meseleleri gerilimlerin, çatışmaların ve ayrışmaların kaynağı olmuştur. Muhacirlerin Venizelosçularla krallık karşıtlarına verdiği destek, karşıtlıkları daha da keskinleştirmiştir. Venizelos karşıtları da buna karşılık aradaki uçurumu daha da genişletmek, yerli halkın korkularını iyice körüklemek, muhacirlerin Yunanlılığına dair şüpheler uyandırmak –hatta onları Makedonya'daki azınlıklardan biri gibi göstermek– gibi yöntemlerle onları saf dışı bırakmak için uğraşıyordu. Bunun sonucu olarak toplumsal ırkçılık kendini kaba kuvvet ve şiddet yoluyla ifade ediyordu.

"Yerlilerle muhacirler arasındaki ölümüne iktisadi rekabeti (kentte ve köydeki) arazi ve mülk tahsisleri, (küçük ticaretten sanayiye) işgücü pazarı ve her türlü ticari faaliyet daha da körüklüyordu. Rekabet tırmanırken bir yandan da Venizelosçuluğun ve demokrasinin seçim zaferini göçmenlerin sağlaması dolayısıyla, siyasi ihtilaflar üzerinden bu rekabet biteviye tekrar tekrar üretiliyordu. Yunanistan'ın yerlilerinin çoğunun –bilhassa da Venizelos karşıtlarının– gözünde muhacirler eninde sonunda onları kendi ülkelerinin hem siyasi hem iktisadi hayatından kovmak için gelmiş yabancılardı". G. Th. Mavrogordatos, "Ο Διχασμός ως κρίση Εθνικής Ολοκλήρωσης" [Ulusal birliğin inşa sürecinde bir kriz olarak Milli Bölünme], (yay. haz.) D. G. Tsaousis, *Ελληνισμός-ελληνικότητα. Ιδεολογικοί και βιωματικοί άξονες της ελληνικής κοινωνίας* [Hellenizm - Hellenlik. Yunan toplumunun ideolojik ve deneysel eksenleri], Atina, Estia, s. 69-78.

Syllogos (Σύλλογος) Dernek, birlik, cemiyet.

Kato (Κάτω) İndirin; in aşağı. Bulunduğu konumu hak etmeyenlere söylenir.

NOTES

I. LEAVE NOW, COME BACK TOMORROW: THE UGLY REFUGEE WOMAN'S SONG

Images of the daily routine of refugee life, showing the refugees' customs and behaviour and the attitude of some government officials. The verses project the image as in a film, the coming and going in endless queues where the refugees wait to submit their documents to acquire a much-desired roof over their heads. Scenes of hardship are vividly depicted. The verse becomes the lens that captures the typical scene with the state official bypassing the line of refugees, abusing the power conferred on him by his position, and summoning the pretty refugee girl to give her an entire four-roomed house, while all the others come and go each day, waiting in line to be turned away with the now familiar *έλα αύριο, έλα αύριο κυρά μου* – come back tomorrow, come back tomorrow madam. There is no doubt that the poem implies more than what is loosely expressed in the verses about pretty girls. The creator of the poem signing off ironically and bitterly, ending with these words of comfort, purely for psychological reasons, implying metaphysical vindication at a future time.

- And when they too find themselves in need (the locals), then we shall tell them to come back tomorrow.

Ela avrion (ἔλα αὔριον) Come back tomorrow. Typical expression used by Greek public service officials who seek to delay, for their own benefit or simply out of malice, their response to citizens' requests. Tomorrow refers to no specific time. It simply denotes the inconvenience caused to the citizen by the unscrupulous state official, the end of which can never be determined nor taken for granted.

derbeder vagrant.

Kyra mou, ela avrion (Κυρά μου, ἔλα αὔριον) Come back tomorow, madam. The shifting of the management of a citizen's case to an unclear future by the public service official, along with her being addressed as madam, exudes an air of contempt for the female citizen.

avrion (αὔριον) tomorrow.

methavrion (μεθαύριον) the day after tomorrow.

II. THE TASTE OF LIFE

The lines of the poem call upon the refugees to accept reality. There is no faith and law in the Greece they have found themselves in. Life is harsh, without mercy and compassion for friend or neighbour. They are forgotten by all, even God. This is apparent in the final lines that speak of how the dream of promised Liberty has been shattered. Extinguished in the ashes of the Exchange. Harsh, terse lines that bring the poem to a close.

İşte bu feryat ile eyleriz hitam-ı kelam
Böylesi hayatın tadı yoktur. Vesselam.

They must accept the shocking truth and move on without illusions.

Antallagi (Ἀνταλλαγή) Exchange of Populations. The use of the Greek word instead of the Turkish shows that the Turkish-speaking Orthodox refugees learnt the word in a Greek environment during their Exodus from Anatolia and their arrival in Greece. Until then, the meaning was outside their cultural horizon.

Elefteria (Ἐλευθερία) Freedom. The use of the Greek word instead of the Turkish is proof that the word crept into the environment of the Turcophone Rum refugees from slogan-chanting during the War in Asia Minor (1919-1922), from the promises and declarations made by the Greek side about the "deliverance of enslaved brothers living under a foreign yoke".

III. BLOCKHEAD

The poem denounces the injustice and bribery occurring at the expense of refugees. It speaks of the refugees' absolute poverty and the exploitation of their predicament by rich locals. It mentions the lies that they too become addicted to telling, it describes the way they are blatantly deceived by traders, the violence and terror they experience, to confront which they too have to arm themselves with knives and guns. From the summer of 1924, during the debate on the refugee issue in Parliament, the refugee delegates had drawn the attention of the assembly to the disputes occurring between refugees and natives over the confusion in the distribution of land. The first clashes had taken place in Plevna and Nigrita. The great conflict at Proti in Serres (Kioupkioi) between refugees and natives in November 1924, a month after the poem was published, troubled the political world and was given a great deal of attention by the Press of the time. Armed native inhabitants attacked and wounded 13 refugees, two seriously, and destroyed houses and tents, forcing the refugees in the district to flee to Drama and return only when order was restored by the police.

rüşveti[n], iffeti[n] The poet, under the pseudonym *Fakır*, in order to keep the rhyme, ignores the suffix I(n) of *belirli tamlama* in the words *rüşveti[n]* and *iffeti[n]* that form the ending of the two last verses.

Sağdan soldan vurmak içün ararız biz tırpanı
Doğrusu bu alkışlarız doğrulıkdan sapanı
Af ideriz hökümetden milyarlar kapanı
Haddi yokdır iltimasın, tasfiyenin, rüşveti[n]
Adı kaldı kitaplarda faziletin iffeti[n].

IV. [O REFUGEE, DON'T SPARE YOUR TEARS, THERE IS NO HELP FROM ANYONE]

The poet denounces the usurpation of Muslims' property by wily locals, as well as by Greek state officials, and implores Themistoklis Sofoulis to house the Exchangeables, as, at the time his poem was published (5 Oct. 1924), Sofoulis was prime minister in the government. He pins his hopes on Prime Minister Sofoulis, in the hope that being a member of the Liberal Party, the Venizelist party supported by the refugees, he would intervene and solve their problem.

It should be pointed out that in the same issue of *Muhacir Sedası*, in which the poem with the accusations and pleas to Sofoulis is published, an article appears entitled "Refugees or exchangeables?", in which Orthodox Anatolians demand to be housed in abandoned Muslim houses, stressing that they are Exchangeables and not just refugees:

> We are informed that the Exchangeables coming from the depths of Anatolia to the quarantine station of Agios Georgios are transferred from there to the provinces, and instead of giving them shelter, they are abandoned in the open. Of course, we are aware that the state is not in a position to effectively help all refugees, but from this to having them thrown out in the countryside due to the simple indifference of whichever governmental department is responsible, that makes a huge difference. Alas, it is necessary to understand that these people arriving from the interior are Exchangeable, and as such they are entitled to a roof to replace their own, which they have unwillingly abandoned. Given that suitable houses were abandoned here after the departure of the Ottomans, this generalized stance towards the Exchangeables is totally unjustified. [...] At last! These miserable compatriots, who have abandoned their homes, have done nothing to deserve being treated as refugees in the land of freedom.

Themistoklis Sofoulis (1860-1949) was a liberal politician from Samos Island who followed Venizelos during the years of the National Schism (1914-1917) and became Interior Minister (1924) in his government. On 24 July 1924 the President of the Republic, Pavlos Kountouriotis, assigned him the premiership, from which he resigned in October 1924 and was succeeded by Andreas Michalakopoulos. The most important measure taken by Sofoulis' transitional government was the expropriation of 350,000 stremmas that were given to the refugees.

After the overthrow of General Pangalos' dictatorship (1926) and the return of the Venizelists, he became Speaker of the Parliament (1926-1928, 1930-1932, 1933) and Minister of Military Affairs (1928-1930). Following the Venizelist coup attempt in 1935 he was arrested but later released. After Venizelos fled to France, he became leader of the Liberal Party, remaining in politics until the end of his life. After the Axis Occupation of Greece he tried to prevent the outbreak of Civil War, and in 1947 to put an end to civil conflict. His efforts were unsuccessful. He died before the Civil War ended.

Muhacir Sedası (Μουχαδζήρ Σεδασή) The title of the Karamanli edition of the newspaper *Προσφυγική Φωνή* (*Prosfygiki Foni* = *Refugee Voice*), published by the lawyer Chariton Polatoglou in 1924 to inform refugees about issues relating to their settlement in Greece. The Karamanlidika pages of the newspaper are intended for Turkish-speaking refugees. Ministry newsletters, announcements and competitions appear in Greek. The newspaper also contained news about the Greek minority in Istanbul, as well as international affairs in which Turkey or Greece were involved. The newspaper published, in instalments, the extremely popular novel *Ταμασάι Ντουνιά* (*Temaşa-i Dünya ve Cefakâr ve Cekafeş*), published by Evangelinos Misailidis in 1871. Issues from the years 1924-1927 are preserved in the National Library of Greece. The first reference to the newspaper appeared during the writing of a pamphlet on the Refugee Loan, issued by the newspaper in Karamanlidika, see Evangelia Balta, *Karamanlidika. Nouvelles Additions et Complements*, vol. 1, Athens, Center for Asia Minor Studies, 1997, no.105. On the newspaper, see also Elizabeth Kontogiorgi, "Προσφυγική Φωνή" [Refugee Voice], *Εγκυκλοπαίδεια του ελληνικού Τύπου 1784-1974* [Encyclopedia of the Greek Press, 1784-1974], (eds) Loukia Droulia, Gioula Koutsopanagou, vol. III, Athens, National Hellenic Research Foundation, 2008, 559-560.

V. POEM OF A YOUNG REFUGEE WOMAN WHO LOST HER HUSBAND

The first two verses copy the following lines from Aşik Garip's poem "Arzulayıp Çıktım Gurbet İline"

Arzulayıp geldim gurbet iline
Ağlarım sızlarım kimsem yok benim
Yazık oldu düştüm elin diline
Ağlarım sızlarım kimsem yok benim

Genç yaşımda terkeyledim vatanı
Gayet ile zayıf oldu bu tenim
Şimdi bu beldedir benim meskenim
Ağlarım sızlarım kimsem yok benim

The poet morphically follows the Anatolian folk literature tradition, a fact suggesting that he was brought up and lived in its midst. He entwines his lines with motifs from the *aşık* tradition, creating a whole that deceives even those with a trained eye.

καμπέρ δαγή (Kamber Dağı ? / Kamber dayı ?) I am not absolutely sure what hides behind the Karamanlidika phrase καμπέρ δαγή. So I will draw the reader's attention by proposing two hypotheses:

1. If the Karamanlidika text καμπέρ δαγή is transcribed as *Kamber Dağı*, taking it as a place name, then it must refer to a mountain/hill in the region of Caesarea near Talas (Moutalaski), as the place name Kamber can be found there.

2. Since though in the very next verse, in the same quatrain, mention is made of Zülfükar, the legendary sword of Ali, I think that *καμπέρ δαγή* most possibly refers to Kamber, Ali's faithful servant, and therefore the Karamanlidika text καμπέρ δαγή must be transcribed as *Kamber dayı*. Considering this explanation to be the most suitable, we have also used it in the English translation of the poem.

Zulfikar the name of the legendary sword of Ali ibn Abi Talib which is said to have been given to him by Muhammad. The name originally referred simply to a double-edged sword.

VII. NO LEADER IS LEFT NOW TO GUIDE US

The poem is nothing other than a cry against the lack of a competent leadership, which would pull the country out of the blind alley and relieve the refugees of their dreadful situation. It should be noted that the poem was published in the newspaper *Muhacir Sedası* on October 19, 1924. This came shortly after the resignation of the Liberal Party (*Komma Fileleftheron*) government of Themistoklis Sophoulis and the formation of a new one on October 7 under Andreas Michalakopoulos, whose government was formed on the orders of Georgios Kondylis. Biographical information on the aforementioned leaders is given in the notes of poem no.XII.

tozdan dumandan ferman okunmaz to be in a chaotic state.

The reader who knows the history of Turkish-speaking Orthodox Anatolia is displeased by the lines in the first verse.

Altı yüz senedir istiklaliyet için çalıştık
Eza cefa felakete alıştık
Anatolda birbirimize karıştık
Düşe kalka Yonanistan'a yapıştık.

Never did the Turcophone Orthodox Christian element of Central Anatolia show an inclination towards rebellion and disobedience to Ottoman power, by putting forward demands for irredentism. They belonged to the *Rum millet*, without that necessarily meaning a Greek national consciousness, with the ethnic meaning acquired by the word "Greek" in Greece. Indicative of this is the inaction and silence on the part of the Turkish-speaking Orthodox Anatolians regarding what was happening in Greece, as well as their absence from the events of the Greco-Turkish War (1919-1922), which resulted in the Treaty of Lausanne and their Exodus from the land of Asia Minor.

It is also worth noting that the content of the first verse does not seem to be directly related to what is mentioned in the following verses of the poem. Even though the first verse may present a different picture of the history of Orthodox communities in Anatolia, it undoubtedly acts as a refractive mirror which reflects the situation faced by Turkish-speaking peoples in Greece, when they were challenged by the Greeks for their Greekness, as their common religion did not adequately cover their alloglossia. This verse, necessarily bombastic and with high tones of nationalism, constitutes a response to the doubts and derogatory characterizations relating to their Greekness. It opposes the argument that for 600 years after the dissolution of the Byzantine Empire, as subjects of the Ottoman Empire, the "tourkosporoi", according to the Greeks, refugees held onto their *romiosini*, their Rum spirit, namely all those elements of the Rum identity, that is their orthodox religion, for which they were characterized Exchangeables and sent to Greece.

XI. [REFUGEES FROM NIGDE]

Drama and Kavala were the Macedonian cities that received a large number of refugees from Nigde. In Drama, there were 177 unmixed refugee settlements (10,445 families) and 33 mixed ones (4,468 families), and in Kavala respectively 102 unmixed settlements were created (7,342 famillies) and 17 mixed ones (2,093 families). Data from population censuses in the years 1920 and 1928 reveal the huge demographic increase that occurred in the cities of Drama and Kavala after the arrival of the refugees.

Cities	*1920*	*1928*
Kavala	22,939	49,980
Drama	15,263	29,339

(Source: G. Dertilis, *Ιστορία του Ελληνικού Έθνους* [History of the Greek State], vol. II, Athens, Estia, ^{3}2005).

In Drama, the press of the time pushed the government to undertake infrastructure projects in the city (water supply, electric lighting) and to take measures to relieve the population from prolonged crowding, compulsory

cohabitation, the requisitioning of public buildings, see Georgia Bakali, *Το «Θάρρος» και το προσφυγικό ζήτημα στη Δράμα και την περιοχή της (1923-1926)* [The newspaper "Tharros" and the refugee issue in Drama and the region (1923-1926)], Master's thesis, Aristotle University, Thessaloniki 2007. Kavala received three times more people than the Muslim refugees that left. There was no infrastructure to house them and the refugees had to make their homes in tents, shacks, schools, mosques, churches and tobacco warehouses in the city. From 1924 onwards building started on refugee settlements in the east and west parts of the city and the self-housing programme for refugees in uninhabited and sparsely populated areas began, with the result that the urban fabric of the city doubled in size. Houses were officially given to the refugees from 1927 onwards.

Denei (ancient Tyana, birthplace of Apollonius of Tyana), a place renowned for its aqueduct, which is the symbol of the modern town, today known as Kemerhisar, referring to the aqueduct. The General State Archives (Athens) contain 16 community, ecclesiastical and school codices brought over by the refugees when they left Asia Minor. The Archive of Oral History at the Centre for Asia Minor Studies contains 4 files (nos. 285, 286, 287 and 288) full of accounts of the history of that thriving Orthodox community in Anatolia. File no. 288, which contains information about places of settlement after the Exchange of Populations, states that the greatest number of inhabitants from Denei, after their quarantine in Agios Georgios in Piraeus, settled in the district of Ambelokipi in Drama, working in commerce and various craft professions. More of their fellow countrymen settled in Kavala, Thessaloniki, Athens, Piraeus and Patras.

Adelfotis (Αδελφότης) Society, Guild. Bearers of a centuries-old community lifestyle, the refugees who settled in the city of Drama on their arrival immediately organized themselves into Associations according to their place of origin. The harsh experience of refugeeship, the initially foreign environment and the rivalries with the locals made them inclined to rally round to help each other out, to jointly protect their interests in order to survive. This collective organization also acted as a counterforce to the disruptive tendencies inevitably created by the resettlement process. Being introverted societies, necessity caused them to strengthen their relationships and take refuge in the old traditional community pattern they brought from Anatolia.

Drachmi (Δραχμή), the national currency of Greece from 1833 up to 2002, when it was replaced by the euro.

N. Roumi (N. Ρουμής) We were not able to find any information on this person. The name was probably a nom de plume. It probably refers to the identity of the Rum Orthodox, a term used in the Treaty of Lausanne for the Exchangeable populations of Anatolia. But we cannot rule out the possibility that the author was related to the Greek poet Savvas Rumi Paşa, who came from Sazaltza (present-day Taşpınar) in Niğde, a well-known and respected individual in the circles of the Turkish-speaking Orthodox Anatolites both for his service as a high-ranking employee of the Ottoman Empire and for his poetic works. See Evangelia Balta-Nurdan Şafak, "The 'Derviş' Savvas Rumi Paşa and the Karamanlidika Newspaper Sebat", in: *Cultural Encounters in the Turkish-speaking Communities of the Late Ottoman Empire*, (ed.) Evangelia Balta with the collaboration of Mehmet Ölmez, The Isis Press, Istanbul 2014, 311-334.

The poem refers to the problems facing refugees who had settled in Macedonia, where a large number of Exchangeables, farmers in Anatolia, settled, as arable, state and former Muslim land was available. By creating refugee settlements in Macedonia, the fabric of the Greek population was strengthened. A number of purely refugee villages established in Macedonia took their names from their inhabitants' place of origin in Asia Minor: Nea Karvali, Nea Malakopi, Nea Kromni, etc. Yet the resettlement of refugees was a painful process, not only limited to housing the population. Resettlement required public works, starting from the indispensable drainage works to tackle malaria that decimated the refugees. This was followed by water supply for the settlements, their integration into the road network and material-technical infrastructure for the first few years until they could get on their feet. Requirements in the new places were much greater as these areas hopelessly lagged behind in infrastructure in comparison with the rest of the country.

Wherever they went, the refugees living in their purely refugee settlements, came to represent 45.9% of the total population of Macedonia, contributing to the economic prosperity of an area that had been particularly hit by the consequences of the Balkan wars and World War I. Rural resettlement of refugees in areas of Macedonia and Thrace populated border regions, protecting the country against external threats and served to achieve ethnic homogeneity in Northern Greece. Moreover, the settlement of Venizelist refugees in Macedonia, where the political exploitation of native-refugee rivalries by the anti-Venizelists had turned the area into an anti-Venizelist den, ensured the ultimate political dominance of the Venizelist party. The rural rehabilitation of the refugees was expected to bring about an increase in agricultural production and an improvement in the national economy. The Refugee Settlement Commission gave a smallholding and a house, supplied the farmers with animals, seeds, trees and fertilizers, tools, etc., as well as meeting the livelihood needs of the family up until the first harvest, namely 15 okas of wheat per family per month. During the winter of 1924 many refugees died from starvation and cold. For an overview of the settlement of refugees in Macedonia together with a bibliographic guide, see Evangelia Balta, "L'aventure de l'installation des réfugies échangeables en Macédoine", in: Evangelia Balta, *Exchange of Populations: Historiography and Refugee Memory*, Istanbul, istos yayın, 2014, 155-180 (Turkish version: "Mübadil Mültecilerin Makedonya'ya Yerleşme Serüveni", in: Evangelia Balta, *Nüfus Mübadelesi Tarihyamızı ve Mülteci Hatıraları*, Istanbul, İnkılâp, 2015, 141-160).

The urgent need to find housing and food often led the refugees into daily clashes with the locals. Cohabitation caused a great number of problems in Central Macedonia, mainly in the areas of Kilkis and Giannitsa, as well as in the province of Serres in the east, due to the huge number of refugees that settled there, resulting in many acts of violence (with relation to this, see Evangelia Balta-Aytek Soner Alpan, "Küçük Asya Felaketi'nden Sonra Serez'de Mülteci İskânı", *Toplumsal Tarih* 239, Kasım 2013, 20-34).

The Exchangeables appealed to the Prime Minister Andreas Michalakopoulos and to the Interior Minister Georgios Kondylis to solve the problems they faced.

Malaria, apart from famine and insanitary living conditions, was the greatest health problem for the refugees in Macedonia and Thrace, where rivers and lakes were breeding grounds for mosquitos. The reports of the Refugee Settlement Committee

in 1924 state that malaria was the main cause of death among the refugees in rural areas. Quinine (about 10 tons) was distributed at a minimal price fixed by the Refugee Settlement Committee and even given free to completely destitute refugees, see Elizabeth Kontogiorgi, *Population Exchange in Greek Macedonia. The Rural Settlements of Refugees 1922-1930*, Clarendon Press-Oxford, 2006, 265-277.

Andreas Michalakopoulos (Patras 1875 - Athens 1938). Politician in the Venizelist party. He served as Minister of National Economy (1912-1915), Minister of Agriculture (1917) and Minister without portfolio (1919). In 1924 he was of two minds about the republic. After the solution of state issues he became Prime Minister (7 Oct. 1924–25 June 1925). He was overthrown by General Pangalos' military coup and a dictatorship was formed. As Prime Minister, he solved the water supply problem in Athens and arranged the refugee loan, at the same time suppressing many strikes. After the fall of Pangalos' dictatorship, he held the Foreign Ministry (1926-1928) in the government of Alexandros Zaimis. He returned to the Foreign Ministry in Venizelos' government in June 1929 and represented Greece at the League of Nations, also co-signing the Peace and Friendship Treaty between Greece and Turkey in Ankara in 1930. He was exiled by Ioannis Metaxas and died in 1938.

Georgios Kondylis (1879-1936). General who took part in the Cretan Revolution of 1896, the Macedonian Struggle (1904-1908), the Balkan Wars (1912-1913), World War I (1916-1918), the Ukraine campaign (1919) and lastly the operations in Asia Minor (1919-1920). His political career began after 1923 as leader of the National Democratic Party. In March 1924, during the government of Alexandros Papanastasiou, he served as Minister of Military Affairs for three months and in October of the same year he was sworn in as Interior Minister in the government of Andreas Michalakopoulos. He resigned shortly before Theodoros Pangalos' dictatorship, which he overthrew on 21 August 1926. He led a government with Pavlos Kountouriotis as President of the Republic and called elections on 7 November 1926, handing over the governance of the state to Alexandros Zaimis. In 1928 he was elected MP for Kavala and in 1932 MP for Trikala. In 1932 he collaborated with the Populist Party when it backed the Uncrowned Republic, but seeing the political instability in the country he came out in favour of the Monarchy, forcing P. Tsaldaris to resign. He formed a government and brought back the Crowned Republic. 1935 saw the return of King George II, with whom Kondylis disagreed over amnesty for the usurpers in 1935, to which the King objected, forcing him to resign.

Tarhana a kind of pasta prepared from dried curds and flour. Cooked as a soup.
ypourgoslar the Greek word for minister with the Turkish plural suffix.

XIII. THE HEARSAY MUST END

The poem ends with the heartbreaking lines:

İkimiz de bu vatanın evladıyız değil mi?
İkimiz de Yunanistan'ın ehfadıyız değil mi?

Lines that bring to mind the words of the teacher Avgoustis in the novel *Παναγιά η Γοργόνα* (*The Mermaid Madonna*) by Stratis Myrivilis:

-Folks, we are all Greeks. For God's sake, folks! Don't gratify the enemy! as

he pleaded with the Mytilenians and the refugees to stop their bickering and strife and live in peace.

The last verse of the poem, along with other poems in this book, describes the burning issue of social and national cohesion that arose with the arrival of the refugees. The indigenous populations of Greece and the refugees from Anatolia as a community, as Greek people, did not have the elements of uniformity and cohesion at a time when within the nation state they should have united and banded together. They were two clearly distinct social entities, whose consciousness of separate identities was all too obvious. The refugees felt different from the locals, just as the locals in turn considered themselves different.

In Anatolia they could be distinguished from the Turks and the other ethnic communities of the Ottoman Empire. Now under the new conditions they were segregated from the Greeks of the metropolitan area, whom they clearly recognized as compatriots, forced to contend with a range of key differences and brought into discredit, often manifested in terms of hostility. The compulsory and irrevocable nature of the decisions according to which these populations found themselves in Greece, only exacerbated the problem. Furthermore these same populations found it difficult to be accepted, just as those who received them also found it hard to acknowledge the new state of affairs and to welcome them into their midst. The severe economic poverty put them in a competitive position in their struggle for survival and social development. Add to this the political reality in Greece at that time, as the antagonism between natives and refugees had essentially become the new form of conflict between Venizelism and anti-Venizelism. A political and ideological conflict between the two camps, the zealots of Old Greece and the visionaries of national integration that sought to include the unredeemed brothers in this new-fangled assimilation of the new populations and the New Territories. So the economic and political reality became the framework and the cause of rivalry between the two groups, the natives and the refugees, beyond any cultural divide.

XV. POEM ON THE MISERY OF REFUGEES

Ypourgos (υπουργός) Minister.

Prothypourgos (πρωθυπουργός) Prime Minister.

Koinonia ton Ethnon (Κοινωνία των Εθνών) The League of Nations represented by the Norwegian Fridtjof Nansen (1861-1930), High Commissioner for Refugees, initiated peace talks in Lausanne on 30 November 1922. Fridtjof Nansen later recommended granting a loan to the Greek Government to enable it to provide shelter to the refugees arriving from Asia Minor. In 1923 the League of Nations established the Refugee Settlement Commission, which was assigned to deal with the problem on the spot, namely by planning and supervising the resettlement of over a million homeless refugees from Asia Minor. It was decided that the Commission should have four members, an American as president, an Englishman and two Greeks. Henry Mongenthau was appointed president. Both the League of Nations as well as the Liberal governments of Greece wished to see peace and security within the social body, to avoid at all costs the radicalization of the Asia Minor refugees. The direct response to the situation was to quickly go ahead with their rural resettlement. Apart from the economic and national considerations it served, namely on the one hand to boost rural economy and the country's

sufficiency of basic foodstuffs, and on the other hand the Hellenization of Macedonia and Western Thrace, it was judged preferable to resettle them in rural areas of Northern Greece rather than in urban centres, as there lurked the danger of proletarianization, since there was no industrial development in the country. So its programme placed emphasis on agricultural settlement. The Refugee Settlement Commission provided urban refugees, who formed the majority, only with shelter. The Commission operated from December 1923 to December 1930, and established the refugees in productive work, distributing lands and funds in the form of loans, which the refugees had to pay back. The establishment of the Refugee Settlement Commission in the form of an international legal entity protected refugee resettlement from the permanent unrest that prevailed in the country, a fact which served the long-term goal of stabilization in the Eastern Mediterranean and Southern Balkans. See League of Nations, *Greek Refugee Settlement*, Geneva 1926 and Henry Morgenthau, *An International Drama*, Jarrolds Publishers, London 1930.

Communists Relations between the Communist Party of Greece (KKE = Kommounistiko Komma Elladas) and the refugees were smooth during the period beginning with the Asia Minor Catastrophe and ending with the Civil War (1943-1949). Initially the KKE treated the refugees as the electoral weapon of Venizelism and its political texts often record the presence of refugees as a negative fact and as one of the main causes of soaring unemployment. Later its programme would demand their full rehabilitation and its declarations were directed at three social categories: workers, farmers and refugees, seeking to cultivate a single class consciousness. Despite the plight of the refugees, the fledgling Communist party did not recruit the expected number of followers from amongst them, mainly because the refugees turned to Venizelism, which promised the recovery of their former social status through compensation and the Resettlement programme.

The Greek-Turkish Friendship Accord of 1930 that annulled the granting of the outstanding compensation for the Exchangeable Properties and forbade the resettlement of the refugees in the areas which they had left behind with the war and the exchange, brought widespread discontent to supporters of the Venizelist party and to the body of refugees that made up a large part of it. The workers' strikes of 1929, the increase in the voting power of KKE in the 1933 elections in refugee districts of the cities, refugees from Asia Minor joining KKE during the years that followed, do not necessarily confirm the view that the refugees sided with the Left (see Maria Giota, *Η πολιτική ένταξη των προσφύγων του 1922 στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου* (1922-1940) [The political integration of the refugees of 1922 in Interwar Greece: 1922-1940], unpublished PhD, Aristotle University, Thessaloniki 2005). The main motive of their joining was the need for immediate social organization to deal with the harsh conditions in the labour field. The events and their effects related to the refugees' shift from the Venizelist party to other political formations are more complex. The majority of exchangeable farmers attached themselves to the chariot of the Greek state, which they believed guaranteed protection and support, isolating the Left which proposed in 1924 the establishment of an independent state in the area of Macedonia where the bulk of the refugees had settled. See G. Th. Mavrogordatos, *Stillborn Republic: Social Coalitions and Party Strategies in Greece, 1922-1936*. Berkeley: University of California Press, 1983; N. Marantzidis, *Γιασασίν Μιλλέτ. Ζήτω το έθνος.*

Προσφυγιά, Κατοχή και Εμφύλιος: Εθνοτική ταυτότητα και πολιτική συμπεριφορά στους τουρκόφωνους ελληνορθόδοξους του Δυτικού Πόντου [Yaşasın Millet. Long live the nation. Uprooting, Occupation and Civil War: Ethnic identity and political behaviour among the Turkish-speaking Greek Orthodox of Western Pontus], Crete University Press, Herakleion 2001 and Kostas Katsapis, "Η πολιτική συμπεριφορά των προσφύγων στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου" [The political behaviour of refugees in Greece in the interwar years], in: *Πέρα από την καταστροφή. Μικρασιάτες πρόσφυγες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου* [Beyond the Catastrophe. Asia Minor Refugees in Greece in the Interwar Years], Foundation of the Hellenic World, Athens 2003, 127-147 and also G. Kritikos, "From Labour to National Ideals: Ending the War in Asia Minor-Controlling Communism in Greece", *Societies* (Special Issue: *War/Wars and Society*) 3/4 (2013), 348–382.

XVII. EPIC OF THE REFUGEE

Sophocles Triantaphyllidis (Trabzon 1862-Thessaloniki 1929). He studied at the Phanar Greek Orthodox College, and then Law at Athens University. In Thessaly he fought for the rights of the crofters against the landowners as a Liberal politician. He was the editor of the newspaper *Panthessaliki* (Volos 1900-1912). In 1906 he published his study *Οι κολλήγοι εν Θεσσαλία* [The crofters in Thessaly]. In 1913 he settled in Thessaloniki where in 1920 he took part in the settling of Caucasian refugees who arrived in Macedonia and Thrace from Kars and Batumi and, later, in the rehabilitation of Exchangeable refugees from Asia Minor. He was president of the association of Caucasians, whom he tried to save from starvation and cold, as they remained homeless and ragged in Kalamaria and Karabournaki in Thessaloniki. He also set up a refuge for 300-500 orphaned Caucasian children. The articles he published in the newspaper *Μακεδονία* (Makedonia) on the matter of the Caucasian refugees, begging for them to be transferred to villages in Macedonia to save them from starvation, are heart-rending.

XVIII. SAZ ON THE TIMES

Ey muhacir kardaşlar, merakları terk idelim
Biraz da gülüp sevinelim
Ne yaparsak yanımızda kârdır
Meraksız ömrünü geçiren bu dunyada bahtiyardır

Words of people faced with the deep despair caused by the total disruption and loss of their life at a collective and individual level. A suffocating and marginal situation causing them to philosophize about the meaning of man's ephemeral, difficult life, and to seek amidst this tragedy a glimmer of hope to help them endure the pain.

Both these final verses, just as the previous ones in the poem, portray the maturity that emerged from living through this calamity, which ultimately liberates man, makes him pay greater attention to living in the present, urges him to survive and seek happiness.

In the *prosfygika*, as the refugee camps and quarters were known, a *glendi* or party was held at every opportunity with songs and music that revealed to the locals their culture and philosophy on life. They are vividly described by columnists in newspapers of the era. The tobacco factories where work was gruelling, the newly-built refugee homes and the country tavernas for leisure and relaxation,

optimistically coexisting despite economic hardship and the resulting poverty.

These people sang, deeply moved by the songs that spoke of their difficult life, voicing their nostalgia for the life they left behind in Asia Minor. These songs were their way of expressing and preserving their own particular identity. During the years following the Asia Minor Catastrophe and up until World War II, it was the refugees who either as musicians, instrumentalists and singers, or as packed audiences and therefore buyers of the records released, ultimately shaped folk music in Greek cities.

The refugees were those who, on settling in mainland Greece, contributed to the increasing popularity of the Anatolian music culture. They adapted and created another kind of *rebetiko* song from amidst the sociopolitical conditions that marked their arrival. They played their part in shaping the rebetiko song and in its renewal, filling with emotion those layers of society which survived in a nascent urban environment of poverty, economic and political crisis, lawlessness. Mainly though the refugees helped to socialize rebetiko songs, improving their status and pulling them back from the fringe. They attracted and increased audiences, who were no longer drug-addicts, petty thieves, city dropouts, but instead hard-working people from working-class neighbourhoods. Rebetiko music emerged from the opium dens and entered the popular kafenia and tavernas, the popular nightclubs in the refugee and working-class neighbourhoods of Athens and Piraeus, Volos and Thessaloniki, packed with people despite the poverty.

Their self-censored songs do not touch on social or other thorny issues. They are not without references to refugeeism (listen for example to the famous song, *To prosfygaki* (The little refugee). Most references to refugeeism are made in the guise of a love affair. More or less all of you will have heard the song by Panagiotis Tountas in which a refugee girl silences her lover with the words

Τι με ρωτάς αφού δεν μ' αγαπάς,
Why are you asking me if you don't love me,

There are also songs that speak of the harsh, criminal behaviour of the locals towards the refugees. For example, the song *Προσφυγούλα* (Refugee girl), about the local in-laws who poisoned their refugee daughter-in-law by feeding her snakes instead of fish.

Several have a chorus in Turkish such as the refrain in the song *Θα σπάσω κούπες για τα λόγια πού 'πες* [Tha spaso koupes gia ta logia pou'pes] (1928) by Marika Papagika, which is a Turkish song. The Turcophone refugees sing their own songs in Turkish, such as *Oğlan oğlan kalk gidelim*, *Konyalı*, *Bekledim da gelmedin* or the excellent *Çandırımın üstüne* which was recorded during the following decades on a 45 rpm record by Stelios Kazantzidis, *Bizim Stelaras*, as he was called by his Pontian fellow refugees.

Old songs which became major hits in the 60s (see Nicholas G. Pappas, "Concepts of Greekness: The Recorded Music of Anatolian Greeks after 1922), *Journal of Modern Greek Studies* 17/2, October 1999, 353-373; Stathis Gauntlett, "Between Orientalism and Occidentalism. The Contribution of Asia Minor Refugees to Greek Popular Songs and its Reception", in: Renée Hirschon (ed.), *Crossing the Aegean. An Appraisal of the 1923 Compulsory Population Exchange between Greece and Turkey*, Berghahn Books, 2003, 247-260; Risto Pekka Pennanen, "The Nationalization of Ottoman Popular Music in Greece", *Ethnomusicology* 48/1, Winter 2004, 1-25).

Thanks to the cultural transfer carried out by the refugees, this unique wealth of eastern music and interpretation took roots in Greece, even though columnists fought against it with their pens in the press in 1930, and even though it was persecuted by the censorship imposed by Metaxas' dictatorship. These songs with their eastern elements were considered retrogressive (as progress has always to do with the west), improper, a threat to Greek culture and the decent moral standards of the Greek people. The final ideological confrontation on the issue of amane took place in about the mid-1930s. It was provoked by a rumour being spread that said amanes had been prohibited in Turkey as an anachronistic musical genre. The news sparked a number of articles in local daily newspapers and periodicals, focusing on amanes, which was described as the final exchangeable. They blame this music for cultural lag due to the eastern elements in its composition.

An article by N. Moschopoulos (his origin was from Istanbul), published in 1936, reveals ideological prejudices of the era, initially appealing to the Asia Minor refugee readers to rid themselves of the music of Arabs, Persians and other barbarians, urging them to stop listening to the barbarian music even banished from Turkey (see Kostas Vlysidis, *Όψεις του ρεμπέτικου. Συμβολή στην επιστημονική του προσέγγιση* [Aspects of rebetiko. Contributing to the scientific approach], Athens, Eikostos aionas, 2001 and Grigoris Bagiokas, *Το ρεμπέτικο στο δημόσιο λόγο της περιόδου 1931-1940* [Rebetiko in the public discourse of the period 1931-1940], unpublished doctoral thesis, Panteion University, 2008).

Saz: stringed musical instrument, now widely known. It has a small pear-shaped body and thin neck and accordingly has 2, 3 or 4 strings. Today the saz has various names depending on its dimensions: *Cura* (50-70 cm), *bağlama* or *tambura* (90-110 cm), *bozuk* (115-120 cm).

XIX. EASTER OF THE REFUGEE

Hristos Anesti (Χριστός Ανέστη) Christ is risen.

Defteri Anastasi (Δεύτερη Ανάσταση - Second Resurrection) The Vespers of Easter Sunday or "The Vespers of Love" that takes place at noon on Easter Sunday.

Kambana (καμπάνα) Bell.

Ekklisia (εκκλησία) Church.

XX. CONCERNING THE HOUSING OF REFUGEES

A hymn to the refugee's hard work, patience and perseverance to improve his life. He firmly believes that his hard work will soon deliver him from the wretched situation of poverty and deprivation in which he finds himself due to his refugeeism. Working is the only way for him to restore his injured dignity and redeem his inferior position before the locals and indeed before himself, since it will give him the means to more than make up for his present inferiority as a needy refugee. Work will help him regain his former social status. It is no coincidence that the poem refers to commerce and freelance professions that the Anatolian refugee was involved with in his homeland and which he counts on, wants to take up again. The refugee is a poor man who can reverse his poverty through hard work and creativity. The poem presages images of the decades to follow, from a post-war Greece that is gradually being reshaped.

XXI. LONGING

Sophocles Triantafyllidis signs his poem *hasret*, a word that encompasses the concepts of longing, yearning, nostalgia, homesickness, ardent desire, regret for something lost, the feeling of loss. He structures his poem on these concepts. The

verses reveal that the Exchangeables experience the feelings of an emigrant in a foreign place, experience the deprivation created by separation from the familiar. Emerging from the poem is the gap between the ideological homeland, the imagined country, Greece, and the fatherland they and their forefathers lived in, the country of their experience, Anatolia. The burden of ties to the lost homeland is greater. Fatherland to them is their birthplace, Asia Minor.

Vatanımız uzaktır göremeyiz yakından

The Karamanlidika verses bring to mind the heartrending lines of the Pontic lament *Την πατρίδαμ έχασα*, sung in both Greece and Turkey to the sounds of the lyre. In this lament the Pontic refugee declares that he has only one wish, to drink water from the well in his yard and wash his eyes with it. Memory for the refugee is a survival process, ensuring for him a sense of continuity, comforting him from the brutal loss of his land, and giving him strength in his present harsh life.

Bir vakit Yehudiler esir olup çıkarken / Suların kenarında ağlarlardı kaçarken The above lines refer to Psalm 137:1 *By the rivers of Babylon, there we sat down, yes, we wept, / when we remembered Zion.*

XXII. WE'RE DONE FOR

The poem reveals the refugees' compassion towards their former neighbours, the Turks, whom they left behind. Tender yet bantering lines, revealing their intimacy and shared daily life.

İkicik only two.

Terkos memuru official of the Istanbul water company. The name originated from the lake of the same name, Terkos, near Istanbul, where the dam is located today.

XXIV. FOR GREECE, WE WOULD GLADLY LAY DOWN OUR LİVES

It is worth mentioning that the population of the village of Karagaç (present-day Mavrodendri) in the region of Ptolemaida (the new name for Kaylar/Kailaria), in Kozani, was made up of one third Lazophone and Turcophone Caucasian mountain people with a high level of national morale, which was why they were settled in areas with a Slavophone population, so as to boost Greek morale and avert the risk of attacks from neighbouring countries. Turcophone refugees from Sivas, Bursa and Kastamonu had settled in surrounding villages in the area. On the history of the village and the participation of refugee inhabitants of the area in political and social events during the German Occupation and their involvement in the bloody battles that took place, see Athanasios Kallianiotis, *Οι πρόσφυγες στη Δυτική Μακεδονία* [The refugees of Western Macedonia] (1941-1946), unpublished doctoral thesis, Aristotle University of Thessaloniki, 2007. The ethnopatriotism of this particular group of refugees, along with their anti-Communism, as seen during the years of the Second World War, explains the ethnopatriotic effusions in the

poem, beginning with its title "Canımız feda olsun Yunanistan'a".

It should be pointed out in addition that the area of Kozani was the constituency of Chariton Polatoglou, who was also the editor of the Karamanlidika newspaper *Muhacir Sedası*, which was attacked by the *Elefthero Vima* on 15 June 1925. The anonymous refugee poet from the village of Karagaç in the lines

Muhacir gazetamıza destanıñı yazasın
Kıymetin bilinmez Atina'da basasın

alludes to articles objecting to the publication of the Karamanlidika newspaper *Muhacir Sedası* articles published for about a month in the newspaper *Elefthero Vima* (June 1925). The editor of the newspaper *Elefthero Vima*, using the initials N. M., bitterly attacks the "language of the Karamanlis" in his article. The initials were those of the Constantinopolitan Nicephoros Moschopoulos (1871-1964) the author of many historical studies. I quote part of the article, which at some point would be worth publishing in its entirety, as it shows how the Turkish-speaking refugees were discredited by the Greeks, who carried away by their onslaught, distort at the same time the history of Karamanlidika publications. They link Karamanlidika book production solely to missionary societies, neglecting to mention publications issued by some enlightened clerics before the appearance of the Bible Society and missionaries in Anatolia and also hushing up the huge contribution made by Evangelinos Misailidis and other educated Cappadocians to publishing. The article begins as follows:

> A note published here in order to attract the attention of those in charge, and of the Kayserlis over the constant inappropriate use of the Turkish language in the streets of Athens led to the disclosure of a newspaper published in Athens by the Karamanlis under the Greek title "Refugee's Voice" in the Turkish language and Greek alphabet. Thus, what we feared for has long been about: in mid Athens a refugee newspaper is published in 'Karamanli' language, which, we must add, attacks us in its latest edition in an article written in Greek, and in a letter signed by 'a refugee from Cappadocia', who resorts to Homeric verses, as well...

It ends with threats to prohibit the circulation of the Karamanlidika refugee newspaper:

> Efendiler! Do not pollute the Greek-speaking refugees, allowing them the desire to learn the daily news from a newspaper published in Turkish. We recommend that you cease to publish the newspaper in this non-existent language. Replace the language of your newspaper with Greek. Because, alas, regardless of the freedom of the Press, it would be rightful for the Government to take action.

Chariton Polatoglou and many refugees replied through the pages of the *Refugee Voice*. The articles in question are to be published in the book we are preparing on *Muhacir Sedası*, the Karamanli edition of the newspaper *Refugee Voice*. The articles document the negative climate prevailing in Greece against the refugees, and in particular against the Turkish-speaking among them. Their Turkish language was, to the native population, a social stigma, branding them τουρκόσποροι [*tourkosporoi*] and ογλούδες [*ogloudes*], the latter stemming from the suffix *-oğlu* in their surnames. Their Turcophony caused them to be considered a second class group inside the mass of other Greek-speaking refugees.

Tha genei, tha kamo (Θὰ γένι, θὰ κάμω) It'll be done, I'll do it. Greek expressions describing the false promises made by government officials to refugees regarding the settlement of their affairs.

gigenis (γηγενής) is the Greek word for the local, native residents of Greece. In Karamanlidika texts it is misspelled. The advent of a large refugee population that arrived in Greece during the Asia Minor Disaster and the subsequent Population Exchange, and its co-existence with the natives, tested the strength and balance of Greek society. The difference in mentality and temperament, but mainly competition in the labour market and property ownership created tension, conflicts, and divisions between them. The refugees' support of the Venizelist and anti-royalist camp accentuated opposition. The anti-Venizelist political sphere does what it can to widen the gap, fuelling the fears of the local people, casting doubt on the Greekness of the refugees, by even including them among the foreign minorities in Macedonia, so as to eliminate them, and more than often social racism took the form of brute violence. "It is highly charged by the fierce economic competition between locals and refugees in the appropriation of land (rural and urban), in the labour market and in every kind of business activity (from small trade to industry). It is increasing and being incessantly reproduced by political conflicts, as the refugees are those who ensure the electoral victory of Democracy and Venizelism. For many of the locals – particularly those on the side of anti-Venizelism – the refugees are in a nutshell foreigners that came to drive them out of both the economic as well as the political life of their country", G. Th. Mavrogordatos, "Ο Διχασμός ως κρίση Εθνικής Ολοκλήρωσης" [Schism as a crisis of National Integration], in: D. G. Tsaousis (ed.), *Ελληνισμός-ελληνικότητα. Ιδεολογικοί και βιωματικοί άξονες της ελληνικής κοινωνίας* [Hellenes - Hellenism. Ideological and experiential axes of Greek society], Athens, Estia, 69-78.

Syllogos (Σύλλογος) Greek word for the Association.

Kato (Κάτω) meaning down. Used as an expression of disapproval to boot somebody out of the position he holds.

Çorap söküğü olacak This is the expression *Çorap söküğü gibi gitmek*, that is one following the other in rapid succession, easy and quickly.

LIST OF POEMS AS PUBLISHED IN THE NEWSPAPER *MUHACİR SEDASI*

I. *Bugün Git, Yarın Gel. Çirkin Muhacir Kadının Namesi* (no 35, 21 Sept. 1924)
Leave Now, Come Back Tomorrow. The Ugly Refugee Woman's Song

II. *Hayatın Lezzeti* (no 36, 28 Sept. 1924)
The Taste of Life

III. *Kuru Kafa* (no 37, 5 Oct. 1924)
Blockhead

IV. [*Ey Muhacir, Durma Ağla İmdat Yoktur Kimseden*] (no 37, 5 Oct. 1924)
[O refugee, don't spare your tears, there is no help from anyone]

V. *Kocasını Kaybetmiş Genç Muhacir Kadının Beyiti* (no 38, 12 Oct. 1924)
Poem of a Young Refugee Woman who Lost Her Husband

VI. *Kılavuz Olacak Reis Kalmadı* (no 39, 19 Oct. 1924)
No Leader is Left Now to Guide Us

VII. *Evladını Kaybetmiş Zavallı Bir Muhacir Kadının Beyiti* (no 42, 9 Nov. 1924)
Poem of a Wretched Refugee Woman who Lost Her Son

VIII. *Ey Hamiler Merhamet Ediniz Siz* (no 43, 16 Nov. 1924)
O Protectors, Show Mercy

IX. *Kışın Cilveleri* (no 44, 23 Nov. 1924)
The Coqueteries of Winter

X. *Daima Felaket Fakire Biner* (no 45, 30 Nov. 1924)
Always, the needy are those to be burned

XI. [*Niğdeli Muhacirler*] (no 46, 7 Dec. 1924)
Refugees from Niğde

XII. *Makedonya Köylü Muhacir* (no 50, 21 Dec. 1924)
Peasant Refugee in Macedonia

XIII. *Dedikodu Bitmeli* (no 51, 28 Dec. 1924)
The Hearsay Must End

XIV. *Yılbaşi Münasebeti İle Muhacir Destanı* (no 52, 1 Jan. 1925)
Refugee Epic On the Occasion of the New Year

XV. *Muhacir Perişaniyetine Dair Bir Name* (no 53, 11 Jan. 1925)
Poem on the Misery of Refugees

XVI. *Zengin İle Fukara* (no 56, 1 Feb. 1925)
The Rich and the Poor

XVII. *Muhacir Destanı* (no 64a, 5 April 1925)
Epic of the Refugee

XVIII. *Zemane Sazı* (no 68, 16 April 1925)
Saz of the Times

XIX. *Muhacirin Paskalyası* (no 69, 19 April 1925)
Easter of the Refugee

XX. *Muhacirin İskân[ı] Etrafında* (no 99, 10 /11? Aug. 1925)
Concerning the Housing of Refugees

XXI. *Hasret* (no 201, 28 Jan. 1926)
Longing

XXII. *Halimiz Yaman* (no 201, 10 Feb. 1926)
We're Done For

XXIII. *Şimdiki Turkiya* (no 209, 21 Feb.1926)
Turkey Today

XXIV. *Canımız Feda Olsun Yonanistan'a* (no 217, 11 Mar. 1926)
For Greece, we would gladly lay down our lives

XXV. *Suiistimal Müptelası Olan Memureyn Hakkında* (no 344, 5 Oct. 1926)
Regarding Civil Servants Who Abuse Their Positions

ΜΟΥΧΑΔΖΗΡ ΣΕΔΑΣΗ

ΓΑΛΙΓΙΝ ΔΖΙΛΒΕΛΕΡΙ

...ρ βακαασηντὰ ζεβδζεσινὶ βὲ τσοδζουκλαρινὶ γαΐπ ετμὶς ...ουσὶ εσὶρ δουσὲν πὶρ κίμσενιν νάσηλ ταχλὶς ὀλδουγοῦ.

ΑΝΑΤΟΛ ΒΕ ΤΟΥΡΚΙΑ ΧΑΒΑΔΙΣΛΕΡΙ

ΤΟΥΡΚΙΑ ΠΑΧΡΙΕΣΗ

ΑΝΑΤΟΛ ΜΕΣΕΛΕΣΙ

ΚΟΥΡΔ ΙΣΓΙΑΝΙ ΕΤΡΑΦΗΝΔΑ

ΚΟΥΛΑΒΟΥΖ ΟΛΑΔΖΑΚ ΡΕΪΣ

ΚΑΛΜΑΔΙ

Μουχαδζὶρ Σεδασὶ παγιρὶρ χέμαν.
Τογδαν τουμανδὰν ὀκουνμὰζ Φερμὰν
πέρουσὰν ὀλμουσοὺζ πιζ πεκ γιαμὰν
ταβαμιζὶ φασλιδεδζὲκ καδὶ Κάλμαδι.

Πάκινιζ κὶς καπουγια ταγιανδὶ
Σανμαῒν χοκουμὲτ οὔϊκουδὰν οὔγιανδὶ
ποὺ ἰσδὲ κίνε μουχαδζιρλὰρ γιανδὶ
Χελε σὶζ ποὺ κίσδα ταγιανὶγ ἄγιαζα
Σαγ καλὰν Γιετίσιρ ἰνσαλλὶχ Γιαζα.

Ὀτομοπὶλ τραμλὰρ μιλλετὶ Σοϊδὶ
ζαν ἰτμέὶν δαχὰ κοζλερὶ δοϊδου
Χαπισιδὲ κασαγια μιλιονλὰρ κοϊδου.
Μουχαδζιρλὰρ ἀγλὰρίκιν ζενκινλὲρ κουλδοῦ

Σεχιρδὲ Νε γιολ βαρ Νε γιολδὰ Φενέρ.
Χοκουμὲτ μέχφερι ποΐλεμι δονερ—
ἐκμεκλὲρ δζίκιορ Σανμαῒν ἰνέρ—
Χαζιρὸλ Ἐΐ μουχαδζὶρ κίνε ἄδζλιγα.

Ζενκινλὲρ κιρδιλὲρ κίνε κὸλ κολὰ
πιρὶ Σαγὰ δζεκὲρ δικιρὶ Σολα.
Μουχαδζιρλὲρ κιρμὶς κιρδζίκμαζ Γιολα.
Κουλαβοὺζ ὀλαδζὰκ. Ρεῒς καλμαδὶ.

Χ. Ι.

Amansız koşullarda, başını sokacak bir yer ve karnını doyuracak bir lokma bulma mücadelesiyle geçen gündelik hay huyun ortasında, Türkçe konuşan Anadolulu Ortodoksların kaleme aldığı bu şiirler söz konusu koşulları derinlemesine tasvir eder: Göç yolunda yakınlarını kaybetmeleri, Yunanistan'da sığındıkları bataklıklarla çevrili arazilerde nüfusun büyük bölümünü kırıp geçiren verem, tifo ve sıtma; yiyecek bir lokma için verilen mücadeleler; üstüne muhacirler için doğru düzgün hiçbir hazırlık yapmamış Yunan devletinin, dağ başlarında veya kuş uçmaz kervan geçmez bataklık düzlüklerde kendi başlarına bıraktığı bu insanların seyirci olduğu siyasi çatışmalar ve ihtiraslar; görevlerini yapması gerekirken umursamazlık ve mantıksızlığa boğulmuş hükümet görevlileri; yoksulların vahşice sömürülmesine karşılık, zenginlerin ayrıcalıklı muamele görmeleri; zaten kıt olan kaynakların paylaşımı için yerli halk ile muhacirler arasında çıkan ölümüne çatışmalar, yerlilerin tahkir edici saldırıları ve muhacirlere karşı şüpheci ve tepeden bakan tavırları, Türkçe konuşan Anadolulu Ortodoksların maruz kaldığı pek çok şey arasında ilk akla gelenlerdir. Unutulmuş Karamanlıca şiirleri derleyen bu eser, geri dönüşü olmayan bir gurbete gönderilmiş muhacirlerin bu kubbede kalan hoş sedaları değildir sadece, her şeyden önce onların hatırasına bir saygı ifadesidir.

In the midst of the daily toil for food and shelter, the struggle for survival and their daily bread, in indescribably harsh conditions, the Turkish-speaking Anatolian refugees penned poetry whose inner depths portray it all. The death of loved ones during the flight from their native lands, tuberculosis, typhoid and malaria that wiped out many people sheltering in the swamplands, the hunger, the search for shelter, land and a day's wages; the inability of the ill-prepared Greek state to deal with such misery, the political conflicts and passions they observe in bewilderment, ignorant of politicized life; the savage exploitation of the poor and the persecuted by the wealthy opportunist, the daily confrontations and the fierce clashes with the natives over the sharing of the paltry resources, the scurrilous attacks, the local community's suspicion and scornful behaviour towards the refugee, made manifoldin the case of the Turkish-speaking refugee. The collection and publication of these unknown Karamanlidika verses on refugeeism is first and foremost a tribute to their memory.

Semih Poroy'un Çizgileri Eşliğinde Türkçe ve İngilizce 25 Şiir

A Bilingual Edition with 25 Sketches by Semih Poroy

ISBN: 978-605-4640-47-8

